

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ГОЛОВНЕ УПРАВЛІННЯ ВНУТРІШНІХ ВІЙСЬК
МВС УКРАЇНИ
АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ ВІЙСЬК МВС УКРАЇНИ**

**Бойові документи морально-психологічного
забезпечення виконання службово-бойових
завдань**

Навчальний посібник

*Під загальною редакцією заступника начальника Головного управління –
командувача внутрішніх військ МВС України по роботі з особовим
складом генерал-лейтенанта Савченко О. А.*

Харків
2010

УДК 159.9-355.34

Б 72

Бойові документи морально-психологічного забезпечення виконання службово-бойових завдань: навч. посіб. / [О.А. Савченко, В.С. Молдавчук, І.І. Ліпатов та ін.] – Х.: Акад. ВВ МВС України, 2010. – 106 с.

В навчальному посібнику подано класифікацію бойових документів щодо морально-психологічного забезпечення виконання службово-бойових завдань; вимоги, які до них ставляться, а також правила їх розробки, оформлення, зміст та зразки з урахуванням сучасних вимог Міністра внутрішніх справ України, Командувача внутрішніх військ МВС України.

Автори: *О.А. Савченко*, заступник начальника Головного управління – командувача внутрішніх військ МВС України по роботі з особовим складом, генерал-лейтенант;
В.С. Молдавчук, начальник управління виховної роботи Головного управління внутрішніх військ МВС України, генерал-майор, засл. працівник культури України;
І.І. Ліпатов, к. психол. н., професор;
І.І. Приходько, к. психол. н., ст. наук. співробітник, полковник;
В.І. Пасічник, к. психол. н., доцент;
М.І. Товма, к. психол. н., полковник;
В. І. Воробйов, к. військ. н., ст. наук. співробітник, генерал-майор;
О.В. Лавніченко, к. військ. н., доцент

Рецензенти: *І.О. Кириченко*, д-р військ. наук, професор, засл. діяч науки і техніки України, головний наук. співробітник науково-дослідного центру (Академія внутрішніх військ МВС України);
В.С. Афанасенко, к. психол. наук, професор, заступник начальника університету з виховної роботи (Харківський університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба).

Рекомендовано Вченою радою внутрішніх військ МВС України як навчальний посібник (протокол № 13 від 24 березня 2010 р.).

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Розділ 1. Класифікація, призначення, сутність та зміст бойових документів морально-психологічного забезпечення виконання службово-бойових завдань.....	6
1.1. Бойові документи морально-психологічного забезпечення виконання службово-бойових завдань, які розробляються в окремому батальйоні, військової частині, бригаді, ТрК і загальні вимоги, які до них ставляться	6
1.2. Призначення і зміст основних бойових документів морально-психологічного забезпечення виконання службово-бойових завдань.....	8
1.2.1. Плануючі документи.....	8
1.2.2. Робоча карта заступника командира з виховної роботи.....	9
1.2.3. Розпорядчі документи.....	16
1.2.4. Звітно-інформаційні документи.....	19
Розділ 2. Порядок дій заступника командира з виховної роботи у період підготовки і проведення спеціальної операції	28
2.1. Порядок дій заступника командира з виховної роботи у період підготовки до спеціальної операції.....	28
2.2. Порядок дій заступника командира військової частини з виховної роботи при проведенні спеціальної операції.....	30
2.3. Порядок дій заступника командира військової частини з виховної роботи після виконання завдань спеціальної операції.....	31
Розділ 3. Варіанти бойових та інших документів, які розробляються заступником командира з виховної роботи щодо морально-психологічного забезпечення спеціальної операції.....	33
3.1. Усвідомлення завдання заступником командира з виховної роботи при доведенні бойового розпорядження.....	33
3.2. Орієнтування офіцерів відділення (групи) виховної роботи.....	34
3.3. Графік та розрахунок часу на організацію морально-психологічного забезпечення спеціальної операції.....	35
3.4. Оцінка суспільно-політичної обстановки та економічних умов виконання службово-бойових завдань.....	37
3.5. Оцінка морально-психологічного стану особового складу.....	40
3.6. Оцінка морально-психологічного стану протидіючих сил.....	42
3.7. Оцінка інформаційно-психологічного впливу протидіючих сил.....	43
3.8. Попереднє розпорядження з морально-психологічного забезпечення.....	44
3.9. Пропозиції командира з морально-психологічного забезпечення.....	45
3.10. Розпорядження з морально-психологічного забезпечення.....	46
3.11. Прогнозування психогенних втрат серед особового складу.....	48
3.12. План морально-психологічного забезпечення особового складу.....	50
3.13. Довідка – доповідь заступника командира з виховної роботи.....	53
3.14. Журнал обліку отриманих та відданих розпоряджень управління ТрК, з'єднання, військової частини щодо організації морально-психологічного забезпечення виконання службово-бойових завдань та контролю щодо їх виконання.....	57
3.15. Робоча карта заступником командира з виховної роботи.....	58
Додаток А. Словник основних термінів морально-психологічного забезпечення підготовки та виконання службово-бойових завдань.....	59
Додаток Б. Основні умовні знаки.....	93
Додаток Б 1. Умовні знаки, що застосовуються у внутрішніх військах МВС України.....	93
Додаток Б 2. Умовні знаки морально-психологічного забезпечення, які застосовуються у внутрішніх військах МВС України.....	102
Список використаних джерел.....	105

ВСТУП

Внутрішні війська МВС України входять до складу Міністерства внутрішніх справ України і призначені для охорони та оборони важливих державних об'єктів, а також участі в охороні громадського порядку та боротьбі зі злочинністю. Вони є військовим формуванням, що входить у систему Воєнної організації держави, і готові з іншими її складовими до виконання завдань протидії внутрішнім загрозам воєнного характеру.

На сьогоднішній день внутрішні війська виконують 9 основних завдань:

1. Охорона та оборона важливих державних об'єктів, об'єктів матеріально-технічного та військового забезпечення Міністерства внутрішніх справ України.
2. Супроводження спеціальних вантажів.
3. Здійснення пропускового режиму на об'єктах, що охороняються.
4. Конвоювання заарештованих і засуджених.
5. Охорона підсудних під час судового процесу.
6. Переслідування і затримання заарештованих і засуджених осіб, які втекли з-під варти.
7. Участь в охороні громадського порядку та боротьбі зі злочинністю.
8. Участь у ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій на об'єктах, що охороняються.
9. Охорона дипломатичних представництв і консульських установ на території України.

ТрК, з'єднання, частини і підрозділи внутрішніх військ виконують службово-бойові завдання в звичайних, надзвичайних умовах, а також умовах воєнного стану. Під час виконання службово-бойових завдань в цих умовах здійснюється морально-психологічне забезпечення їх діяльності. З метою організації і якісного здійснення морально-психологічного забезпечення їх діяльності під час підготовки і виконання службово-бойових завдань розробляються плануючі, звітно-інформаційні та довідкові бойові документи.

В навчальному посібнику у розділі 1 надана класифікація бойових документів морально-психологічного забезпечення виконання службово-бойових завдань, які розробляються в окремому батальйоні, військової частині, бригаді, ТрК і загальні вимоги, які до них ставляться. Визначено призначення і зміст основних бойових документів щодо морально-психологічного забезпечення виконання службово-бойових завдань. Наведено основні правила і рекомендації щодо їх розроблення та оформлення.

У розділі 2 надано сутність і основний зміст підготовки до проведення спеціальної операції, так як цей вид службово-бойової діяльності є одним із основних і потребує багатьох зусиль заступників командирів з виховної роботи в організації і здійсненні морально-психологічного забезпечення виконання спеціальної операції. У даному розділі також наведено порядок

дій заступника командира військової частини з виховної роботи при підготовці та проведенні спеціальної операції.

У розділі 3 наведені варіанти бойових та інших документів, які розробляються заступником командира з виховної роботи щодо морально-психологічного забезпечення спеціальної операції. Ці варіанти документів можуть бути основою при розробці бойових документів з морально-психологічного забезпечення різних видів спеціальної операції.

У додатках наведено основні поняття і терміни морально-психологічного забезпечення, які використовуються при підготовці та виконанні службово-бойових завдань, а також основні умовні знаки, що застосовуються у внутрішніх військах МВС України.

Розділ 1. КЛАСИФІКАЦІЯ, ПРИЗНАЧЕННЯ, СУТНІСТЬ ТА ЗМІСТ БОЙОВИХ ДОКУМЕНТІВ МОРАЛЬНО- ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОНАННЯ СЛУЖБОВО-БОЙОВИХ ЗАВДАНЬ

1.1. Бойові документи морально-психологічного забезпечення виконання службово-бойових завдань, які розробляються в окремому батальйоні, військової частині, бригаді, ТрК і загальні вимоги, які до них ставляться

Всі документи, що стосуються морально-психологічного забезпечення підготовки і виконання службово-бойових завдань, називаються бойовими. Вони призначені для організації та здійснення морально-психологічного забезпечення виконання службово-бойових завдань, доведення завдань морально-психологічного забезпечення до виконавців, представлення старшому начальнику доповідей про зміну обстановки, морально-психологічний стан військовослужбовців, здійснення аналізу та узагальнення досвіду морально-психологічного забезпечення виконання завдань, підготовки звітних матеріалів.

В окремому батальйоні, військової частині, бригаді, ТрК розробляються:

– плануючі документи по управлінню морально-психологічним забезпеченням діяльності військ: плани морально-психологічного забезпечення виконання службово-бойових завдань, розпорядження щодо морально-психологічного забезпечення виконання службово-бойових завдань, робочі карти заступників командирів з виховної роботи та інші;

– звітно-інформаційні документи: донесення, інформації та повідомлення, звіти, журнали обліку виконання службово-бойових завдань та інші;

– довідкові документи: розрахунки, відомості, таблиці, схеми, довідки, описи та інші.

Бойові документи морально-психологічного забезпечення можуть бути текстовими (письмовими і друкованими), графічними і табличними.

Для кожного відділу (відділенню, групі) виховної роботи визначається типовий перелік бойових документів щодо морально-психологічного забезпечення по управлінню підрозділами і частинами, що розробляється при підготовці і виконанні службово-бойових завдань.

Документи повинні містити тільки необхідні в даних умовах відомості, які б дозволили правильно зрозуміти питання, які викладаються, без додаткових пояснень і виключати можливість їхнього різного тлумачення; вчасно розроблятися, доводитися за призначенням і бути достовірними, ясними, короткими, простими і наочними; за формою і змістом відповідати можливостям засобів обробки, розмноження і передачі з використанням засобів автоматизації.

Своєчасність розробки і доведення (передачі) документів за призначенням є найважливішою з перерахованих вимог. Вона виникає з характеру виконання службово-бойових завдань у сучасних умовах, які характеризуються різкими і швидкими змінами в обстановці. У цих умовах навіть бездоганно виконаний у всіх відношеннях, але несвоєчасний документ, втрачає цінність, а іноді може внести дезорганізацію в управління морально-психологічним забезпеченням виконання службово-бойових завдань військами.

Стислість бойового документа досягається викладенням у ньому тільки необхідної інформації, вживанням стислих формулювань, простої мови, застосуванням загальноприйнятих статутних термінів і скорочених позначень. У бойовому документі, особливо в бойовому розпорядженні, повинна відображатися і викладатися тільки така інформація, яка невідома підлеглим і дійсно необхідна їм для управління морально-психологічним забезпеченням виконання службово-бойових завдань військами, успішного виконання отриманого завдання і своїх функціональних обов'язків.

Ясність бойового документа нерозривно пов'язана з його стислістю. Бойовий документ необхідно викладати чітко і ясно. Його зміст не повинний викликати різного тлумачення, додаткових питань і роз'яснень.

При викладенні змісту необхідно уникати невизначених, ухильних виражень, виражень, які допускають різний характер виконання, таких, наприклад, як «спробувати», «дивлячись по обстановці», «по можливості» і т.п., або виражень, які неточно визначають дії за часом їх виконання, наприклад, «негайно», «з настанням темряви». Не можна також допускати загальні, тобто неконкретні за місцем і часом формулювання.

Достовірність бойового документа досягається викладенням у ньому лише ретельно перевірених даних. Рівень вірогідності буде характеризуватися точністю відображеної в ньому інформації. У першу чергу, це відноситься до таких даних обстановки, як час, положення, характер дій своїх військ і протидіючих сил. Відомості, які вимагають перевірки або уточнення, якщо є необхідність відображення їх у документі, повинні бути обговорені.

Наочність бойового документа забезпечує швидкість вивчення його змісту. Недбале виконання бойового документа затрудняє його вивчення і розуміння адресатом. Наочність досягається: правильним розміщенням тексту; написанням (друкуванням) окремих пунктів з абзацу або в новий рядок; друкуванням (розмноженням) на справних, з чітким шифром множних апаратах або написанням від руки розбірливим почерком з виділенням великим шрифтом назв населених пунктів і місцевих предметів, які мають власні назви.

Особливо важливе значення має наочність графічних бойових документів. Вона досягається: правильним застосуванням і чітким нанесенням умовних знаків; вмільним виділенням положень військ у різний час; правильним розміщенням на карті (схемі) службових і пояснювальних написів; виділенням (підйомом) даних топографічної основи.

1.2. Призначення і зміст основних бойових документів морально-психологічного забезпечення виконання службово-бойових завдань

1.2.1. Плануючі документи

Підставою для розробки *плану морально-психологічного забезпечення застосування (проведення спеціальної операції)* є пропозиції з питань морально-психологічного забезпечення до рішення командира на застосування (проведення спеціальної операції), які готує заступник командира з виховної роботи і доповідає їх встановленим порядком.

Зміст пропозицій до рішення командира з питань морально-психологічного забезпечення застосування (проведення спеціальної операції) включає: мету та основні завдання морально-психологічного забезпечення застосування (проведення спеціальної операції); сили і засоби, які для цього залучаються; в яких підрозділах зосередити основні зусилля морально-психологічного забезпечення; де зосередити основні сили і засоби психологічної протидії; завдання щодо участі в заходах протидії інформаційно-психологічного впливу протидіючих сил на наші підрозділи; завдання командирам підрозділів з організації морально-психологічного забезпечення.

На підставі рішення командира, у якому окремим пунктом (з урахуванням наданих пропозицій) визначаються мета і завдання морально-психологічного забезпечення, заступником командира з виховної роботи розробляється план морально-психологічного забезпечення.

План морально-психологічного забезпечення застосування (проведення спеціальної операції), оформляється текстуально з додатками, необхідними розрахунками і обґрунтуваннями та є важливим плануючим документом. Він призначений для організації морально-психологічного забезпечення застосування підрозділів, військових частин, з'єднань, ТрК, а також для управління морально-психологічним забезпеченням в ході виконання службово-бойових завдань. При його розробці необхідно базуватися на передбаченні можливого розвитку службово-бойових дій, на всебічній об'єктивній оцінці обстановки, імовірних змін, реальному врахуванні можливостей своїх військ, протидіючих сил, точних тактичних розрахунках. Крім того, необхідно передбачити варіанти дій і можливість виконання отриманих завдань в різних умовах обстановки, в тому числі при неочікуваних і різких змінах.

У плані визначаються: загальні заходи, характерні для всіх видів МПЗ; заходи щодо підготовки й у ході виконання службово-бойових дій, їх послідовністю; сили та засоби, що залучаються, алгоритм їхнього використання; порядок роботи з надання допомоги й здійсненню контролю за організацією й проведенням заходів МПЗ у військах; заходи в інтересах взаємодії; порядок і строки подання інформації про суспільно-політичну обстановку і економічні умови виконання службово-бойових завдань й стан особового складу; порядок управління морально-психологічним забезпеченням.

План морально-психологічного забезпечення підписується заступником командира частини з виховної роботи, затверджується начальником управління ТрК, командиром з'єднання, військової частини.

Заходи плану доводяться до виконавців, фахівці відділення виховної роботи організують контроль виконання заходів плану. Заступник командира з виховної роботи бере особисту участь у підготовці та проведенні найбільш важливих заходів, в підрозділах, де зосереджуються основні зусилля морально-психологічного забезпечення.

З метою організації та оперативного і якісного управління морально-психологічним забезпеченням виконання службово-бойових завдань офіцерами відділення (групи) виховної роботи розробляється *графік та розрахунок часу на організацію морально-психологічного забезпечення виконання службово-бойових завдань (проведення спеціальної операції)*.

У графіку та розрахунку часу, як правило, вказується: термін визначення основних напрямків морально-психологічного забезпечення виконання службово-бойових завдань (проведенні спеціальної операції); віддача попередніх розпоряджень підлеглим структурам виховної роботи; черга і термін розробки основних документів, їх доповіді та затвердження; строки доведення розпоряджень; організації взаємодії в підпорядкованих підрозділах, а також інші дані, які необхідні для організації роботи.

Графік і розрахунок часу розробляється на підставі розрахунку часу, розробленого штабом, підписується заступником командира з виховної роботи і затверджується командиром (начальником управління).

1.2.2. Робоча карта заступника командира з виховної роботи

Робочою картою називається топографічна карта, на якій заступник командира з виховної роботи графічно за допомогою умовних тактичних знаків і скорочених позначень з необхідними пояснювальними написами відображає тактичну (оперативну або спеціальну) обстановку та іншу, яка необхідна для організації та здійснення морально-психологічного забезпечення при підготовці до виконання службово-бойових завдань і її зміни в ході їх виконання.

Робоча карта – один з важливіших бойових документів по управлінню морально-психологічним забезпеченням діяльності ТрК, з'єднання, військової частини. Кожен заступник командира з виховної роботи (від окремого батальйону і вище) особисто веде свою робочу карту. На неї наносяться тільки ті дані, які необхідні для виконання своїх обов'язків по управлінню морально-психологічним забезпеченням діяльності ТрК, з'єднання, військової частини.

Робоча карта заступника командира з виховної роботи повинна дозволяти: правильно і швидко усвідомлювати отримане завдання; оцінювати суспільно-політичну обстановку та економічні умови району виконання службово-бойових завдань, оцінювати морально-психологічний стан ТрК, з'єднання, військової частини, підрозділів та протидіючих сил; оцінювати інформаційно-психологічний вплив на ТрК, з'єднання, військові частини,

підрозділи та здійснювати інформаційно-психологічну протидію; розробляти та надавати пропозиції командирів з морально-психологічного забезпечення на прийняття рішення; ставити (уточнювати) завдання підлеглим командирам, їх заступникам з виховної роботи, з'єднанням, військовим частинам, підрозділам; організовувати взаємодію з питань морально-психологічного забезпечення; організовувати та здійснювати морально-психологічне забезпечення виконання службово-бойових завдань, контролювати їх виконання; доповідати обстановку про хід виконання завдань та заходи щодо здійснення управління морально-психологічним забезпеченням діяльності військ в ході виконання завдань старшому начальникові; розробляти бойові документи.

На робочу карту наноситься:

Вихідна обстановка (завчасно до виконання завдання).

Загальна обстановка в межах відповідальності.

- державний кордон;
- дислокація військових формувань із зазначенням пунктів управління та зони (райони) відповідальності;
- дислокація сил і засобів морально-психологічного забезпечення;
- склад та положення взаємодіючих сил і засобів морально-психологічного забезпечення;
- місця розташування важливих телерадіомовних станцій та інших засобів масової інформації;
- райони компактного проживання національних меншин;
- осередки політичних партій, громадських організацій, регіональних представництв міжнародних гуманітарних організацій в районах застосування військ, релігійні конфесії (установи);
- техногенно-небезпечні об'єкти;
- райони відселення населення;
- об'єкти, що знаходяться під захистом міжнародного гуманітарного права;
- цивільні та військово-медичні заклади внутрішніх військ, інших військових формувань.

Часткова обстановка.

- завдання, що стоїть перед військовим формуванням (управлінням ТрК, з'єднанням, військовою частиною).

Поточна обстановка (під час виконання службово-бойових завдань, в ході зміни суспільно-політичної обстановки).

- райони підвищеного соціально-політичного, національно-етнічного, релігійного напруження;
- райони нестабільної криміногенної обстановки;
- райони зосередження основних зусиль морально-психологічного забезпечення.

Довідкові дані (таблиці, схеми, розрахунки).

- розрахунок сил та засобів виховної роботи;
- головні завдання морально-психологічного забезпечення;

- розрахунок забезпечення газетами та журналами;
- система управління морально-психологічним забезпеченням (схема зв'язку та позивні посадових осіб виховної роботи);
- схема взаємодії в інтересах морально-психологічного забезпечення;
- довідка про найбільш впливові політичні партії (блоки), громадські організації;
- довідка про етнічний склад населення;
- довідка про релігійну ситуацію;
- довідка про засоби масової інформації, що діють на території відповідальності.

На робочу карту можна наносити й іншу інформацію, яка необхідна для організації морально-психологічного забезпечення виконання завдання.

Обстановка на картах повинна легко читатися як тими, хто їх веде, так і тими посадовими особами, яким вона доповідається.

До робочої карти розробляється *пояснювальна записка*, у якій визначаються висновки з: суспільно-політичної обстановки та економічних умов району виконання службово-бойових завдань; оцінки морально-психологічного стану наших підрозділів, наявних сил і засобів морально-психологічного забезпечення; оцінки морально-психологічного стану протидіючих сил та його сил і засобів інформаційно-психологічного впливу (психологічних операцій), можливого інформаційно-психологічного впливу на наші підрозділи. Також відображаються основні завдання морально-психологічного забезпечення: на етапах дій підрозділів, напрямки діяльності на яких необхідно зосередити основні зусилля, розподіл сил і засобів морально-психологічного забезпечення за етапами службово-бойових дій; укомплектованість підрозділів кадрами виховної роботи, їх кількісно-якісна характеристика; наявність технічних засобів виховання і поліграфії у підрозділах; отримання підрозділами періодичних видань; система організації взаємодії з відповідними структурами Державної Прикордонної служби України, військових частин Збройних Сил України, підрозділів Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій, МВС, СБУ, а також з державними та місцевими органами влади; управління морально-психологічним забезпеченням: розподіл офіцерів відділення (групи) виховної роботи по командним пунктам, елементам бойового порядку; організація зв'язку в інтересах морально-психологічного забезпечення; порядок поповнення технічних засобів виховання та поліграфії; порядок інформаційного забезпечення підрозділів; терміни доповідей про проведену роботу та морально-психологічний стан особового складу.

Робоча карта ведеться особисто заступником командира з виховної роботи відповідно до вимог щодо розробки та оформлення графічних документів у внутрішніх військах.

Робочі карти заступників командирів з виховної роботи у різних ланках управління оформлюються на картах, масштаб яких приведений нижче:

- 1:500000; 1:200000; 1:100000 в об'єднаннях;
- 1:100000; 1:50000 у з'єднаннях;

1:50000; 1:25000 у військових частинах (підрозділах).

При плануванні маршу масштаб карт може бути зменшений. Для підбору необхідних аркушів карти служать збірні таблиці – схематичні карти дрібного масштабу, на яких показані розрахунки, графіки і номенклатура карт. Збірні таблиці видаються за масштабами.

При склеюванні карт попередньо встановлюється взаємне розташування аркушів карт, які підібрані. Зрізуються правий і нижній краї, крім правого краю у правому ряді та нижнього краю у нижньому ряді склейки. Після цього проводиться склеювання аркушів.

Форма складання склейки карти може бути різноманітною. Це залежить від масштабу карти, а також умов, де буде використовуватися карта. Не слід складати карту по лінії склеювання, бо це приведе до її розриву.

З метою забезпечення достатньої наочності, однаковості та зручності користування робочі карти розробляються у трьох варіантах: демонстраційному, робочому і довідковому.

Для демонстраційного варіанту використовуються карти розміром 3 x 4 м, 3 x 3,2 м, 1,8 x 2,2 м. Для робочого варіанту у військової частині внутрішніх військ доцільно використовувати карти розміром 1,8 x 2,2 м.

Визначення розміру букв у надписах здійснюється за наступними правилами. За основу визначення висоти букв приймається висота букв (h) у першому слові назви документа (рішення, план та ін.). Висота букв визначається залежно від кількості аркушів (n) у склейці карти (табл. 1).

Т а б л и ц я 1

Таблиця визначення показника *h*

n	до 6	6-10	11-20	21-30	> 30
h, мм	15	30	40	50	70

Приклад. Кількість аркушів у склейці 15 ($n = 15$), $h = 40$ мм; якщо 22 ($n = 22$), $h = 50$ мм. Висота букв решти слів у надписах розраховується у частках від **h** згідно з рисунками 1-4.

Для навчання Прим. № 1
РОБОЧА КАРТА
ЗАСТУПНИКА КОМАНДИРА 7 ПСП ВВ З ВИХОВНОЇ РОБОТИ
Розпочата:
Закінчена:
Заступник командира 7 псп ВВ з виховної роботи підполковник
В. ЗОСЬ
масштаб карти 1: 100 000

Рис. 1. Зразок розташування службових надписів на документі

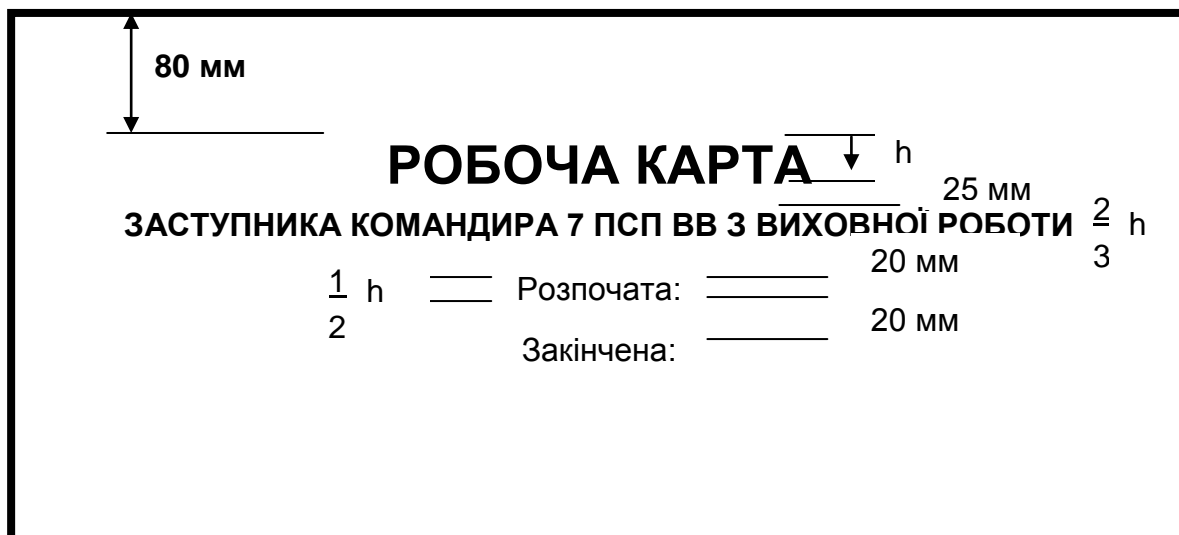

Рис. 2. Зразок написання назви документа

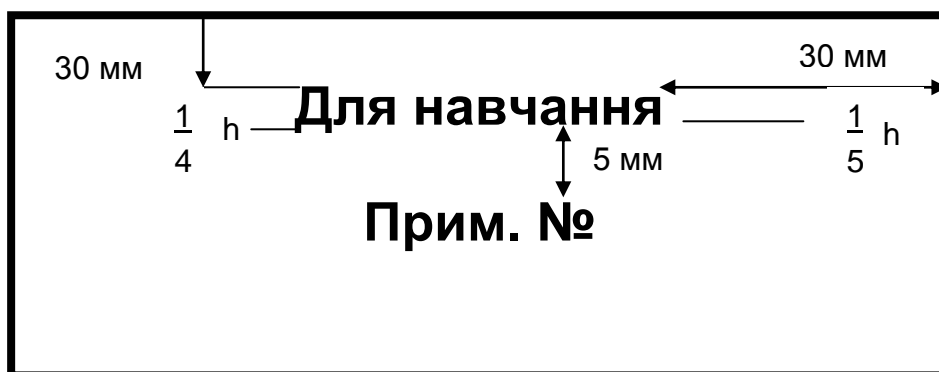

Рис. 3. Зразок написання грифа таємності та номера примірника

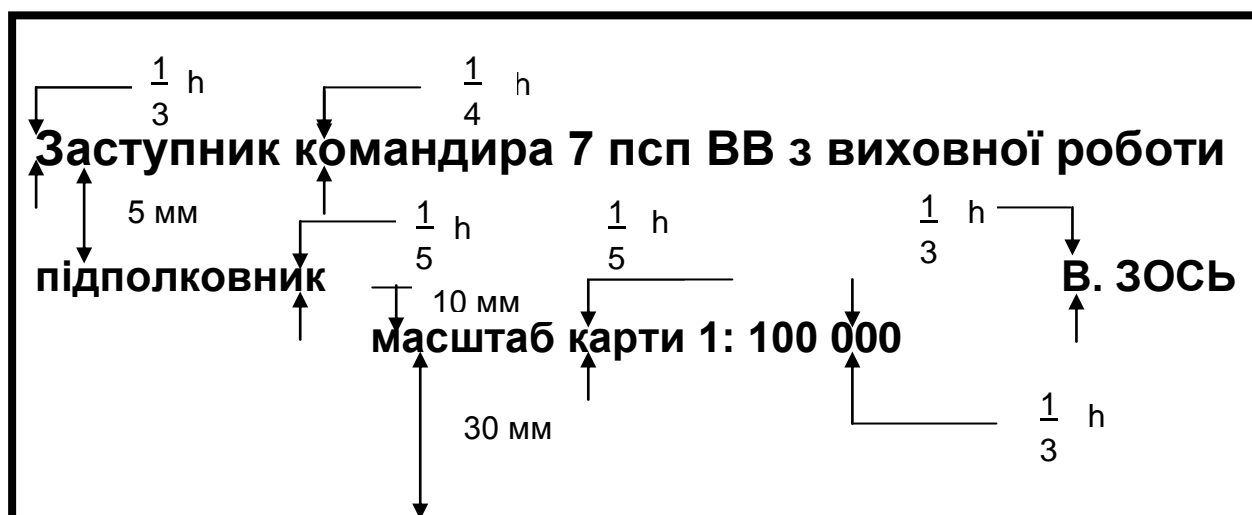

Рис. 4. Зразок написання підпису документа

Приклад. „Для навчання” $1/4 h$. Якщо $n = 15$, тоді $h = 40\text{мм}$; $1/4h = 10\text{мм}$; $1/3 h = 13\text{мм}$.

Ширина букв складає $3/4$ її висоти, а товщина елементів букв складає $1/7$ її висоти.

Приклад. Висота букви – 20 мм, тоді: ширина букви $3/4 \times 20 = 14$ мм, товщина її елементів $1/7 \times 20 = 3$ мм.

Примітка. Дозволяється округляти товщину елементів букв до найближчого розміру плакатного пера (редісу).

Надписи у середині умовних знаків, наприклад, у прапорцях пунктів управління обмежуються розмірами знаків і пишуться таким чином, щоб їх літери не торкались обмежувальних ліній знака.

Топографічна основа карти підіймається кольоровими олівцями із застосуванням умовних скорочень, картографічних знаків. Зеленим кольором підіймається рослинність. Синім – гідрографія та болота. Світло-коричневим – рельєф місцевості. Темно-коричневим – дорожня мережа (крім залізниці).

Населені пункти підіймаються штрихуванням або збільшеним надписом.

Орієнтири підіймаються колом або підкресленням та нумеруються чорним або коричневим кольором.

При розробці і веденні робочої карти використовуються такі основні кольори:

Червоним кольором наносяться положення, завдання та дії своїх військ.

Чорним кольором наносяться усі пояснювальні надписи за свої війська (нумерація, найменування та ін.).

Синім кольором наносяться положення та дії протидіючих сил, усі пояснювальні надписи (нумерація, назви та ін.) із застосуванням умовних знаків і скорочень, прийнятих у внутрішніх військах МВС України і Збройних Силах України.

Зеленим кольором наносяться демонстративні, імітаційні дії своїх військ, заходи щодо дезінформації, а також несправжні райони, рубежі, споруди, об'єкти з позначкою літери "Н".

Для розробки робочої карти використовуються умовні знаки. Використання умовних знаків є обов'язковим. З метою полегшення нанесення на карту умовних знаків рекомендується користуватися офіцерською лінійкою (трафаретом).

Умовні позначення положення, завдань і дії внутрішніх військ, вогневих засобів, бойової та іншої техніки наносяться на карту відповідно до їх фактичного положення на місцевості та орієнтуються за напрямком дій військ. При цьому, точка яка вказує фактичне положення, є центром умовного знака. Якщо знак має неправильну геометричну форму, то фактичне положення визначає нижній кут його передньої частини.

Умовні знаки з'єднання, військові частини, підрозділу, які рухаються, наносяться, як правило, один раз на початку маршруту або у місці виявлення. Проміжне положення на маршруті відображається колом (фактичне положення) або поперечними штрихами з вказівкою часу; при розділенні спільного маршруту, проходження від точки розділення вказуються умовними знаками склад сил засобів, що відокремились, та їх

маршрути.

Пункти управління наносяться на карту так, щоб основа флагштоку упиралась у точку, яка є центром його фактичного знаходження на місцевості, а фігура знака розташовувалась: при діях військ у західному або східному напрямку – у бік тилу своїх військ; при діях у південному або північному напрямку – праворуч від вертикальної лінії для північних, ліворуч для південних.

Фактичне положення та дії військ, об'єктів повинно наноситись безперервною лінією, а дії, що передбачаються, і плануються, визначаються переривчатими лініями (пунктиром). Запасні, тимчасові райони та позиції пунктиром з відповідним підписом Зап , Тим у середині знака або поряд з ним.

Пояснювальні надписи треба розташовувати у середині умовного знака або поряд із ним (з протилежного фронту боці), під знаком, або на вільному місці із стрілкою, спрямованою вістрям до відповідного умовного знака.

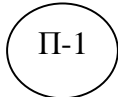
Напрямок руху військ позначається стрілкою. Вістря стрілки вказує на місцезнаходження голови колони основних сил.

Якщо немає встановлених умовних знаків або скорочених позначень, застосовуються додаткові знаки або скорочення, тлумачення, які необхідно розташовувати на вільному місці карти (схеми). Дані, які неможливо відобразити умовним знаком, викладаються на карті або у пояснювальній записці.

При розробці робочої карти допускається використання таблиць. Таблиці на робочій карті розміщуються у вільній частині таким чином, щоб не затемняти елементи обстановки, які належать відображенню, як правило, поблизу від об'єктів.

Райони пошуку, дій та інші райони, які пов'язані з використанням сил, позначаються багатокутником червоного кольору в масштабі фактичних кордонів назначеного району. Номери районів проставляються в правому верхньому кутку району в колі червоного кольору арабськими цифрами в поєднанні з буквами, які позначають призначення району.

Приклад:

район пошуку перший.

Під нижнім кордоном району пишуть час та дату зайняття і залишення району.

Приклад: “З 10.00 12.10 до І4.20 15.10”.

Цифровий матеріал на робочій карті, як правило, повинен оформлюватись у формі таблиць. Для виготовлення таблиць використовується вільне місце на карті.

Кожна таблиця, крім реквізитів, повинна мати заголовок. Заголовок та слово "Таблиця" починаються з великої літери. Заголовок не підкреслюється.

Заголовки граф таблиц повинні починатись з великих літер, підзаголовки з малих, коли вони складають одне речення з заголовком, та з великих, коли вони самостійні.

Таблицю з великою кількістю граф допускається поділяти на частини та розміщувати одну частину під іншою.

1.2.3. Розпорядчі документи

Бойові документи, в яких відображаються завдання, поставлені старшим командиром (начальником), і обов'язкові для виконання підлеглими, відносяться до категорії розпорядчих документів. Вони діляться на бойові накази, накази; на бойові розпорядження і розпорядження. Завдання МПЗ доводяться до військ розпорядженнями.

З метою своєчасного орієнтування підлеглих командирів, заступників командирів з виховної роботи про майбутні дії та здійснення морально-психологічного забезпечення, а також для надання їм більшого часу на підготовку до здійснення морально-психологічного забезпечення виконання службово-бойових завдань підрозділами (військовими частинами, з'єднаннями), заступник командира з виховної роботи віддає *попереднє розпорядження* щодо морально-психологічного забезпечення виконання службово-бойових завдань підрозділами (військовими частинами, з'єднаннями) на підставі оголошеного командиром бойового наказу, наказу або розпорядження старшого командира (начальника), а також доведених начальником штабу вказівок про підготовку даних для прийняття рішення. Попереднє розпорядження підписується командиром або начальником штабу і заступником командира з виховної роботи.

У попередньому розпорядженні щодо морально-психологічного забезпечення виконання службово-бойових завдань вказуються: висновки з суспільно-політичної і економічної обстановки району виконання службово-бойових завдань; висновки з оцінки дій протидіючих сил; характер майбутніх дій та основна мета їх морально-психологічного забезпечення; найважливіші заходи морально-психологічного забезпечення; порядок взаємодії зі структурами виховної роботи сусідніх військових частин, підрозділів; порядок доповіді про проведену роботу і морально-психологічний стан особового складу та суспільно-політичну і економічну обстановку району застосування підрозділів.

На підставі рішення командира розробляється *розпорядження* щодо морально-психологічного забезпечення.

В ньому підлеглим командирам, заступникам з виховної роботи доводяться завдання стосовно морально-психологічного забезпечення. В розпорядженні вказуються: висновки з оцінки суспільно-політичної обстановки та економічних умов району виконання службово-бойових завдань; висновки з оцінки морально-психологічного стану протидіючих сил, їх сил і засобів інформаційно-психологічного впливу, можливого впливу на наші підрозділи; морально-психологічний стан своїх підрозділів; сплановані заходи інформаційно-психологічної протидії старшого

начальника в інтересах підрозділів, завдання щодо забезпечення їх проведення; де зосередити основні зусилля морально-психологічного забезпечення; основні завдання стосовно морально-психологічного забезпечення з урахуванням особливостей бойового застосування підрозділів; які заходи, якими засобами і силами необхідно виконати; завдання стосовно протидії інформаційно-психологічному впливу протидіючих сил на підрозділи; періодичність і час доповіді о змінах в обстановці, ході виконання службово-бойових завдань, морально-психологічному стані особового складу і здійсненних заходах морально-психологічного забезпечення.

Розпорядження підписує командир або начальник штабу і заступник командира з виховної роботи. Розпорядження доводиться до з'єднань, військових частин (підрозділів) в єдиній системі управління військами.

При розробці розпорядчих документів потрібно користуватися рекомендаціями щодо оформлення текстових бойових документів. Дані бойові документи, як правило, виготовляються друкарським способом на лицевому боці аркуша білого паперу формату А 3 (297 х 420 мм) або А4 (210 х 297 мм) через 1,5 або 2 міжрядкові інтервали, мінімальна висота шрифту 2,5 мм.

Кожний аркуш, крім першого, повинен мати черговий номер та поля: зліва – 35 мм, справа – не менш 8 мм, зверху – 20 мм, знизу – не менш 20 мм. Шрифт повинен бути чітким, стрічка чорного кольору середньої жирності. Щільність друку повинна бути однаковою по усьому тексту.

Основні реквізити документа розташовуються в правому верхньому кутку і друкуються через 2 міжрядкові інтервали. Підкреслення заголовку не допускається. Після службового заголовку через 3-4 міжрядкові інтервали друкуються текст документа.

Вписувати в текст документа окремі слова, умовні позначення дозволяється тільки чорними чорнилами або чорною тушшю, при цьому щільність вписаного тексту повинна бути наближена до щільності основного тексту.

При розробці бойових документів рекомендується:

- користуватись простими реченнями;
- застосовувати стійкі словосполучення і терміни;
- застосовувати прямий порядок слів у реченні;
- ввідні слова і вирази “у зв'язку з тим”, “згідно з”, “як правило” використовувати на початку речення;
- не використовувати зайвих слів, застарілих слів та виразів (архаїзмів).

Якщо документ надсилається телеграмою, то текст телеграми повинен викладатись без сполучників, прийменників і відокремлюючих знаків, якщо при цьому не змінюється зміст. У телеграмі неприпустиме перенесення слів та виправлення.

Якщо бойовий документ призначено для подання у вищий орган виховної роботи, то рекомендується використовувати звороти

“Доповідаю”, “Подаю”, якщо у взаємодіючий “Надсилається”, “Повідомляється”, якщо у підлеглий “Направляю”, “Направляється”.

Категорія терміновості та гриф таємності позначається виконавцем у правому верхньому куті документа. Номер примірника документа позначається під грифом таємності.

Службовий заголовок бойового документа друкується (пишеться) зверху над текстом (нижче грифа таємності і номера примірника), починаючи від краю лівого поля в один або декілька суцільних рядків, де послідовно вказуються: назва бойового документа; назва та номер об'єднання (з'єднання, військової частини), яка його розробила; номер документа; місце розташування пункту управління, на якому розроблено документ; час і дата його підпису; масштаб і рік видання карти, згідно з якою він відпрацьований. Назва бойового документа та пункту управління друкується великими літерами. Час підпису ставить посадова особа, яка його підписує.

Приклад:

Для навчання Прим №1 РОЗПОРЯДЖЕННЯ З МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ 22 обр ВВ № 06. КП – 2 км півн. Петрівка (24482) 15.00 09.10. Карта 100000, видання 1977 р.
--

Бойові документи, що розробляються, нумеруються в порядку, що зростає окремо за видами належності. У цілком таємних документах перед номером ставляться два нулі, а у таємних один нуль.

Зміст бойового документа друкується (пишеться) з дотриманням абзацу. Червоні рядки повинні бути однаковими по усьому тексту документа і починаються за 15 мм від краю лівого поля.

Підписи посадових осіб на документах повинні бути зроблені охайно з вказівкою посади, військового звання та прізвища. Назва посади друкується великими літерами.

Приклад:

КОМАНДИР 2 обр ВВ

полковник

ЗАСТУПНИК КОМАНДИРА З ВИХОВНОЇ РОБОТИ

підполковник

В. ПЕТРЕНКО

Я. ІВАНЕНКО

Якщо документи розсилаються декільком адресатам, кількість віддрукованих (написаних) примірників, прізвища виконавців та кому вони призначені (адресовані) вказуються тільки на примірнику, що залишається у справі штабу. Розрахунок розсилки розробляється на звороті останнього аркуша примірника, який залишається у справі штабу або на окремому аркуші.

Розрахунок розсилки розробляється посадовою особою, яка відпрацювала документ і затверджується начальником штабу. У

розрахунку розсилки, крім адресатів, також вказується, кого необхідно ознайомити з документом, не розсилаючи його.

Відмітка щодо часу відправки і отримання документа робиться на звороті аркуша документу, який залишається у справі штабу або у розрахунку розсилки. Ці відмітки завіряються підписом посадової особи, яка розробила документ.

Час і дата отримання документа ставляться негайно при його отриманні самим адресатом або посадовою особою, яка розпакувала пакет з документами. Посадова особа, яка робила розсилку, проставляє час і дату отримання документа адресатом після того, як надійде підтвердження адресату про отримання документа.

Назва адресату друкується (пишеться) великими літерами над службовим заголовком зі вказівкою посадової особи, якій відсилається документ.

Коли документ відправляється декільком адресатам, то у верхній частині друкується загальна адреса, а нижче після слова “Тільки” вказується адресат, якому відправляється цей примірник документа.

Приклад:

Для навчання
Прим №2
КОМАНДИРАМ ВІЙСЬКОВИХ ЧАСТИН
Тільки: КОМАНДИРУ 10 псп ВВ
РОЗПОРЯДЖЕННЯ З МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У Півн.ТрК № 04. КП – 2 км сх. МУЗИЧІ (2488)
15.00 12.10. Карта 100000, видання 1987 р.

На телеграмах (телефонограмах, телеграмах ЗАЗ, радіограмах) замість назви адресата вказується позивний вузла зв'язку (станції), куди вона повинна бути передана, і посадова особа, якій вона адресована.

Помилки дозволяється виправляти підчищенням або зафарбуванням білою фарбою та нанесенням на тому ж самому місці виправленого тексту друкарським способом або чорною тушшю рукописним способом. Усі виправлення у документі повинні бути вказані. Обмовлення повинні бути конкретні: “Перекреслене... не читати ”; “дописаному... вірити”. Усі виправлення та обмовлення засвідчуються підписом посадової особи, яка розробила документ, і гербовою печаткою, які розташовуються під підписом командира (начальника).

У текстових бойових документах дозволяється застосування скорочень.

1.2.4. Звітно-інформаційні документи

До звітно-інформаційних документів з морально-психологічного забезпечення відносяться: донесення; журнали обліку отриманих та відданих розпоряджень управління ТрК, з'єднання, військової частини щодо організації морально-психологічного забезпечення та контролю їх

виконання; оцінки суспільно-політичної обстановки та економічних умов району виконання службово-бойових завдань, висновків з неї та пропозиції; оцінки морально-психологічного стану особового складу підрозділів, висновки та пропозиції; оцінки морально-психологічного стану підрозділів протидіючих сил (противника), висновки та пропозиції; оцінки сил і засобів інформаційно-психологічного впливу (психологічної операції, акції) протидіючих сил, інформаційно-психологічного впливу на наші підрозділи і населення, його можливі наслідки, висновки та пропозиції; різного роду інформація і довідки.

За терміном подання донесення розділяються на: термінові, строкові (не термінові), позачергові, щодобові, підсумкові.

Термінові донесення подаються вчасно, згідно із встановленим табелем термінових донесень вищестоящого штабу, органу виховної роботи, а не термінові – залежно від обстановки, з ініціативи заступника командира з виховної роботи. Донесення з морально-психологічного забезпечення, в яких відображаються результати морально-психологічного забезпечення виконання службово-бойових завдань за добу або визначений період, є підсумковими.

Донесення з морально-психологічного забезпечення виконання службово-бойових завдань розробляються офіцерами відділення (групи) виховної роботи ТрК, з'єднання, військової частини і призначаються для доповіді старшому начальникові про проведення тих чи інших заходів морально-психологічного забезпечення щодо підготовки до виконання службово-бойових завдань, про результати виконання завдань або про різкі зміни обстановки і прийняті у зв'язку з цим рішення. Донесення, як правило, містить відповіді на питання, коли, де, у якому положенні, складі і угрупованні знаходяться свої підрозділи, військові частини, з'єднання і протидіючі сили, здійснені заходи морально-психологічного забезпечення, як діє у даній обстановці той, хто доповідає.

Термінове донесення розробляється у зв'язку із надзвичайними подіями, що сталися, різкими змінами суспільно-політичної обстановки в районі виконання завдань та погіршенням морально-психологічного стану особового складу, в якому вказується:

у першому пункті – чим викликано подання термінового донесення;

у другому пункті – обставини, причини, наслідки ситуації, що склалася;

у третьому пункті – заходи морально-психологічного забезпечення, які проведено для запобігання та зменшення негативних наслідків, та що планується на майбутнє;

у четвертому пункті – яка потрібна допомога старшого начальника для подолання проблем, що виникли.

Позачергове донесення подається на вимогу старшого начальника та розробляється в довільній формі, в ньому викладаються відомості, які вимагає начальник.

Підсумкове донесення з морально-психологічного забезпечення

виконання службово-бойових завдань розробляється офіцерами відділення виховної роботи ТрК, з'єднання, військової частини за визначений період виконання службово-бойових завдань або за добу і подається у вищестоящий орган виховної роботи з метою проведення аналізу результатів морально-психологічного забезпечення виконання службово-бойових завдань і своєчасного прийняття рішення на подальші дії. Зміст його викладається відповідно до термінового бойового донесення.

Підсумкові та термінові донесення з морально-психологічного забезпечення виконання службово-бойових завдань подаються у вищестоящий орган виховної роботи за підписом командира (начальника управління) і заступника командира з виховної роботи.

Щодобове донесення про морально-психологічний стан підрозділів, військової частини (з'єднання), ТрК, проведені заходи морально-психологічного забезпечення розробляється офіцерами відділення (групи) виховної роботи. В ньому вказуються: наслідки дій протидіючих сил, їх можливі дії; які завдання виконувались нашими підрозділами, наслідки дій, які планувалися; морально-психологічний стан підрозділів; проведені заходи морально-психологічного забезпечення та ті, які плануються в подальшому; укомплектованість підрозділів кадрами виховної роботи; проблемні питання, можливі шляхи їх вирішення. Донесення про морально-психологічний стан підрозділів, військової частини (з'єднання), проведення заходів морально-психологічного забезпечення (за кожний день), подається у вищестоящий орган виховної роботи за підписом командира (начальника управління) і заступника командира з виховної роботи.

Довідка-довідь заступника командира з виховної роботи розробляється особисто, а також за допомогою офіцерів відділення (групи) виховної роботи. Вона використовується при доповідях командирів військової частини і старшому начальникові (по прибутті його у військову частину). В довідці-довіді вказується: на який час та дату розроблена, згідно з якою обстановкою; оцінка суспільно-політичної обстановки та економічних умов району службово-бойових дій; які завдання виконуються підрозділами; морально-психологічний стан підрозділів; укомплектованість підрозділів кадрами виховної роботи, їх характеристика; основні заходи морально-психологічного забезпечення; сили та засоби інформаційного забезпечення, культурно-виховної та дозвільної роботи; наявність та стан технічних засобів виховання і поліграфії у підрозділах; організація роботи відділення виховної роботи; робота офіцерів відділення виховної роботи у підрозділах, їх розподіл; висновки.

Журнал обліку отриманих та відданих розпоряджень управління ТрК, з'єднання, військової частини щодо організації морально-психологічного забезпечення виконання службово-бойових завдань та контролю щодо їх виконання є одним із документів, у якому відображається і узагальнюється досвід морально-психологічного забезпечення виконання службово-

бойових завдань. Він ведеться у відділенні виховної роботи ТРК, з'єднання, військової частині офіцером відділення виховної роботи. У ньому вказуються: загальна обстановка, суспільно-політична обстановка та економічні умови району виконання службово-бойових завдань та висновки з неї; угруповання і морально-психологічний стан своїх військ і протидіючих сил до моменту отримання службово-бойового завдання; зміст службово-бойового завдання і висновки зі з'ясування завдання щодо організації та здійснення морально-психологічного забезпечення його виконання; завдання щодо організації та здійснення морально-психологічного забезпечення, які поставлені підлеглим військовим частинам та підрозділам; хід виконання завдань за кожний день з описом окремих, найбільш характерних і повчальних прийомів і епізодів, найвидатніших дій військовослужбовців, способів застосування нових засобів і прийомів протидії і їх вплив на виконання завдання; робота командирів і заступників командирів з виховної роботи по здійсненню та управлінню морально-психологічним забезпеченням виконання завдань; результати виконання завдань та морально-психологічним забезпеченням виконання завдань; загальні та психогенні втрати; кількість затриманих. До журналу додаються копії необхідних бойових документів, розпоряджень, бойових розпоряджень, донесень, документи з аналізу обстановки, стану своїх військ, протидіючих сил тощо.

Журнал періодично перевіряється і підписується заступником командира військової частини з виховної роботи.

Оцінка суспільно-політичної обстановки та економічних умов виконання службово-бойових завдань є одним з документів, необхідних для організації та здійснення морально-психологічного забезпечення виконання службово-бойових завдань.

Під час оцінки суспільно-політичної обстановки та економічних умов виконання службово-бойових завдань враховується:

- *розстановка політичних сил, соціально-політичні процеси у регіоні і районі виконання службово-бойових завдань*: найбільш впливові політичні партії і громадські рухи, їх частка у місцевих органах влади; мета, мотиви і характер діяльності політичних сил, характер відносин між ними, сприятливість їх діяльності і ставлення до виконання службово-бойових завдань внутрішніми військами МВС України; соціальна база політичних партій, громадських рухів, їх вплив на настрої, громадську думку населення, на якість виконання завдань, що покладені на внутрішні війська; відношення партій, рухів, населення до політики Президента, уряду, державних органів; тенденції змін впливовості політичних партій і рухів, прогнозування їх діяльності з початком виконання службово-бойових завдань; рівень напруженості між різними соціальними групами населення в районі виконання службово-бойових завдань (проведення спеціальної операції) та імовірність масових заворушень серед місцевого населення; відношення органів державної влади і місцевого самоврядування, засобів масової інформації, населення до діяльності

внутрішніх військ; можливий вплив соціально-політичної обстановки на виконання службово-бойових завдань військовою частиною (з'єднанням);

- *економічна ситуація*: наявність та стан промислових та сільське господарчих підприємств, інших організацій та установ; характер виробництва підприємств, що перебувають в районі виконання службово-бойових завдань (проведення спеціальної операції), можливості підприємств, установ та організацій, запаси, сили та засоби, які можуть бути використані в інтересах виконання внутрішніми військами службово-бойових завдань (спеціальної операції); особливості інфраструктури, транспорту, зв'язку; наявність медично-оздоровчих закладів і їх можливості з надання медичної допомоги особовому складу і проведення психологічної реабілітації;

- *міжнаціональні відносини і демографічна ситуація*: соціальний і національний склад населення; чисельність, райони компактного проживання національних меншин; особливості їх соціальної психології, звичаї, традиції, рівень релігійності, проблеми міжконфесійних протиріч та райони можливого виникнення міжконфесійних суточок; відношення різних прошарків населення до сил, що дестабілізують обстановку; співвідношення співчуваючих ним та налаштованих по відношенню до них вороже або нейтрально; прогнозування можливості дій сепаратистських рухів і угруповань, ступень їх загрози діям внутрішніх військ; особливості міжнаціональних відносин, що можуть використати протидіючи сили для організації розвідки, проведення диверсій з метою порушення системи державного і військового управління, блокади комунікацій, і інші дані, необхідні для визначення впливу міжнаціональних відносин на виконання службово-бойових завдань (проведення спеціальної операції) і особовий склад внутрішніх військ;

- *релігійна обстановка*: кількість релігійних конфесій, основні центри їх діяльності; ступінь їх впливу на населення району виконання службово-бойових завдань; коротка характеристика спрямованості основних конфесій, міжконфесійної ситуації, їх ставлення до проведення спеціальної операції і внутрішніх військ; характер стосунків державних органів влади, політичних партій та рухів з релігійними конфесіями; наявність, впливовість, орієнтована кількість релігійних конфесій, що займають (чи можуть зайняти з початком спеціальної операції) антидержавні позиції; прогнозування змін релігійної обстановки з початком виконання службово-бойових завдань (спеціальної операції);

- *криміногенна ситуація*: загальна характеристика криміногенної обстановки у районі виконання службово-бойових завдань; міста, населені пункти та райони з підвищеним рівнем злочинності; загальна кількість, характеристика за видами та ступенем тяжкості злочинів, зареєстрованих органами внутрішніх справ; наявність організованої злочинності, кримінальних угруповань, їхня орієнтація та характеристика (в першу чергу, склад, чисельність та озброєння незаконних збройних формувань); вплив на настрої, громадську думку населення, на якість виконання

завдань, що покладені на внутрішні війська; кількість та місця розташування виправно-трудових установ, в'язниць, кількість в'язнів, що утримуються в них; прогнозування розвитку криміногенної ситуації, збільшення бандугруповань, районів їх діяльності, ступінь загрози особовому складу, об'єктам та комунікаціям; заходи, які необхідно провести.

- *екологічна та санітарно-епідеміологічна обстановка*: наявність на території регіону та району виконання службово-бойових завдань небезпечних об'єктів (радіаційних, хімічних, нафтогазопереробних заводів та проводів, заплав, АЕС) і можливі наслідки у разі диверсії чи аварій на цих об'єктах, які можуть призвести до виходу з ладу бойової техніки і озброєння, ураження військовослужбовців та місцевого населення; кліматичні особливості, можливість виникнення надзвичайних природних явищ (затоплення, землетруси, шквальні вітри, снігопади та замети), що впливають на боєздатність військ (маневр, управління, інженерне забезпечення шляхів); наявність та класифікація небезпечних захворювань в регіоні; можливість виникнення і поширення епідемій і їх вплив на боєздатність внутрішніх військ; перелік, класифікація та місцезнаходження об'єктів, що знаходяться під захистом Міжнародного Гуманітарного права;

- *інформаційне поле*: можливості інформаційних засобів регіону щодо організації та здійснення морально-психологічного забезпечення виконання службово-бойових завдань і виховної роботи серед місцевого населення; наявність на території регіону, району виконання завдань телерадіоцентрів, типографій, редакцій газет та журналів, їх кількість та місце знаходження, частка державних і комерційних ЗМІ; характеристика політичної спрямованості ЗМІ; оцінка діючих та ймовірних каналів інформаційно-психологічного впливу протидіючих сил, наявність засобів інформаційно-психологічної протидії, тривалість та потужність (зони впливу) радіо і телепередавачів, спрямованість інформаційно-психологічних акцій протидіючих сил. Оцінка частки населення і військовослужбовців, які можуть піддаватися психологічному впливу протидіючих сил по різних каналах та ступеню дієвості цього впливу; оцінка можливостей власних технічних засобів виховання, використання місцевих ЗМІ щодо посилення інформаційно-виховної роботи, протидії інформаційно-психологічному впливу протидіючих сил та його морально-психологічному стримуванню.

Під час оцінки суспільно-політичної обстановки та економічних умов виконання службово-бойових завдань по кожному елементу оцінки формулюються конкретні часткові висновки, визначаються позитивні і негативні сторони; часткові висновки трансформуються в загальні висновки (загальна оцінка відношення населення до проведення спеціальної операції, внутрішніх військ і протидіючих сил, як це може впливати на хід виконання службово-бойових завдань (проведення спеціальної операції), пропозиції з цих питань; рівень напруженості між різними соціальними групами населення, імовірність масових заворушень;

орієнтація політичних партій та рухів, їх вплив на настрої, громадську думку населення, відношення органів державної влади і місцевого самоврядування, засобів масової інформації до діяльності внутрішніх військ, пропозиції з цих питань (на що у роботі з населенням потрібно звернути особливу увагу, які сили і засоби для цього потрібні, основні заходи щодо встановлення і підтримання правильних взаємовідносин з місцевим населенням); можливості використання промислових та сільськогосподарчих підприємств, інфраструктури в інтересах внутрішніх військ, пропозиції з цих питань; загальний стан злочинності, наявність злочинних угруповань, пропозиції з цих питань; загальний екологічний стан, пропозиції, які є засадою для рекомендацій в задум і рішення командира та планування заходів морально-психологічного забезпечення виконання службово-бойових завдань.

Оцінка суспільно-політичної обстановки та економічних умов виконання службово-бойових завдань здійснюється під час приведення військ до бойової готовності і безпосередньої підготовки до виконання службово-бойових завдань, а також в ході їх виконання.

Оцінка морально-психологічного стану особового складу своїх підрозділів є одним з документів, необхідних для організації та здійснення морально-психологічного забезпечення виконання службово-бойових завдань.

Під час оцінки морально-психологічного стану особового складу своїх підрозділів враховуються: соціальний і національний склад підрозділів, характер взаємовідносин між військовослужбовцями різних національностей; рівень релігійності особового складу, наявність релігійних протиріч; вікові характеристики різних категорій особового складу, рівень його загальноосвітньої підготовки; досвід військової служби, бойових дій, рівень бойової майстерності; знання особовим складом району службово-бойових дій, рівень згуртованості підрозділів; укомплектованість підрозділів офіцерським складом, його рівень оперативної (бойової) підготовки, досвід штабів у керуванні підрозділами; відношення військовослужбовців до мети службово-бойових дій, військово-політичного керівництва держави, до своїх командирів (начальників); рівень знання особовим складом озброєння, особливостей тактики дій протидіючих сил (противника); стан психологічної підготовки військовослужбовців різних категорій; негативні випадки, що трапились та їх наслідки; стан здоров'я військовослужбовців, основні захворювання, рівень забезпеченості матеріально-побутових потреб.

У висновках визначаються: загальна оцінка кількісно-якісного складу підрозділів та їх морально-психологічного стану (дозволяє виконувати службово-бойові завдання; обмежено дозволяє; не дозволяє); сильні та слабкі сторони морально-психологічного стану особового складу по категоріям (офіцери, військовослужбовці військової служби за контрактом, строкової служби тощо); загальна оцінка морально-психологічного стану підпорядкованих підрозділів; основні заходи щодо підтримки та

підвищення морально-психологічного стану.

Оцінка морально-психологічного стану підрозділів здійснюється під час приведення військ до бойової готовності, безпосередньої підготовки до виконання службово-бойових завдань, а також в ході їх виконання.

Оцінка морально-психологічного стану протидіючих сил є одним з документів, необхідних для організації та здійснення морально-психологічного забезпечення виконання службово-бойових завдань.

Під час оцінки морально-психологічного стану протидіючих сил враховуються: мета дій протидіючих сил (політична, економічна, соціальна, релігійна інша); структура протидіючих сил (організаційне ядро; лідери; натовп; злочинні групи; терористичні групи; організаційна приналежність угруповань НЗФ, ДРГ, розпізнавальний знак, емблема, гасло; коли сформовано, склад, укомплектованість, особливості комплектування); соціально-політична характеристика протидіючих сил (соціальний склад за категоріями, вік, релігійність, наявність протиріч (соціальних, расових, національних, релігійних тощо), відношення до політики уряду України і населенню; злочинні та терористичні групи (чисельність, склад, спрямованість, рішучість дій, морально-бойові і психологічні якості угруповань НЗФ, ДРГ за категоріями, в т.ч. національно-психологічні особливості, воєнно-професійна, фізична, психологічна підготовка, схильність до дії психогенних факторів, стан дисципліни; згуртованість підрозділів; негативні явища у підрозділах; наявність найманців, їх взаємовідносини; участь протидіючих сил у попередніх подібних акціях, результати, втрати, які дії слід очікувати; сили і засоби інформаційно-психологічного впливу протидіючих сил; які заходи необхідно провести в інтересах інформаційно-психологічної протидії впливу протидіючих сил, їх вірогідна ефективність.

У висновках визначаються: наявний морально-психологічний стан протидіючих сил; прогноз динаміки морально-психологічного стану протидіючих сил в ході виконання службово-бойових завдань (спеціальної операції); кого слід вважати основним слабким об'єктом та об'єктом впливу; можливості використання слабких сторін протидіючих сил і результатів інформаційно-психологічного впливу.

Оцінка морально-психологічного стану протидіючих сил здійснюється під час приведення військ до бойової готовності, безпосередньої підготовки до виконання службово-бойових завдань, а також в ході їх виконання.

Оцінка інформаційно-психологічного впливу протидіючих сил є одним з документів, необхідних для організації та здійснення морально-психологічного забезпечення виконання службово-бойових завдань.

При оцінці інформаційно-психологічного впливу протидіючих сил враховується: склад сил інформаційно-психологічного впливу (психологічних операцій, акцій) протидіючих сил, тактико-технічні показники засобів впливу, показники їх уразливості, основні канали розповсюдження інформації, можливі об'єкти впливу, інформаційно-

комунікаційна мережа у районі виконання службово-бойових завдань (здійснення спеціальної операції), можливість її використання в інтересах інформаційно-психологічної протидії, наявність технічних засобів протидії впливу протидіючих сил на наші підрозділи.

Розробляються висновки з оцінки сил і засобів інформаційно-психологічного впливу (психологічних операцій, акцій) протидіючих сил, можливого інформаційно-психологічного впливу на особовий склад і населення, його можливих наслідків, пропозиції щодо усунення негативних факторів та ураження об'єктів інформаційно-психологічного впливу (психологічних операцій, акцій) протидіючих сил та ін.

Оцінка інформаційно-психологічного впливу протидіючих сил здійснюється під час безпосередньої підготовки до виконання службово-бойових завдань, а також в ході їх виконання.

При розробці звітно-інформаційних документів потрібно користуватися рекомендаціями щодо оформлення текстових бойових документів.

Завдання та запитання для самоконтролю

1. Що ви розумієте під поняттям "бойові документи морально-психологічного забезпечення виконання службово-бойових завдань"?
2. Розкрийте класифікацію бойових документів морально-психологічного забезпечення виконання службово-бойових завдань.
3. Які загальні вимоги ставляться до розроблення бойових документів морально-психологічного забезпечення виконання службово-бойових завдань?
4. Розкрийте призначення і зміст плануючих бойових документів морально-психологічного забезпечення виконання службово-бойових завдань.
5. Що повинно бути нанесено на робочу карту заступника командира з виховної роботи?
6. Надайте перелік та розкрийте призначення розпорядчих документів морально-психологічного забезпечення виконання службово-бойових завдань.
7. Розкрийте призначення і сутність звітно-інформаційних документів морально-психологічного забезпечення виконання службово-бойових завдань.

Розділ 2. ПОРЯДОК ДІЙ ЗАСТУПНИКА КОМАНДИРА З ВИХОВНОЇ РОБОТИ У ПЕРІОД ПІДГОТОВКИ І ПРОВЕДЕННЯ СПЕЦІАЛЬНОЇ ОПЕРАЦІЇ

2.1. Порядок дій заступника командира з виховної роботи у період підготовки до спеціальної операції

Основою роботи заступника командира частини з виховної роботи є орієнтування командиром частини про отримане завдання та його вказівки щодо заходів, які необхідно провести негайно з метою підготовки особового складу до виконання службово-бойового завдання та підготовки пропозицій до рішення.

1. Під час усвідомлення вказівок командира частини щодо завдань, які визначені для частини, розпоряджень старшого начальника з морально-психологічного забезпечення, він повинен *зрозуміти*:

- роль та місце частини у завданні, що буде виконуватися;
- встановлений старшим начальником порядок морально-психологічного забезпечення;
- роль і завдання відділення виховної роботи у майбутніх діях;
- завдання сусідів з морально-психологічного забезпечення, умов взаємодії з їх органами виховної роботи;
- термін готовності до спеціальної операції.

2. У висновках із усвідомлення визначає :

- на які підрозділи зосереджуються основні зусилля;
- способи вирішення завдань морально-психологічного забезпечення підготовки особового складу до виконання завдань у спеціальної операції;
- сили і засоби, які необхідно залучити, та порядок їх розподілу для виконання завдань морально-психологічного забезпечення;
- заходи морально-психологічного забезпечення, які необхідно виконати негайно;
- яким методом будуть виконуватися заходи морально-психологічного забезпечення.

3. *Доповідає* у вищий орган виховної роботи про отримання бойового розпорядження щодо участі у спеціальної операції та уточнює завдання з морально-психологічного забезпечення спеціальної операції.

4. *Орієнтує* підлеглих офіцерів відділення виховної роботи про отримане завдання та визначає напрямки та завдання з морально-психологічного забезпечення підготовки частини до спеціальної операції.

5. *Дає вказівки* на підготовку графіку і розрахунку часу роботи відділення виховної роботи на період прийняття рішення командиром та планування дій здійснення спеціальної операції. Графік і розрахунок часу розробляється на підставі розрахунку часу, розробленого штабом.

6. *Організує здійснення*:

- 1) оцінки суспільно-політичної обстановки та економічних умов

району проведення спеціальної операції, висновків з неї та пропозицій;

2) оцінки морально-психологічного стану особового складу підрозділів, висновків та пропозицій;

3) оцінки морально-психологічного стану підрозділів протидіючих сил, висновків та пропозицій;

4) оцінки сил і засобів психологічної операції (акції) протидіючих сил, інформаційно-психологічного впливу на наші підрозділи і населення, його можливі наслідки, висновків та пропозицій.

7. *Готує і доводить* до командирів підрозділів та їх заступників з виховної роботи *попереднє розпорядження* з морально-психологічного забезпечення проведення спеціальної операції. Попереднє розпорядження підписується командиром та заступником командира з виховної роботи.

8. *Готує пропозиції* з питань морально-психологічного забезпечення до рішення командира і доповідає їх встановленим порядком.

9. Бере участь в проведенні рекогносцировки командиром частини (в роботі на макеті місцевості). Під час проведення рекогносцировки заступник командира з виховної роботи уточнює:

- прогнозовані місця розгортання засобів інформаційно-психологічного впливу протидіючих сил;

- місця в бойових порядках офіцерів виховних структур, в тому числі і своє місце;

- визначає місце, де буде розташований пункт надання психологічної допомоги військовослужбовцям, які отримали психологічні травми, порядок їх доставки;

- уточнює, де будуть розташовані взаємодіючі органи.

10. На підставі вказівок командира щодо взаємодії *організує взаємодію* з питань морально-психологічного забезпечення з органами виховної роботи ЗСУ, ДПСУ, МНС, МВС, СБУ, органами місцевої та державної влади.

11. *Готує і сумісно зі штабом доводить* до підрозділів *розпорядження* з морально-психологічного забезпечення проведення спеціальної операції. Розпорядження розробляються на підставі рішення командира на проведення спеціальної операції.

12. Розробляє *план морально-психологічного забезпечення спеціальної операції*, якій є складовою частиною плану бойового застосування підрозділів під час спеціальної операції.

13. *Розробляє* робочу карту заступника командира з виховної роботи.

14. *Уточнює довідку-довідь* заступника командира з виховної роботи.

15. *Розподіляє* офіцерів відділення виховної роботи по елементах бойового порядку, ставить їм завдання і направляє за призначенням в підрозділи з метою надання практичної допомоги з питань морально-психологічного забезпечення підготовки до спеціальної операції.

16. *Організує і здійснює контроль* виконання заходів плану морально-психологічного забезпечення підготовки до спеціальної операції.

17. *Особисто працює* в підрозділах, де зосереджуються основні зусилля морально-психологічного забезпечення, надає допомогу підлеглим.

18. *Доповідає* командирю, старшому начальнику про морально-психологічний стан особового складу підрозділів, проведені заходи морально-психологічного забезпечення, їх результати. Готує і спрямовує у вищій орган виховної роботи письмове донесення про морально-психологічний стан підрозділів, проведені заходи морально-психологічного забезпечення (за кожний день).

2.2. Порядок дій заступника командира військової частини з виховної роботи при проведенні спеціальної операції

1. *Організує і здійснює* управління морально-психологічним забезпеченням спеціальної операції:

- вивчає, аналізує, узагальнює і доводить до особового вкладу зміни оперативно-тактичної і суспільно-політичної обстановки та економічних умов району проведення спеціальної операції;

- відслідковує зміни морально-психологічного стану особового складу підрозділів, доповідає командирю про проведені заходи щодо його подальшого зміцнення, а також про зміни морально-психологічного стану протидіючих сил;

- прогнозує і оцінює можливі наслідки інформаційно-психологічного впливу протидіючих сил на особовий склад організовує проведення заходів щодо його послаблення і нейтралізації;

- здійснює своєчасне інформування особового складу про хід виконання бойових завдань, найбільш вдалі способи ураження протидіючих сил, мужні і героїчні вчинки військовослужбовців;

- уточнює основні завдання морально-психологічного забезпечення у відповідності зі змінами обстановки і завдань підрозділам, своєчасно доводить їх до підлеглих;

- постійно підтримує взаємодію з питань морально-психологічного забезпечення з заступниками командирів частин ЗСУ, ДПСУ, МНС, МВС, СБУ, органами місцевої влади;

- організовує доставку періодичних видань і листування військовослужбовців;

- проводить заміну і поповнення вибулих зі строю офіцерів виховної роботи, пошкоджених та втрачених ТЗВ;

- здійснює керівництво і організує роботу щодо узагальнення і поширення передового досвіду проведення спеціальної операції.

2. Під час спеціальної операції *розробляє*:

- розпорядження про уточнення завдань морально-психологічного забезпечення під час різкої зміни обстановки;

- облік втрат офіцерів виховної роботи, психогенних втрат особового складу, технічних засобів виховання.

3. *Веде* журнал обліку отриманих та відданих розпоряджень управління ТрК, з'єднання, військової частини щодо організації морально-психологічного забезпечення виконання службово-бойових завдань та контролю щодо їх виконання.

4. *Веде робочу карту* заступника командира з виховної роботи, на якій постійно уточнює:

- оперативну обстановку;
- склад протидіючих сил, напрямки його дій;
- сили і засоби інформаційно-психологічного впливу, зміст їх дій;
- розташування частин ЗСУ, пункти управління підрозділів ДПСУ, МНС, МВС;
- наявні сили та засоби морально-психологічного забезпечення, характер їх дій;
- застосування сил і засобів психологічної протидії старшого начальника, розташування підпорядкованих сил і засобів психологічної протидії та їх завдання;
- оперативну інформацію стосовно змін у застосуванні місцевих засобів масової інформації, криміногенної та суспільно-політичної обстановки, дій окремих релігійних конфесій, політичних партій, громадських організацій, обстановку на потенційно небезпечних об'єктах, у районах відселення населення, об'єктах виконання покарань;
- іншу оперативну інформацію стосовно морально-психологічного забезпечення.

5. *Організує і здійснює контроль* за проведенням заходів морально-психологічного забезпечення відновлення боєздатності та зміцнення морально-психологічного стану особового складу, вживає конкретні заходи з надання психологічної допомоги пораненим і психотравмованим, відновлення їх здоров'я і боєздатності.

2.3. Порядок дій заступника командира військової частини з виховної роботи після виконання завдань спеціальної операції

Після виконання завдань спеціальної операції здійснює заходи морально-психологічного забезпечення щодо відновлення морально-психологічного стану особового складу та боєздатності підрозділів:

- організовує гуманітарну підготовку, інформування особового складу, культурно-виховну роботу і відпочинок військовослужбовців з залученням місцевих можливостей;
- вживає енергійні заходи морально-психологічного забезпечення по згуртуванню підрозділів;
- здійснює відновлення, технічне обслуговування, ремонт і доукомплектування ТЗВ і їх підготовку до використання;
- бере участь в заохоченні і поданні до нагород військовослужбовців, що відзначились в спеціальної операції;
- організує роз'яснення особовому складу правил безпеки під час

обслуговування бойової техніки і озброєння;

- організує роз'яснення особовому складу правил відношення до місцевого населення та негативних наслідків їх порушення;

- узагальнює і поширює передовий досвід виконання завдань спеціальної операції, організує з цією метою виготовлення наочної агітації, випуски радіогазет, випуски листівок-блискавок, виступи військовослужбовців, що відзначилися в спеціальної операції;

- доповідає про морально-психологічний стан особового складу, проведені заходи морально-психологічного забезпечення відновлення боєздатності підрозділів.

Завдання та запитання для самоконтролю

1. Розкрийте порядок дій заступника командира частини з виховної роботи у період підготовки до спеціальної операції.

2. Які напрямки та завдання морально-психологічного забезпечення підготовки військової частини до спеціальної операції визначає заступник командира з виховної роботи підлеглим офіцерам відділення виховної роботи коли орієнтує їх про отримане завдання?

3. При проведенні спеціальної операції заступник командира військової частини з виховної роботи:

– організовує (що?).....;

– розробляє (що?).....;

– веде контроль (чого?).....

4. Що постійно уточнює на робочій карті заступник командира частини з виховної роботи?

5. Розкрийте алгоритм дій заступника командира частини з виховної роботи після виконання завдань спеціальної операції.

Розділ 3. ВАРІАНТИ БОЙОВИХ ТА ІНШИХ ДОКУМЕНТІВ, ЯКІ РОЗРОБЛЯЮТЬСЯ ЗАСТУПНИКОМ КОМАНДИРА З ВИХОВНОЇ РОБОТИ ЩОДО МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СПЕЦІАЛЬНОЇ ОПЕРАЦІЇ

3.1. Усвідомлення завдання заступником командира з виховної роботи при доведенні бойового розпорядження

Усвідомлення завдання заступником командира 00 бригади з виховної роботи при доведенні бойового розпорядження начальника ТрК «Приморське» на здійснення спеціальної операції.

Станом на 08.00 12.04.2009 року в умовах введення Президентом «Калинових» правового режиму воєнного стану на території «Приморська» суспільно-політична обстановка характеризується активізацією дій щодо формування озброєних угруповань з числа національних меншин, здійснено ряд нападів на гарнізони Збройних Сил та застави Державної прикордонної служби з метою оволодіння зброєю та предметами військового спорядження. Є можливість дій диверсійно-розвідувальних груп (ДРГ) «Коричневих» в районі м. Приморська з метою проведення диверсійних операцій. У м. Степногорську планується проведення несанкціонованого мітингу, що може спровокувати групові порушення громадського порядку та привести до масових заворушень.

00 бригада внутрішніх військ залучається до участі в спеціальній операції з припинення масових заворушень в місті Степногорськ та посилення охорони дипломатичних представництв в кількості 500 чол. (патрульний батальйон – 250 чол.; батальйон спеціального призначення (БСП) – 160 чол.; рота з охорони дипломатичних представництв – 85 чол.; офіцери управління бригади – 5 чол.) із завданням.

Готовність до виконання завдання 14.00 12.04.2009 року.

Висновки зі з'ясування бойового завдання:

- основні зусилля морально-психологічного забезпечення зосередити на військовослужбовцях 1 та 2 роти патрульного батальйону, які мають малий досвід виконання СБЗ;

- для здійснення морально-психологічного забезпечення залучити заступників командирів з виховної роботи та актив підрозділів;

- для надання допомоги підрозділам направити: начальника відділення виховної роботи - патрульний батальйон; старшого офіцера відділення виховної роботи - батальйон спеціального призначення; старший офіцер-психолог відділення виховної роботи - рота з охорони дипломатичних представництв;

- пріоритетною повинна бути індивідуально-виховна робота з військовослужбовцями;

- необхідно негайно провести: інструктування командирів, їх

заступників з виховної роботи щодо оперативної обстановки, роз'яснення отриманого завдання; доведення до особового складу підрозділів обстановки, що склалася; провести бесіду з особовим складом підрозділів про сутність та значення виконання службово-бойових завдань, роз'яснити умови, які можуть впливати на виконання поставлених завдань;

- заходи морально-психологічного забезпечення проводити шляхом особистого спілкування командирів та їх заступників з підлеглими.

3.2. Орієнтування офіцерів відділення (групи) виховної роботи

Орієнтування офіцерів відділення виховної роботи щодо організації та здійснення морально-психологічного забезпечення спеціальної операції 00 бригади внутрішніх військ в умовах воєнного стану.

Станом на 08.00 12.04.2009 року в умовах введення Президентом «Калинових» правового режиму воєнного стану на території «Приморська» суспільно-політична обстановка характеризується активізацією дій щодо формування озброєних угруповань з числа національних меншин, здійснено ряд нападів на гарнізони Збройних Сил та застави Державної прикордонної служби з метою оволодіння зброєю та предметами військового спорядження. Є можливість дій ДРГ «Коричневих» в районі м. Приморська з метою проведення диверсійних операцій. У м. Степногорську планується проведення несанкціонованого мітингу, що може спровокувати групові порушення громадського порядку та привести до масових заворушень.

За даними СБУ в районі виконання спеціальної операції у мітингу передбачається участь понад 5000 чол. з числа місцевого населення, мітинг охоронятимуть понад 500 бойовиків, з числа яких присутні бойовики з Рожевих та Зелених.

Бригаді поставлене завдання щодо участі в спеціальній операції з припинення масових заворушень в місті Степногорськ.

Від бригади виділяється – 500 чол.

Готовність до виконання завдання 14.00 12.04.2009 року.

В період підготовки до спеціальної операції:

- основні зусилля морально-психологічного забезпечення зосередити на військовослужбовцях 1 та 2 роти патрульного батальйону, які мають малий досвід виконання службово-бойових завдань;

- для здійснення морально-психологічного забезпечення залучити заступників командирів з виховної роботи та актив підрозділів;

- пріоритетною повинна бути індивідуально-виховна робота з військовослужбовцями;

- заходи морально-психологічного забезпечення проводити шляхом особистого спілкування командирів та їх заступників з підлеглими.

Начальнику відділення (групи) виховної роботи:

- до 8.45 - розробити графік та розрахунок часу на організацію морально-психологічного забезпечення спеціальної операції, скласти

графік чергування офіцерів відділення виховної роботи на командному пункті бригади;

до 9.00 - підготувати попереднє розпорядження;

до 10.30 - підготувати пропозиції морально-психологічного забезпечення спеціальної операції до рішення командира бригади;

з 10.30 до 14.00 надання допомоги у патрульному батальйоні.

Старшому офіцеру відділення (групи) виховної роботи:

до 9.30 - провести оцінку суспільно-політичної обстановки та економічних умов в районі виконання службово-бойових завдань з висновками та пропозиціями;

з 10.00 до 14.00 - надання допомоги у батальйоні спеціального призначення.

Старшому офіцеру-психологу відділення (групи) виховної роботи:

до 9.30 - провести оцінку морально-психологічного стану особового складу, що залучається до виконання завдання з висновками та пропозиціями;

з 10.00 до 14.00 - надання допомоги у роті з охорони дипломатичних представництв та консульських установ;

Офіцеру-психологу відділення (групи) виховної роботи:

до 9.30 - провести оцінку інформаційно-психологічного впливу протидіючих сил на особовий склад та населення, можливі наслідки, підготувати висновки та пропозиції;

з 10.00 до 14.00 - провести оцінку морально-психологічного стану протидіючих сил з висновками та пропозиціями.

Під час роботи в підрозділах провести: інструктування командирів, їх заступників з виховної роботи щодо оперативної обстановки, роз'яснення отриманого завдання; доведення до особового складу підрозділів обстановки, що склалася; провести бесіду з особовим складом підрозділів про сутність та значення виконання службово-бойових завдань, роз'яснити умови, які можуть впливати на виконання поставлених завдань.

3.3. Графік та розрахунок часу на організацію морально-психологічного забезпечення спеціальної операції

Графік та розрахунок часу на організацію морально-психологічного забезпечення спеціальної операції 00 бригади внутрішніх військ.

Вихідні дані:

- час отримання бойового завдання 08.00 12.04.2009 р.;
- час готовності до його виконання 14.00 12.04.2009 р.;
- наявність часу для підготовки до бойових дій - 6 годин, з них світлого - 6 годин;
- час готовності плануючих документів 13.00 12.04.2009 р.

Розподіл часу:

№ з/п	ЗАХОДИ	Термін виконання	Виконавець
1	Усвідомлення бойового завдання, визначення основних напрямків морально-психологічного забезпечення	з 8.10 до 8.20	ЗКбр з ВР
2	Орієнтування офіцерів відділення виховної роботи та постановка попередніх завдань	з 8.20 до 8.30	ЗКбр з ВР
3	Оцінка суспільно-політичної обстановки та економічних умов району проведення спеціальної операції, висновки з неї та пропозиції	до 9.30	ст. офіцер ВВР
4	Оцінка морально-психологічного стану особового складу своїх підрозділів, висновки та пропозиції	до 9.30	Ст. офіцер-психолог ВВР
5	Оцінка морально-психологічного стану підрозділів протидіючих сил, висновки та пропозиції	до 9.30	Офіцер-психолог ВВР
6	Оцінка інформаційно-психологічного впливу протидіючої сторони на особовий склад та населення, можливі наслідки, висновки та пропозиції	до 9.30	Офіцер-психолог ВВР
7	Підготовка попереднього розпорядження з організації морально-психологічного забезпечення спеціальної операції	до 9.00	Нач. ВВР
8	Доведення попереднього розпорядження з морально-психологічного забезпечення	до 9.10	ЗКбр з ВР
9	Підготовка пропозицій з морально-психологічного забезпечення до рішення командира	до 10.30	Нач. ВВР
10	Надання пропозицій командирів з морально-психологічного забезпечення	11.00	ЗКбр з ВР
11	Розробка розпорядження з морально-психологічного забезпечення спеціальної операції	до 11.45	оф. ВВР
12	Розробка плану морально-психологічного забезпечення на проведення спеціальної операції	до 13.00	оф. ВВР
13	Доведення розпорядження з морально-психологічного забезпечення до командирів та заступників з виховної роботи	до 12.30	ЗКбр з ВР
14	Уточнення довідки-доповіді	до 13.00	ЗКбр з ВР
15	Оформлення робочої карти, журналу обліку виконання спеціальної операції	до 13.00	оф. ВВР
16	Організація взаємодії в інтересах спеціальної операції з органами державної влади та іншими військовими формуваннями	до 14.00	ЗКбр з ВР
17	Доповідь заступнику начальника ТрК з виховної роботи про морально-психологічний стан особового складу підрозділів, проведені заходи морально-психологічного забезпечення, її результати	до 14.00	ЗКбр з ВР

**Заступник командира 00 бригади з виховної роботи
підполковник**

І.І. Павленко

3.4 Оцінка суспільно-політичної обстановки та економічних умов виконання службово-бойових завдань

Оцінка суспільно-політичної обстановки та економічних умов виконання службово-бойових завдань в районі проведення спеціальної операції у місті Степногорськ.

1. Розстановка політичних сил, соціально-політичні процеси у регіоні і районі виконання службово-бойових завдань.

Особливу політичну силу складають організації «Зелених»: це насамперед організація національного руху «Зелених» (м. Степногорськ, вул. Будівельна б.53), яка досить потужна і має значну підтримку серед населення та органів місцевої влади, Національний рух національних меншин «Приморська» (м. Степногорськ, вул. Пролетарська б. 22), який об'єднує головним чином інтелігенцію. Дані організації відстоюють ідею створення автономії у складі України. Партія «Жовтих» (м. Степногорськ, вул. Ростовнова б.44) характеризується сепаратистськими настроями, які почали відкрито та агресивно висловлювати незадоволення політикою держави, заручившись підтримкою «Коричневих», користуючись складною міжнародною ситуацією навколо «Приморська», прагнуть заручитися підтримкою місцевого населення стосовно питання щодо виходу «Приморська» зі складу «Калинових». Частка даних політичних партій та рухів у місцевих органах влади складає 30 %. Зростання напруженості у взаємовідносинах між керівництвом «Приморська» та політичними силами національних меншин посилює радикальні та екстремістські настрої, свої вимоги до офіційної влади по визначенню Ради Зелених, як вищого представницького органу національних меншин «Приморська» стосовно вирішення їх соціально-економічних і політичних проблем. Є імовірність переростання несанкціонованого мітингу та акції протесту в масові заворушення. Органи державної влади та місцевого самоврядування, засоби масової інформації в цілому підтримують дії внутрішніх військ.

2. Економічна ситуація.

Економічна ситуація залишається напруженою. На території «Приморська» функціонують наступні об'єкти промисловості регіонального та державного значення: Теплоелектростанція (с. Грасівське), Приморський інститут ядерної фізики, Пролетарський судноремонтний завод, Жовто-блакитний бромний завод.

Незважаючи на спад виробництва, найбільш впливовими в районі виконання завдань залишаються об'єкти, які мають важливе значення в забезпеченні життєдіяльності міста: теплоелектростанція (с. Грасівське), трубопровід постачання питної води в місто, їх доцільно взяття під охорону; для поповнення своїх ресурсів та ремонту техніки під час виконання СБЗ необхідно брати до уваги: хлібозаводи, консервний завод, АТП, АЗС.

В районі виконання завдань знаходяться 2 санаторія, 3 будинки відпочинку, 2 профілакторії, 4 лікарні, які можливо використовувати для надання медичної, психологічної допомоги травмованим і пораненим

військовослужбовцям.

3. Міжнаціональні відносини і демографічна ситуація

Міжнаціональні відносини характеризуються відносною стабільністю. Населення, що мешкає в районі спеціальної операції, в більшості однорідне: 60 % складають рожеві, 30 % - калинові, 7 % - інші національності.

Районами проживання національних меншин на території «Приморська» є:

- зелені (м. Дивногорськ – 80 % від чисельності населення, м. Жовтогорськ - 40 %, м. Рибогорськ – 20 % від чисельності населення, с. Яскраве, с. Блискавка, с. Просяне - приблизно 15 % від чисельності населення, с. Бровадське, с. Літне, с. Відне, с. Відмінне, с. Біле - приблизно 15 % від чисельності населення) ;

- фіолетові (м. Морське, с. Далеке – 10 % від чисельності населення) ;

- сині (с. Вовни – 30 % від чисельності населення).

Стан суспільної свідомості в м. Степногорськ характеризується космополітизмом, регіональним егоїзмом, який межує з сепаратизмом. Ставлення різних прошарків населення до учасників несанкціонованого мітингу, які є прихильниками партії сепаратистського спрямування, неодноманітне, частина місцевого населення підтримує їх. Партії та рухи сепаратистського спрямування прагнуть заручитися підтримкою місцевого населення стосовно питання щодо виходу «Приморська» зі складу «Калинових». У несанкціонованому мітингу приймають участь понад 500 бойовиків, що можуть становити загрозу діям внутрішніх військ. Ставлення населення до особового складу внутрішніх військ в більшості неагресивне.

4. Релігійна обстановка.

На «Приморську» налічується 24 релігійні конфесії, 530 зареєстрованих релігійних організацій різного віросповідання, 60 - незареєстрованих, так як мають антидержавну та антивоєнну спрямованість, 220 організацій прозеленового спрямування, 45 незареєстрованих прозеленових організацій (близько 29 тис. чол.). Релігійність населення м. Степногорська характеризується багатоконфесійністю: 35-50 % населення сповідує християнство, найбільший вплив має калинова православна церква, яка веде релігійну пропаганду патріотичного спрямування та духовну підтримку населенню. Найбільший вплив на суспільно – політичну ситуацію в регіоні здійснює духовне управління зелених «Приморська» під керівництвом імама В.С., але їх діяльність направлена на автономію в складі «Калинових». Церква підтримує дії державної влади та внутрішніх військ, окрім незареєстрованих релігійних організацій. Між політичними партіями та рухами за політичними поглядами з релігійними конфесіями розділилися. В цілому релігійна обстановка не матиме принципового впливу на морально-психологічний стан особового складу внутрішніх військ та не зазнає значних змін з початком виконання службово-бойових завдань.

5. Криміногенна ситуація:

Останнім часом значно зросла криміногенна обстановка в районі виконання спеціальної операції та в цілому на території «Приморська».

У населених пунктах Приморська, Дивногорського та Жовтогорського

районів активізувалась діяльність незаконних збройних формувань (НЗФ) з числа національних меншин (за даними розвідки їх чисельність становить близько 600 осіб). Ними було скоєно 11.04.2009 року напади на гарнізони Збройних сил (м. Дивногорськ, с. Верхове) та одночасно здійснено напад на застави Державної прикордонної служби України в м. Приморськ (НЗФ, яке зосереджено в районі м. Золісте Приморського району), м. Рибогорськ (НЗФ, яке зосереджено в районі селищ Сторожеве, Блакитне Жовтогорського району) з метою оволодіння зброєю та предметами військового спорядження. Існує можливість їхнього переміщення в м. Степногорськ для проведення протиправних дій та активної участі у масових заворушеннях.

В м. Степногорськ розміщені установи виконання покарань: УВП № 306 та слідчий ізолятор № 22. Вони можуть стати об'єктами захоплення з метою звільнення засуджених.

6. Екологічна та санітарно-епідеміологічна обстановка.

Екологічна та санітарно-епідеміологічна обстановка задовільна. В районі виконання завдання немає небезпечних об'єктів промисловості.

7. Інформаційне поле.

На території «Приморська» працює 10 телекомпаній, основні з них: «ТВ» та «ТВ-1» (м. Степногорськ), «ТВ-2» (м. Приморськ), «ТВ-3» (м. Парсе).

На території «Приморська» працює 9 радіомовних станцій, основні з них: «РСТ» «РСТ-1» «РСТ-2» (м. Степногорськ) та «РСТ-3» (м. Приморськ).

У м. Степногорськ в даний час зареєстровані і публікуються 9 місцевих прозелених видань, найбільш популярні з яких газети «Глас», «Простір».

Перелічені політичні сили національних меншин «Приморська» у своєму розпорядженні мають власні засоби масової інформації – газети "Дім", "Свято", "Простір", а також власні національні редакції на телебаченні («ТВ-1» м. Степногорськ, «ТВ-2» м. Приморськ) і радіо («РСТ» м. Степногорськ, «РСТ-3» м. Приморськ), за допомогою яких здійснюється вплив на формування громадської думки та настрої населення, висвітлюють обстановку в регіоні на свій лад та в цілому в державі. В інтересах морально-психологічного забезпечення здійснення спеціальної операції можуть бути використані радіостанції «РСТ-1», «РСТ-2».

Висновки

1. Основна маса населення в районі виконання спеціальної операції по відношенню до військовослужбовців внутрішніх військ агресії не проявляє, але не виключена можливість виникнення провокаційних дій, що може негативно вплинути на морально-психологічний стан особового складу. Пропоную особливу увагу звернути на недопущення провокаційних дій з боку місцевого населення та учасників акцій протесту. Залучити групу документування. Підтримувати морально-психологічний стан особового складу на високому рівні.

2. Більшість населення м. Степногорська незадоволена роботою уряду, різко зросла криміногенна обстановка в регіоні та в самому місті, виникли умови зростання рівня напруженості між різними соціальними

групами та виникнення групових порушень громадського порядку та масових заворушень, в наслідок чого в регіоні введений воєнний стан. В роботі з населенням особливу увагу звернути на виявлення активних порушників громадського порядку. Налагодити чітку взаємодію з працівниками органів внутрішніх справ.

3. У взаємодії зі СБУ та місцевими органами влади провести роботу по блокуванню роботи ЗМІ, які викривлюють інформацію. Пропоную активно використовувати Радіостанції «РСТ-1», «РСТ-2» для інформаційно-психологічного впливу на громадян з метою формування потрібної думки.

4. Враховуючи багатоконфесійність населення, пропоную провести роботу з духовними лідерами щодо недопущення міжконфесійної ворожнечі та заспокоєння населення.

Заступник командира 00 бригади з виховної роботи

підполковник

І.І. Павленко

3.5. Оцінка морально-психологічного стану особового складу

Оцінка морально-психологічного стану особового складу 00 бр ВВ МВС України.

Особовий склад бригади за своїм соціальним походженням та національним складом є однорідним. Більше 60 % складають вихідці із сільської місцевості; 55 % калинові, рожеві – 30 %, зелені – 15 %. Близько 80 % прапорщиків та військовослужбовців за контрактом є жителями регіону постійної дислокації частини, з них 15 % – жителями м. Степногорськ. Взаємовідносини між зеленими, рожевими та калиновими задовільні, у повсякденній діяльності протиріч між військовослужбовцями різних національностей не виникало.

Більшість особового складу бригади, в основному, віруючі, але активних учасників віросповідань не має. Військовослужбовці зеленої національності є прихильниками мусульманського віросповідання, інші – православні. На ґрунті релігійності протиріч не виникало.

Штат особового складу бригади складається з офіцерів – 40 % (середній вік – 27-39 років), прапорщиків та військовослужбовців за контрактом – 30 % (середній вік – 23- 29 років) та військовослужбовців строкової служби – 20 % (середній вік – 19 років), інші 10 % – службовці. 80 % особового складу частини, у тому числі 90% офіцерів та прапорщиків, мають практичний досвід виконання типових завдань. Але разом з тим, потребують уваги військовослужбовці строкової служби та військовослужбовці військової служби за контрактом першого року служби, які не мають достатньої теоретичної підготовки та практичних навичок.

80 % особового складу бригади знають район виконання службово-бойових завдань, але переважна більшість військовослужбовців строкової служби в районі виконання службово-бойових завдань орієнтуються погано. Переважна більшість військовослужбовців готові до виконання покладених

завдань.

Командування підрозділів укомплектовані на 100 %, які за своїми морально-діловими якостями, рівнем професійної підготовки готові управляти під час проведення спеціальної операції. Офіцери користуються авторитетом серед підлеглого особового складу.

Відношення особового складу частини до мети майбутніх дій, військово-політичного керівництва держави дозволяє виконувати поставлені завдання, навіть при ускладненні обстановки, спираючись на свій військовий обов'язок та відданість присязі. Але поряд з цим, військовослужбовців зеленої національності, виходячи зі своїх національних впевнень, не зовсім бажають виконувати службово-бойові завдання при проведенні спеціальної операції з припинення масових заворушень.

Особовий склад знає можливе озброєння, морально-психологічні особливості та тактичні дії протидіючих сил.

За результатами попередніх психодіагностичних тестувань встановлено рівень нервово-психічної стійкості військовослужбовців. Високий рівень мають 80 %, середній 20 %, військовослужбовці з низьким рівнем нервово-психічної стійкості та ті, що мають обмеження до залучення на службу зі зброєю, у складі підрозділу не має.

Стан психологічної підготовки офіцерів, військовослужбовців військової служби за контрактом та строкової служби дозволяє залучати особовий склад до проведення спеціальної операції.

Рівень і стан військової дисципліни, організованості та правопорядку залишається задовільним і керованим. Важливість та складність завдань, що покладаються на військовослужбовців, буде сприяти мобілізації останніх на сумлінне виконання покладених завдань.

Стан здоров'я особового складу задовільний.

У цілому особовий склад матеріальним майном забезпечений, окрім заборгованості грошового забезпечення у офіцерів, прапорщиків та військовослужбовців за контрактом на оздоровлення за I квартал 2009 року – 80 %.

За методикою Г.А. Давидова морально-психологічний стан підрозділів характеризується як високий.

Висновки

Морально-психологічний стан особового складу частини дозволяє виконувати службово-бойові завдання при проведенні спеціальної операції.

Сильні та слабкі сторони морально-психологічного стану за категоріями:

- серед офіцерів та військовослужбовців військової служби за контрактом морально-психологічний стан характеризується як високий;
- серед військовослужбовців строкової служби – високий.

Але поряд з цим у військовослужбовців за контрактом та військовослужбовців строкової служби, які за національністю зелені, морально-психологічний стан більш низький. Доцільно їх залучити до несення служби у добових нарядах (непов'язаних зі збереженням зброї, спеціальних засобів) в пункті постійної дислокації.

Під час проведення спеціальної операції основні зусилля командирів та

офіцерів виховних структур спрямувати на підтримання високого морального-психологічного стану військовослужбовців.

**Заступник командира 00 бригади з виховної роботи
підполковник**

І.І. Павленко

3.6. Оцінка морально-психологічного стану протидіючих сил

Оцінка морально-психологічного стану протидіючих сил у районі виконання спеціальної операції.

Метою протидіючих сил є відстоювання ідеї утворення автономії «Приморська» у складі «Калинових» або незалежної держави. Організаційним ядром протидіючих сил виступають лідери організацій «Зелених»: насамперед організація національного руху «Зелених», Національний рух національних меншин «Приморська», партія «Жовтих». Протидіючі сили складають натовп чисельністю близько 5 тисяч осіб місцевого населення та 500 чоловік добре організованих та фізично підготовлених бойовиків з Рожевих та Зелених, що мають досвід диверсійно-підривної роботи та бойових дій в локальних та регіональних конфліктах.

У населених пунктах Приморського, Дивногорського та Жовтогорського районів активізувалась діяльність НЗФ з числа національних меншин (за даними розвідки їх чисельність становить близько 600 чол. відповідно). Основу протидіючих сил складають зелені працездатного віку, які мають негативне ставлення до політики уряду Калинових та колишні ув'язнені злочинці, які можуть здійснити будь-які протиправні дії по відношенню до військовослужбовців внутрішніх військ. Є можливість переміщення НЗФ, які зосереджені в районі м. Золісте Приморського району, м. Рибогорськ, селищ Сторожеве, Блакитне Жовтогорського району, в м. Степногорськ для проведення протиправних дій та активної участі у масових заворушеннях.

Партії, що очолюють протидіючі сили у районі виконання спеціальної операції, в своєму розпорядженні мають власні засоби масової інформації – газети "Дім", "Свято", "Простір", а також власні національні редакції на телебаченні («ТВ-1» м. Степногорськ, «ТВ-2» м. Приморськ) і радіо («РСТ» м. Степногорськ, «РСТ-3» м. Приморськ), за допомогою яких здійснюється вплив на формування громадської думки та настрої населення, висвітлюють обстановку в регіоні на свій лад та в цілому в державі.

Висновок

Морально-психологічний стан протидіючих сил характеризується як високий. Враховуючи укомплектованість наших сил, злагоджені дії командирів та високий морально-психологічний стан військовослужбовців в ході проведення спеціальної операції можна спрогнозувати послаблення морально-психологічного стану протидіючих сил. Основним слабким об'єктом з боку протидіючих сил слід вважати учасників акції з боку цивільного населення.

**Заступник командира 00 бригади з виховної роботи
підполковник**

І.І. Павленко

3.7. Оцінка інформаційно-психологічного впливу протидіючих сил

Оцінка інформаційно-психологічного впливу протидіючих сил в районі здійснення спеціальної операції.

Склад протидіючих сил, які будуть здійснювати інформаційно-психологічний вплив:

- організація національного руху «Зелених»;
- національний рух національних меншин «Приморськ»;
- партія «Жовтих»;
- духовне управління «Приморськ» та незареєстровані релігійні організації (60 організацій).

Серед них найбільший інформаційно-психологічний вплив будуть здійснювати партія сепаратистського спрямування «Жовтих». Серед релігійних організацій найбільший вплив буде здійснювати Духовне управління «Приморськ» та незареєстровані релігійні організації.

Основними об'єктами впливу будуть:

- військовослужбовці внутрішніх військ;
- місцеве населення.

Засоби інформаційно-психологічного впливу протидіючих сил:

- телевізійні канали – «ТВ-1» м. Степногорськ, «ТВ-2» м. Приморськ;
- радіостанції – «РСТ» м. Степногорськ, «РСТ-3» м. Приморськ;
- газети – "Дім", "Свято", "Простір";

Телевізійні канали «ТВ-1», «ТВ-2» здійснюють трансляцію телепередач протягом доби.

Радіостанції «РСТ» та «РСТ-3» здійснюють радіомовлення протягом доби на всю територію «Приморська».

Газети «Дім», «Простір» видаються 5 разів на тиждень (крім суботи та неділі), загальний тираж складає 10 тис. екземплярів, розповсюджуються у містах «Приморська». Газета «Свято» видається 1 раз на тиждень (щоп'ятниці), загальний тираж складає 3 тис. екземплярів, розповсюджується в містах Степногорськ, Приморськ, Дивногорськ.

Через дані засоби партії «Зелених» здійснюють викривлення суті подій, що відбуваються, висвітлюють обстановку в регіоні на свій лад та в цілому в державі.

Мережа телерадіомовлення поширена на всю територію «Приморська» і може використовуватися в інтересах інформаційно-психологічної протидії. Використовуючи типографії періодичних видань, можна здійснювати інформаційно-психологічну протидію шляхом збільшення тиражу газет та випуску листівок відповідного змісту.

Наявні технічні засоби протидії впливу протидіючих сил на наші підрозділи:

- копіювально-розмножувальна техніка (принтерів – 10, ксероксів – 3, сканерів - 2);
- мегафони.

Висновки

1. Виключити перегляд особовим складам телевізійних каналів та прослуховування радіостанцій, що викривляють події в інтересах політичних партій сепаратистського спрямування.

2. Заступникам командирів підрозділів з виховної роботи здійснювати аналіз інформації, що надходить зі ЗМІ протидіючих сил з метою спростування та проведення роз'яснювальної роботи з особовим складом.

3. На час проведення спеціальної операції доцільно вийти з пропозицією до територіального командування з метою створення позаштатної «групи протидії інформаційно-психологічному впливу».

Заступник командира 00 бригади з виховної роботи
підполковник

І.І. Павленко

3.8. Попереднє розпорядження з морально-психологічного забезпечення

КОМАНДИРАМ ПБ, БСП, РОТИ З ОХР. ДИПЛ. ПРЕДСТ.,
 ЗАСТУПНИКАМ КОМАНДИРІВ БАТАЛЬЙОНІВ ТА РОТИ З
 ВИХОВНОЇ РОБОТИ

ПОПЕРЕДНЄ РОЗПОРЯДЖЕННЯ З МОРАЛЬНО-
 ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ 00 Бр ВВ МВС України, № ____.

КП – м. Степногорськ (28 30). ____ . ____ . Карта 1 : 200 000, 2008 р.

Станом на 8.00 12.04.2009 р. в умовах введення Президентом «Калинових» правового режиму воєнного стану на території «Приморськ» в м. Степногорська суспільно-політична обстановка ускладнилася. У м. Степногорську планується проведення несанкціонованого мітингу, що може спровокувати групові порушення громадського порядку та привести до масових заворушень. Начальником управління ТрК «Приморськ» поставлене завдання бути готовим до проведення спеціальної операції з припинення масових заворушень. З метою завчасної організації морально-психологічного забезпечення

ПРОПОНУЮ:

1. Основною метою морально-психологічного забезпечення при підготовці до проведення спеціальної операції з припинення масових заворушень в м. Степногорську вважати мобілізацію військовослужбовців на успішне виконання поставлених завдань, недопущення загибелі та травмувань особового складу.

2. До проведення заходів морально-психологічного забезпечення під час проведення спеціальної операції залучити командирів патрульного батальйону, батальйону спеціального призначення, роти з охорони дипломатичних представництв та їх заступників з виховної роботи. Призначити актив підрозділів з найбільш підготовлених військовослужбовців.

3. Першочергово провести інструктування командирів, їх заступників з виховної роботи та актив підрозділів щодо доведення обстановки, що склалася, та роз'яснення отриманого завдання.

4. Цілеспрямовано провести бесіди з особовим складом підрозділів про сутність та значення виконання службово-бойових завдань, роз'яснити умови, які можуть впливати на виконання поставлених завдань.

5. Роботу проводити шляхом особистого спілкування командирів та офіцерів виховних структур з підлеглими, використовуючи найбільш ефективні форми та методи виховного впливу на особовий склад з метою попередження порушень законності, підтримання організованості під час виконання службово-бойових завдань.

6. Готовність до виконання завдань о 14.00 12.04.2009 р.

7. Про зміни в оперативній обстановці, морально-психологічний стан особового складу та проведену роботу морально-психологічного забезпечення доповідати мені за добу о 9 годині щодня, при ускладненні обстановки – негайно.

КОМАНДИР 00 БР ВВ МВС УКРАЇНИ

полковник

О.О. Петренко

ЗАСТУПНИК КОМАНДИРА З ВИХОВНОЇ РОБОТИ

підполковник

І.І. Павленко

3.9. Пропозиції командира з морально-психологічного забезпечення

Пропозиції командира 00 бригади внутрішніх військ з морально-психологічного забезпечення спеціальної операції з припинення масових заворушень у м. Степногорськ.

Виходячи з суспільно-політичної обстановки та економічних умов виконання спеціальної операції, морально-психологічного стану особового складу бригади та протидіючих сил, можливих наслідків їх інформаційно-психологічного впливу на військовослужбовців і населення в районі виконання спеціальної операції та отриманого завдання, пропоную:

Основною метою морально-психологічного забезпечення при підготовці до проведення спеціальної операції з припинення масових заворушень в м. Степногорську вважати мобілізацію військовослужбовців на успішне виконання поставлених завдань, недопущення загибелі та травмувань особового складу.

Основні зусилля морально-психологічного забезпечення зосередити на:

- військовослужбовцях 1 та 2 роти патрульного батальйону, які мають невеликий досвід виконання службово-бойових завдань;

- підтримання високого морально-психологічного стану особового складу, особистої відповідальності за виконання завдань, психологічної стійкості, недопущення деморалізації та психогенних втрат, загибелі та травмувань військовослужбовців, що залучаються в бойових порядках щодо забезпечення готовності до дій в складних умовах оперативної обстановки.

Морально-психологічне забезпечення здійснювати штатними засобами.

Морально-психологічне забезпечення спеціальної операції здійснювати у три етапи, основними завданнями якого визначити:

При підготовці:

- роз'яснення особовому складу суспільно-політичної обстановки в районі виконання спеціальної операції та своєчасне доведення змін в оперативній обстановці;

- організація цільової психологічної підготовки особового складу до дій в екстремальних умовах;

В ході :

- психологічне супроводження службово-бойової діяльності військовослужбовців;

- надання психологічної допомоги військовослужбовцям, які отримали травми та поранення.

По завершенні:

- проведення дебрифінгу, надання психологічної допомоги, реабілітації особового складу;

- підведення підсумків та заохочення кращих;

- організація відпочинку особового складу.

Офіцерів відділення виховної роботи при виконання спеціальної операції розподілити:

патрульний батальйон - начальник відділення виховної роботи;

батальйон спеціального призначення – старший офіцер відділення виховної роботи;

рота з охорони дипломатичних представництв – офіцер-психолог.

Під час проведення спеціальної операції буду знаходитись на командному пункті.

Заступник командира 00 бригади з виховної роботи

підполковник

І.І. Павленко

3.10. Розпорядження з морально-психологічного забезпечення

КОМАНДИРАМ ПБ, БСП, РОТИ З ОХР. ДИПЛ. ПРЕДСТ.,
ЗАСТУПНИКАМ КОМАНДИРІВ БАТАЛЬЙОНІВ ТА РОТИ З
ВИХОВНОЇ РОБОТИ

РОЗПОРЯДЖЕННЯ З МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕ-
ЧЕННЯ СПЕЦІАЛЬНОЇ ОПЕРАЦІЇ 00 Бригади ВВ МВС України, № ____.
КП – м. Степногорськ (28 30). ____ . ____ . Карта 1 : 200 000, 2008 р.

Станом на 12.00 12.04.2009 р. обстановка на території «Приморська» складна. На центральній площі Героїв в м. Степногорськ був проведений несанкціонований мітинг, в якому прийняло участь 5000 чоловік. За даними СБУ мітинг охороняло понад 500 бойовиків НЗФ національних меншин, у складі яких були присутні бойовики з Рожевих та Зелених. Організаційним ядром протидіючих сил виступають лідери організацій

«Зелених»: насамперед організація національного руху «Зелених», Національний рух національних меншин «Приморськ», партія «Жовтих». Під час мітингу було здійснено блокування та захоплення органів місцевого самоврядування. Є ймовірність перетікання мітингу у активну фазу проявів невдоволення, що призведе до групових порушення громадського порядку. На внутрішні війська здійснюється інтенсивний інформаційно-психологічний вплив через ЗМІ партій сепаратистського спрямування. У зв'язку з обстановкою, що склалася, командиром 00 бригади внутрішніх військ було прийнято рішення на проведення спеціальної операції. З метою якісного виконання службово-бойових завдань під час проведення спеціальної операції

ПРОПОНУЮ:

1. Головною метою морально-психологічного забезпечення при проведенні спеціальної операції з припинення масових заворушень в м. Степногорську вважати постійну підтримку морально-психологічної готовності особового складу на успішне виконання поставлених завдань, недопущення загибелі та травмувань особового складу.

2. Основні зусилля морально-психологічного забезпечення зосередити на формуванні морально-психологічної готовності особового складу 1 та 2 патрульних рот патрульного батальйону, які мають малий досвід виконання службово-бойових завдань.

3. Морально-психологічне забезпечення організовувати та здійснювати в 3 етапи.

4. Основними завданнями морально-психологічного забезпечення визначити:

4.1 Під час підготовки до спеціальної операції:

- роз'яснення особовому складу суспільно-політичної обстановки, що склалася на території «Приморська» та в районі проведення спеціальної операції;

- доведення та роз'яснення наказів та завдань, місця і ролі військовослужбовців щодо їх виконання;

- інформування особового складу про протидіючі сили, їх сильні та слабкі сторони, можливі дії;

- мобілізація особового складу на успішне виконання поставлених завдань.

4.2 В ході проведення спеціальної операції:

- збір, узагальнення та всебічний аналіз обстановки в районі проведення спеціальної операції та морально-психологічного стану особового складу підрозділів;

- оперативне інформування особового складу про зміни в обстановці;

- підтримання високого морально-психологічного стану особового складу, пильності, дисципліни та законності;

- особисте спілкування командирів та офіцерів виховних структур з підлеглими, використовуючи найбільш ефективні форми та методи виховного впливу на особовий склад з метою попередження порушень

законності, підтримання організованості.

4.3 По закінченні виконання завдань:

- провести заходи морально-психологічного забезпечення щодо відновлення морально-психологічного стану особового складу та боєздатності підрозділів.

5. З метою послаблення інформаційно-психологічного впливу протидіючих сил на особовий склад:

- виключити перегляд особовим складам телевізійних каналів та прослуховування радіостанцій, що викривляють події в інтересах політичних партій сепаратистського спрямування;

- заступникам командирів підрозділів з виховної роботи здійснювати аналіз інформації, що надходить зі ЗМІ протидіючих сил з метою спростування та проведення роз'яснювальної роботи з особовим складом;

- командирам підрозділів в період підготовки до спеціальної операції організувати спеціальну та цілеспрямовану психологічну підготовку.

6. Командирам підрозділів розстановку офіцерів органів виховної роботи у бойових порядках здійснити своїм рішенням.

7. Про зміни в оперативній обстановці, морально-психологічного стану особового складу та проведену роботу морально-психологічного забезпечення доповідати мені щогодини, при ускладненні обстановки – негайно.

8. Готовність до виконання завдань о 14.00 12.04.2009 р.

КОМАНДИР 00 БР ВВ МВС УКРАЇНИ

полковник

О.О. Петренко

ЗАСТУПНИК КОМАНДИРА З ВИХОВНОЇ РОБОТИ

підполковник

І.І. Павленко

3.11. Прогнозування психогенних втрат серед особового складу

Прогнозування психогенних втрат серед особового складу 00 бригади внутрішніх військ при проведенні спеціальної операції.

Виходячи з оперативної обстановки на 12.04.2009 р. у м. Степногорську планується проведення несанкціонованого мітингу. Є ймовірність перетікання мітингу у активну фазу проявів невдоволення, що призведе до масових порушення громадського порядку.

Протидіючі сили складають натовп чисельністю близько 5 тисяч чоловік місцевого населення та 500 чоловік добре організованих та фізично підготовлених бойовиків з Рожевих та Зелених, що мають досвід диверсійно-підривної роботи та бойових дій в локальних та регіональних конфліктах. Організаційним ядром протидіючих сил виступають лідери організацій «Зелених»: насамперед організація національного руху «Зелених», Національний рух національних меншин «Приморськ», партія «Жовтих».

Для виконання спеціальної операції залучено 500 військовослужбовців.

Особовий склад бригади за своїм соціальним походженням та національним складом є однорідним. Більше 70 % складають вихідці з сільської місцевості, 85 % калинові, рожеві 15 %. 90 % військовослужбовців за контрактом є корінними жителями регіону постійної дислокації частини.

Переважна більшість військовослужбовців готові до виконання покладених завдань, але разом з тим потребують уваги військовослужбовці військової служби за контрактом першого року служби та військовослужбовці строкової служби, які не мають достатньої теоретичної підготовки та практичного досвіду.

За результатами попередніх психодіагностичних тестувань встановлено рівень нервово-психічної стійкості військовослужбовців. Високий рівень мають 80 %, середній 20 %, військовослужбовці з низьким рівнем нервово-психічної стійкості та ті, що мають обмеження до залучення на службу зі зброєю, до складу підрозділу не включені.

Рівень і стан військової дисципліни, організованості та правопорядку залишається задовільним і керованим. Важливість та складність завдань, що покладаються на військовослужбовців, буде сприяти мобілізації останніх на сумлінне виконання покладених завдань.

Виходячи з оперативної обстановки, можна зробити прогноз, що під час проведення спеціальної операції на особовий склад будуть діяти наступні стрес-фактори, які негативно впливатимуть на якість виконання поставлених завдань, які можуть призвести до психогенних втрат:

- загроза життю або поранення (вплив НЗФ, ДРГ);
- відчуття небезпеки;
- новизна, непередбаченість обстановки;
- ізоляція від близьких;
- підвищення службового навантаження;
- підвищена криміногенна обстановка;
- негативне ставлення частки населення до діяльності внутрішніх військ;
- негативний інформаційно-психологічний вплив ЗМІ;
- розповсюдження негативних чуток щодо діяльності внутрішніх військ;
- особливості місцевості, вплив погодних умов.

Вище визначені фактори можуть викликати у військовослужбовців бригади:

- негативні психічні стани (психічна демобілізація; психогенний шок; афективні реакції, конфліктність; надмірна або недостатня «передстартова» мобілізація; гостре психічне або фізичне стомлення; психічна або фізична перевтома; деморалізація);
- підвищення службового навантаження (стурбованість; пригніченість, стомлення; перевтома; тривога; страх; паніка; дезадаптація).

Проведений розрахунок загальних психогенних втрат за методикою Білінова О.А. при виконанні завдань під час проведення спеціальної

операції з припинення масових заворушень дозволяє встановити:

При залученні 500 чоловік психогенні втрати будуть становити :

$500 \times 17 / 100 \approx 85$ чол.

Прогнозування бойових психогенних втрат.

Особовий склад, який отримав:

- слабкі психічні реакції, які зберігають боєздатність (20 %) - $85 \times 20 / 100 \approx 17$ чол.;

- військовослужбовцям, яким необхідно буде близько 2 годин на відновлення боєздатності (60 %) - $85 \times 60 / 100 \approx 52$ чол.;

- втрачають боєздатність на період до 2 діб (11 %) - $85 \times 10 / 100 \approx 8$ чол.

- втрачають боєздатність на період більше 2 діб (10 %) - $85 \times 10 / 100 \approx 8$ чол.

Таким чином, слід очікувати загальну чисельність психогенних втрат близько 85 чоловік, з них: безповоротних втрат немає; санітарні втрати складуть 16 чол. (21%); короточасні психологічні втрати 69 чол. (80%).

Заступник командира 00 бригади з виховної роботи

підполковник

І.І. Павленко

3.12. План морально-психологічного забезпечення особового складу

ЗАТВЕРДЖУЮ

Командир 00 бригади ВВ МВС України

полковник

О.О. Петренко

__ . __ . 2009

План

морально-психологічного забезпечення особового складу бригади при проведенні спеціальної операції з припинення масових заворушень у м. Степногорськ «__» _____ 2009 року.

№ з/п	Заходи	Час проведення	Хто проводить	Відм. про вик.
1. Під час підготовки до виконання службово-бойового завдання				
1	Провести інструктажі офіцерів та прапорщиків: "Робота посадових осіб по мобілізації особового складу на якісне виконання поставлених завдань, дотримання законності, військової дисципліни, та недопущенню загибелі та травмування особового складу"		ЗКБ з ВР ЗКР з ВР	
2	Підбір та розстановка активу в бойових порядках		ЗКР з ВР	
3	Доведення особовому складу суспільно-політичної обстановки в регіоні, в районі можливого проведення спеціальної операції		ЗКБ з ВР ЗКР з ВР	
4	Збір та аналіз інформації про обстановку в місті, в районі несення служби, доведення її до особового складу		ЗКБ з ВР ЗКР з ВР	

№ з/п	Заходи	Час проведення	Хто проводить	Відм. про вик.
5	Інструктаж активу та сержантів: "Форми та методи виховної роботи з особовим складом при виконанні службово-бойових завдань"		ЗКР з ВР	
6	Постійне спостереження за морально-психологічним станом військовослужбовців в підрозділах		ЗКР з ВР	
7	Проведення роботи по формуванню у особового складу психологічної стійкості до дій в екстремальних умовах		КР, ЗКР з ВР, офіцери-психологи	
8	Робота офіцерів відділення виховної роботи в підрозділах по наданню практичної допомоги заступникам з виховної роботи в інтересах морально-психологічного забезпечення		Офіцери відділення виховної роботи	
9	Роз'яснювальна робота з військовослужбовцями, що підлягають звільненню в запас, необхідності їх затримання, доведення обстановки, що склалася, та їх роль в успішному виконанні бойових завдань		КР, ЗКР з ВР	
110	Перевірка готовності матеріально-технічної бази морально-психологічного забезпечення до спеціальної операції		ЗКБр з ВР	
111	Інструктаж особового складу варт, охорони штабу про необхідність підвищення пильності в умовах введення в державі військового стану		ЗКБр з ВР	
112	Забезпечення періодичними виданнями офіцерів та прапорщиків у зв'язку з переведенням на казармений стан		НВВР	
2. Під час виконання службово-бойового завдання				
1	Доведення особовому складу суспільно-політичної обстановки в районі проведення спеціальної операції, оперативне інформування особового складу про зміни в оперативній обстановці, постановка завдань	щоденно	ЗКР з ВР	
2	Організувати відео- та фото зйомку дій особового складу при несенні служби	щоденно	начальник клубу	
3	Проводити збір та аналіз інформації про обстановку в районі несення служби, доведення її до особового складу	щоденно	ЗКР з ВР	
4	Вивчення з особовим складом мір безпеки при виконанні поставлених завдань, поводженні зі зброєю та застосуванні спецзасобів	щоденно	командири підрозділів	
5	Вивчення та аналіз морально-психологічного стану військовослужбовців	щоденно	ЗКР з ВР	
6	Проведення роботи по підтриманню у особового складу психологічної стійкості до дій в екстремальних умовах	щоденно	КР, ЗКР з ВР, офіцер-психологи	
7	Зосередити увагу на контролі за наявністю та поведінкою військовослужбовців, що перебувають у відриві від пункту постійної дислокації	щоденно	ЗКР з ВР	
8	Вживати заходи щодо недопущення надзвичайних подій серед особового складу	щоденно	ЗКР з ВР	

№ з/п	Заходи	Час проведення	Хто проводить	Відм. про вик.
День 1				
1.	Інструктаж офіцерів та прапорщиків : "Робота командирів та їх заступників з виховної роботи по мобілізації особового складу на якісне виконання поставлених завдань, дотримання законності, військової дисципліни"		ЗКБр з ВР	
2	Підбір та розстановка активу в бойових порядках		ЗКР з ВР	
3	Провести бесіди по мобілізації особового складу на зразкове виконання службово-бойових завдань: - "Зразкове виконання службово-бойових завдань - обов'язок воїна-правоохоронця"; - "Підтримання міцної військової дисципліни – ключ до успіху"; - "Дружба, військове товариство та взаємовиручка - необхідні умови при виконанні службово-бойових завдань"		командири підрозділів, ЗКР з ВР	
4	Розміщення військовослужбовців молодшого призову в бойових порядках біля військовослужбовців, які мають досвід виконання службово-бойових завдань	після узгодження завдання	командири підрозділів, ЗКР з ВР	
5	Інструктаж активу та сержантів : "Форми та методи виховної роботи з особовим складом при виконанні службово-бойових завдань"		офіцери ВВР	
День 2				
3. Після закінчення виконання службово-бойового завдання				
1	Підведення підсумків виконання службово-бойових завдань,		командири підрозділів,	
2	Проведення дебрифінгу та надання психологічної допомоги особовому складу, який її потребує		офіцери-психологи	
3	Випуск наочної агітації, пропаганда передового досвіду військовослужбовців, що відзначились		ЗКР з ВР	
4	Заохочення особового складу за підсумками виконання завдань		командири підрозділів	
5	Висвітлення мужніх вчинків військовослужбовців в матеріалах періодичної преси		ВВР	

**Заступник командира 00 бригади з виховної роботи
підполковник**

І.І. Павленко

3.13. Довідка – доповідь заступника командира з виховної роботи

Довідка – доповідь
заступника командира 00 бригади внутрішніх військ з виховної роботи
станом на _____ 200__ року

1. Станом на 08.00 12.04.2009 року в умовах введення Президентом «Калинових» правового режиму воєнного стану на території «Приморська» суспільно-політична обстановка характеризується активізацією дій щодо формування озброєних угруповань з числа національних меншин (за даними розвідки їх сукупна чисельність становить близько 600 чол. відповідно). Здійснено ряд нападів на гарнізони Збройних Сил (м. Дивногорськ, с. Верхове) та застави Державної прикордонної служби (м. Приморськ, м. Рибогорськ) з метою оволодіння зброєю та предметами військового спорядження. Можлива висадка ДРГ «Коричневих» в районі м. Приморськ з метою проведення диверсійних операцій в зоні відповідальності бригади. У м. Степногорську планується проведення несанкціонованого мітингу на центральній площі Героїв, що може спровокувати групові порушення громадського порядку та привести до масових заворушень.

Особливу політичну силу складають організації «Зелених»: це насамперед організація національного руху «Зелених» (м. Степногорськ, вул. Будівельна б.53), яка досить потужна і має значну підтримку серед населення та органів місцевої влади, Національний рух національних меншин «Півострова» (м. Сімферополь, Пролетарська б. 22), який об'єднує головним чином інтелігенцію. Дані організації відстоюють ідею утворення автономії у складі України. Партія «Жовтих» (м. Сімферополь, вул. Ростовнова б.44) характеризується сепаратистськими настроями, які почали відкрито та агресивно висловлювати незадоволення політикою держави, заручившись підтримкою «Коричневих», користуючись складною міжнародною ситуацією навколо «Приморська», прагнуть заручитися підтримкою місцевого населення стосовно питання щодо виходу «Приморська» зі складу «Калинових». Частка даних політичних партій та рухів у місцевих органах влади складає 30 %. Зростання напруженості у взаємовідносинах між керівництвом «Приморська» та політичними силами національних меншин посилює радикальні та екстремістські настрої, свої вимоги до офіційної влади по визначенню «Громади», як вищого представницького органу національних меншин «Приморська» стосовно вирішення їх соціально-економічних і політичних проблем.

Районами компактного проживання національних меншин є:

- зелені (м. Дивногорськ – 80 % від чисельності населення, м. Жовтогорськ – 40 %, м. Рибогорськ – 20 % від чисельності населення, с. Яскраве, с. Блискавка, с. Просяне - приблизно 15 % від чисельності населення, с. Броварське, с. Літне, с. Відне, с. Відмінне, с. Біле - приблизно 15 % від чисельності населення) ;
- фіолетові (м. Морське, с. Далеке – 10 % від чисельності населення);
- сині (с. Вовни – 30 % від чисельності населення).

Економічна ситуація залишається напруженою. На території «Приморська» функціонують наступні об'єкти промисловості регіонального та державного значення: Теплоелектростанція (с. Грасівське), Приморський інститут ядерної фізики, Пролетарський судноремонтний завод, Жовто-блакитний бромний завод.

Незважаючи на спад виробництва, найбільш впливовими в районі виконання завдань залишаються об'єкти, які мають важливе значення в забезпеченні життєдіяльності міста: теплоелектростанція (с. Грасівське), трубопровід постачання питної води в місто, їх доцільно взяття під охорону; для поповнення своїх ресурсів та ремонту техніки під час виконання СБЗ необхідно брати до уваги: хлібозаводи, консервний завод, АТП, АЗС.

В районі виконання завдань знаходяться 2 санаторія, 3 будинки відпочинку, 2 профілакторії, 4 лікарні, які можливо використовувати для надання медичної, психологічної допомоги травмованим і пораненим військовослужбовцям.

2. 00 бригада ВВ залучається до участі в спеціальній операції з припинення масових заворушень в місті Степногорськ та посилення охорони дипломатичних представництв в кількості 500 чол.(патрульний батальйон – 250 чол.; батальйон спеціального призначення – 160 чол.; рота з охорони дипломатичних представництв – 85 чол.; офіцери управління бригади – 5 чол.) із завданням:

- несення ППС;
- готовності до участі в операціях з перевірки паспортного режиму;
- посилення охорони життєво важливих об'єктів;
- посилення охорони дипломатичних представництв;
- локалізація зони заворушень;
- припинення актів антигромадської поведінки;
- забезпечення особистої безпеки громадян, захисту їх прав і свобод;

3. Морально-психологічний стан особового складу, який буде задіяний для проведення спеціальної операції з припинення масових заворушень у м. Степногорськ, високий (оцінений за методикою Давидова).

4. Станом на 8.00 12.04.2009 р. частина укомплектована на 100 %, офіцерами виховних структур на 100 %.

Склад структур виховної роботи та їх укомплектованість за категоріями, кількістю та у відсотках:

Посада	За штатом	За списком	%
Заступник командира бригади з ВР	1	1	100
Начальник відділення виховної роботи	1	1	100
Старший офіцер відділення виховної роботи	1	1	100
Старший офіцер-психолог відділення виховної роботи	1	1	100
Офіцер-психолог відділення виховної роботи	1	1	100
Офіцер з організації дозвілля	1	1	100
Заступник командира батальйону з виховної роботи	2	2	100
Заступник командира роти з виховної роботи	8	8	100
Всього	16	6	100

5. Основними заходами морально-психологічного забезпечення є:

- роз'яснення особовому складу суспільно-політичної обстановки в районі виконання спеціальної операції та своєчасне доведення змін в оперативній обстановці;
- організація цільової психологічної підготовки особового складу до дій в екстремальних умовах;
- здійснення інформаційно-психологічного протидії;
- надання першої медичної та психологічної допомоги військовослужбовцям, які отримали травми та поранення;
- організація взаємодії з органами внутрішніх справ, СБУ, іншими задіяними органами.

6. Бригада повністю забезпечена згідно штатів засобами інформаційного забезпечення, культурно-виховної і дозвільної роботи.

7. Забезпеченість технічними засобами виховання:

Найменування майна	Частина		Батальйон		Рота	
	На о/п	На м/час	На о/п	На м/час	На о/п	На м/час
Переносна трансляційна установка (ПТУ)	3	3	1	1	-	-
Радіоприймач	18	18	4	4	1	1
Магнітофони	4	4	1	1	-	-
Підсилювач потужністю до 100 Вт	1	2	-	-	-	-
Відеоманітофон	-	1	-	-	-	-
Електропрогравачі	4	4	1	1	-	-
Телевізори	-	18	-	3	1	1
Фотоапарати	4	4	1	1	-	-
Фотозбільшувач	2	2	-	-	-	-
Діапроектори	-	16	3	3	1	1

Газетами та журналами:

Надходить за станом на _____	„Голос України”	„Урядовий кур’єр”	„Народна армія”	„Іменем Закону”	„Кримінальна хроніка”	„Міліція України”	„Україна”
Потреба за штатом особливого періоду	50	50	10	10	10	10	10
Потреба за штатом мирного часу	50	50	1	1	1	1	1
Необхідно за додатковим замовленням							

8. Робота відділення виховної роботи організована згідно графіку та розрахунку часу з метою своєчасної організації морально-психологічного забезпечення та підготовки документації з питань морально-психологічного забезпечення.

9. Для надання допомоги з організації морально-психологічного забезпечення у підрозділи направлені:

- начальник відділення виховної роботи – у патрульний батальйон;
- старший офіцер відділення виховної роботи – у батальйон спеціального призначення;
- старший офіцер-психолог відділення виховної роботи – у роту з охорони дипломатичних представництв та консульських установ.

Висновок

1. Суспільно-політична обстановка в м. Степногорськ залишається напруженою.

2. Морально-психологічний стан особового складу бригади високий, стан військової дисципліни задовільний.

3. Бригада укомплектована підготовленими офіцерами, прапорщиками, солдатами, які готові до виконання службово-бойових завдань.

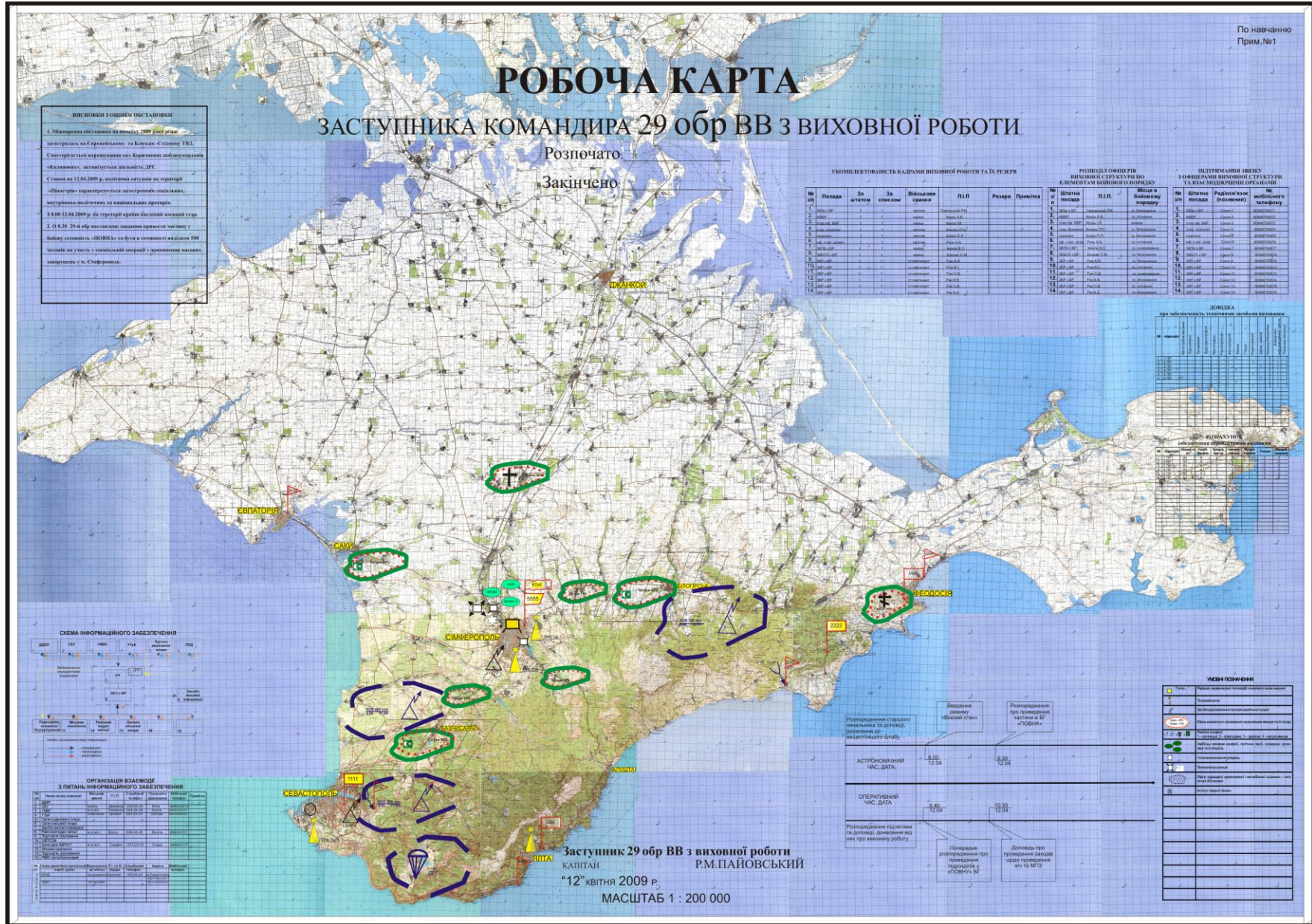
4. Офіцери виховних структур керівної ланки здатні організувати і здійснювати морально-психологічне забезпечення поставлених перед частиною завдань.

5. Морально-психологічний стан протидіючих сил характеризується як високий. Враховуючи укомплектованість наших сил, злагоджені дії командирів та високий морально-психологічний стан військовослужбовців в ході проведення спеціальної операції можна спрогнозувати погіршення морально-психологічного стану протидіючих сил. Основною слабкою ланкою протидіючих сил слід вважати учасників акції з боку цивільного населення.

Заступник командира 00 бригади з виховної роботи
підполковник

І.І. Павленко

3.15 Робоча карта заступником командира з виховної роботи

Словник основних термінів морально-психологічного забезпечення підготовки та виконання службово-бойових завдань

Агітаційна бригада – невеликий за численністю професійний або самодіяльний театральо-художній агітаційно-пропагандистський колектив для проведення агітаційно-роз'яснювальної роботи та культурно-художнього обслуговування військових частин та населення.

Агітаційно-пропагандистська група (АПГ) - колектив позаштатних пропагандистів і агітаторів, які створюються органами виховної роботи, органами місцевого самоврядування для оперативної роз'яснювальної роботи. Склад групи, її матеріально-технічне забезпечення визначається у відповідності із покладеними на АПГ завданнями та запланованого об'єкту інформаційно-психологічного впливу. АПГ може формуватися на базі центрів культури. З використанням автомобільної техніки може створюватися мобільна агітаційно-пропагандистська група.

Адаптація до умов бойових дій – пристосування військовослужбовців до стресових умов бойових дій. Виділяють три стадії адаптації до стресових впливів зовнішніх факторів у відповідності з станами людини, що вони переживають: 1) стадія тривоги і мобілізації; 2) стадія опору і підвищеної стійкості психіки і організму до нових умов існування; 3) стадія виснаження психіки і фізичних ресурсів людини.

Акредитація журналістів для висвітлення воєнних дій – набуття офіційного статусу журналістами національних та іноземних засобів масового інформування на території держави; отримання права виконувати свої професійні обов'язки щодо висвітлення воєнних дій.

Актив бойовий – найбільш підготовлені у воєнному відношенні військовослужбовці підрозділу, які мають значний бойовий досвід і призначенні для надання допомоги іншому особовому складу підрозділу під виконання службово-бойових завдань (СБЗ), у вирішенні питань виживання у бойових умовах. Може використовуватися у складі визначених “бойових трійках”.

Акустична зброя – сукупність засобів, в яких для впливу на людину використовують енергію акустичних випромінювань певної частоти, модуляції та потужності. На сьогодні найбільшого поширення набули два основні види акустичної зброї: інфразвукової та звичайної звукової частоти. Інфразвукові засоби базуються на застосуванні спрямованого випромінювання потужних інфразвукових коливань, що негативно впливають на людину, а саме призводять до втрати контролю над собою, виникнення відчуття страху та паніки, болю у різних внутрішніх органах, порушення психіки, втрату орієнтації. Зброя звичайної частоти випромінює дуже потужний звук, нестерпний для вуха людини.

Ансамбль пісні та танцю внутрішніх військ МВС України – професійно-художній колектив, який складається з чоловічого хору,

оркестру, змішаної танцювальної групи. Засобами мистецтва сприяє моральному, національному, військовому та культурному вихованню військовослужбовців.

Аутогенне тренування - метод саморегуляції, самонавіювання, самонастрою психіки, що дозволяє певною мірою управляти своїм психічним і фізіологічним станом.

Афективний страх (тваринний жах) – найсильніший страх, який викликається надзвичайно небезпечними, складними обставинами і паралізує на визначений час здатність людини до вольових дій. В умовах дії афективного страху, військовослужбовець або ціпеніє, не може зрушити з місця, або біжить, часто в сторону джерела небезпеки.

Бойове злагодження – навчання військовослужбовців узгодженим діям у складі підрозділів (військової частини, з'єднання); один із елементів бойової підготовки військ. У особового складу в ході бойового злагодження виробляються вміння і навички, морально-бойові і психологічні якості, які необхідні для чіткого виконання функціональних обов'язків, правильних дій у складі розрахунків (екіпажів), узгоджене виконання службово-бойових задач. Бойове злагодження досягається під час тактичних, тактико-стройових, тактико-спеціальних занять і навчань, бойових стрільб тощо.

Бойова міць – сукупність матеріальних і морально-бойових факторів, які визначають стан військ та їх здібність виконувати бойові задачі; важливіша частина воєнної могутності держави. Визначається чисельністю, морально-психологічним станом і рівнем навченості військ; кількістю і якістю зброї, військової та спеціальної техніки, інших матеріальних засобів; рівнем розвитку воєнної науки; наявністю добре підготовленого командного складу та іншого.

Бойовий аркуш – одна із форм друкованої агітації у внутрішніх військах МВС України, оперативно інформує і мобілізує особовий склад на виконання покладених завдань. В мирний час здійснюється випуск бойового аркуша у підрозділах на тактичних заняттях, бойових стрільбах, при несенні вартової служби.

Бойовий стрес невисокої інтенсивності - стресовий стан, що ефективно долається більшістю військовослужбовців і на початковому етапі може сприяти підвищенню їх бойової активності. У подальшому бойовий стрес невисокої інтенсивності або стає звичним для учасників бойових дій, або переходить у бойовий стрес підвищеної інтенсивності.

Бойовий стрес підвищеної інтенсивності – стресовий стан, що може значно ускладнити як діяльність окремого військовослужбовця, так і військового колективу. Найбільш інтенсивний бойовий стрес проявляється у формах, що перешкоджають бойовій діяльності на відносно тривалий час (понад добу). Крайніми формами його прояви є невротичні і психічні розлади. Чим більше військовослужбовців іспитують інтенсивні психотравмуючі форми бойового стресу, тем більше психогенних втрат у підрозділі, частині, з'єднанні. Інтенсивні форми бойового стресу

призводять до негативних психологічних наслідків після бойових дій, ускладнюють післявоєнну адаптацію учасників бойових дій.

Боездатність – можливості військ вести бойові дії і виконувати бойові задачі у відповідності до призначення; визначальний елемент бойової готовності військ. Залежить від укомплектованості, бойового вишколу і морально-бойових якостей особового складу, втрат і можливостей їх відновлення, забезпеченості матеріальними засобами та іншого.

Боездатність воїна – здатність військовослужбовця виконати бойове завдання. Вона характеризується: моральним станом, мотивацією, силою волі, здібністю приймати рішення в умовах дефіциту часу і інформації, йти на ризик, подолати страх, а також цілий ряд інших професійних та психологічних властивостей військового спеціаліста.

Бойова активність – рішучі дії військовослужбовців, підрозділів, частин і військ в цілому, що спрямовані на захоплення та утримання ініціативи і успішне виконання бойової задачі.

Бойовий досвід – знання (вміння, навички) способів (прийомів) бойових дій, які військовослужбовці, підрозділи, військові частини і з'єднання отримали у попередніх бойових діях. Бойовий досвід накопичується, вивчається і узагальнюється, враховується під час наступних бойових діях і відображається в наказах, інструкціях, настановах і статутах.

Бойовий дух – ставлення до процесу та результату діяльності, визначає нестримний потяг до боротьби, до перемоги, досягнення мети, аж до останнього зусилля.

Бойові можливості – кількісно-якісні показники, які характеризують можливості підрозділів, військових частин, з'єднань по виконанню визначених бойових задач на протязі встановленого часу в конкретній обстановці. Залежить від кількості особового складу, рівня його бойової підготовки, морально-психологічного стану (МПС), наявності і стану зброї і військової техніки, мистецтва командного складу в управлінні військами, організаційної структури військ, рівня їх забезпечення матеріально-технічними засобами, а також умов місцевості, метеорологічної обстановки та іншого.

Бойовий стрес – сукупність станів, що переживають військовослужбовці у процесі адаптації до негативних факторів для їх життєдіяльності і загрозливим для їх життєво важливим цінностям.

Ветеран – досвідчений військовослужбовець, учасник війни (бойових дій) у минулому; людина яка тривалий час проходила службу у внутрішніх військах МВС України, військової частини (з'єднання) або яка працювала на будь-якій ниві.

Вербальний – словесний, мовний, усний.

Верхній поріг почуття – найбільша сила подразника, збільшення якої вже не спричиняє посилення відчуття.

Взаємодія з питань морально-психологічного забезпечення (МПЗ)

– узгодження за метою, завданнями, місцем, часом комплекс заходів морально-психологічного забезпечення операції (бойових дій) між органами військового управління (органами виховної роботи внутрішніх військ МВС України, інших військових формувань), органами державної влади для досягнення необхідного морально-психологічного стану особового складу. В залежності від масштабів бойових дій і складу військ, які беруть в них участь, розрізняють тактичну, оперативну і стратегічну взаємодію з питань морально-психологічного забезпечення.

Виправданість ризику – ступень ефективності, що прогнозується в момент прийняття рішення. Результативність ризику – це реальна досягнута ефективність прийнятого рішення. Ризик виправданий, коли не лише очікується висока ефективність виконання задачі, але й існує впевненість у правильній оцінці ситуації, передбаченні її розвитку. Ризик у прийнятті рішення є однієї з різновидів бойового ризику.

Витривалість – це здатність людини до тривалого виконання роботи на заданому рівні, витривалість оцінюється часом та стійкістю роботи на заданому рівні; це можливість організму підтримувати життя при крайніх значеннях факторів навколишнього середовища (природних, технічних, соціально-психологічних) у визначений час.

Виховання військовослужбовців внутрішніх військ МВС України – це цілеспрямований виховний вплив, головною метою якого є формування його як громадянина, патріота своєї держави, який на основі набуття соціального, військового досвіду, фізичного вдосконалення, успадкування духовних надбань українського народу, досягне достатнього рівня розвитку політичної, військової, правової, моральної, трудової, художньо-естетичної культури, здатний відстояти національні інтереси України.

Відвага військова – прояв високих моральних і морально-психологічних якостей військовослужбовців в процесі військової діяльності.

Відчуття – психічний процес відображення окремих властивостей або якостей предмета і явищ об'єктивного світу, а також станів організму при безпосередньому впливі подразників на відповідні органи чуття.

Військове товариство – морально-правові нормативні взаємини військовослужбовців у військовому підрозділі, що впливають на його згуртованість і боєздатність.

Вікова психологія – розділ психології, що вивчає закономірності розвитку людини та її психологічні особливості на різних вікових ступенях (дитинство, юність тощо).

Військово-патріотичне виховання – складова частина системи виховання у державі, яке спрямоване на формування у громадян готовності і здатності до оборонних дій щодо захисту Батьківщини.

Військове виховання - це формування в особистості таких морально-психологічних, бойових якостей, які необхідні озброєній людині для захисту національних завоювань українського народу. Метою цього

виховання є розвиток у юнаків таких якостей, як вірність військовому обов'язку, присязі та статутам, висока дисциплінованість, мужність, стійкість, відвага, вірність бойовим та національно-історичним традиціям, формування таких морально-психологічних, бойових якостей, як бойові чергування, виконання обов'язків караульної і внутрішньої служби, військово-спортивні змагання, дії військовослужбовців при оголошенні різних ступенів бойової готовності, весь уклад військового життя, що сприяють вихованню в особистості, необхідних справжньому воїну, бойових якостей. Військове виховання здійснюється у ході всього навчально-виховного процесу, в процесі бойової та гуманітарної підготовки військовослужбовців.

Воєнний кореспондент (воєнкор) – позаштатний кореспондент військового друкованого органу.

Воєнний кореспондентський пост – позаштатна група воєнкорів, яка створюється у військовій частині (з'єднанні) для виконання оперативних завдань редакції військового друкованого органу (підготовка кореспонденції, перевірка фактів, участь у рейдах); одна із форм масової роботи із читачами.

Воля – психічне явище, свідомість, що виступає як активно діюча суб'єктивна умова для здійснення тієї чи іншої мети, для подолання внутрішніх і зовнішніх перешкод (сумніву, нерішучості, боязні, малодушності) на шляху до досягнення мети.

Вольові якості військовослужбовця – якості, які визначають здібність військовослужбовця свідомо управляти своїми діями по виконанню поставлених задач, подоланню перешкод на шляху до них; складова частина морально-психологічних, бойових якостей військовослужбовця. Вольові якості відображаються в стійкості, мужності, сміливості, рішучості, цілеспрямованості. Залежать від переконливості військовослужбовця, психологічної стійкості, дисциплінованості, військової майстерності.

Воєнно-соціальна робота – це діяльність щодо створення та забезпечення необхідних соціальних і правових умов для виконання особовим складом військ службово-бойових завдань; реалізації прав і пільг військовослужбовців, службовців внутрішніх військ МВС України, членів їх сімей; дотримання моральних принципів поведінки, норм міжнародного гуманітарного права; підтримання високої дисципліни, організованості та порядку.

Втомленість – це особливий, своєрідний суб'єктивний стан, який переживає людина, він включає такі компоненти: почуття слабосилля, розлад уваги, порушення в моторній сфері, погіршення пам'яті та мислення, ослаблення волі, сонливість. Вона виникає в наслідок сильних і тривалих фізичних навантажень перцептивного, інтелектуального, емоційно-вольового і мотиваційного перенапруження, пошкодження звичного ритму життєдіяльності (чергування і якість діяльності, відпочинку, сну, вживання їжі та іншого), перебоїв у системі психічної

саморегуляції і фізичного здоров'я людини. Значним акумулятором втомленості виступає порушення режиму сну.

Галюцинації – хибні сприйняття, що виникають поза впливом реально існуючого в даний момент об'єкта подразнення при психічних, інфекційних захворюваннях, травмах головного мозку. Розрізняють галюцинації слухові, зорові, тактильні, смакові, нюхові.

Генератор електромагнітних хвиль (психотронні генератори) – основний засіб радіочастотної зброї з частотами від декількох герц до надвисокочастотних, що працюють в безперервному та імпульсному режимах з різноманітною модуляцією різними частотами для: стимулювання мозкових команд, виникнення головного болю, порушення просторової орієнтації та концентрування уваги, погіршення короткочасної пам'яті, появи епілептичних приступів, нагріву тіла до 40-41° С, почуття жару, дискомфорту; навіювання режиму сну або неспанья; виникнення ефекту радіозвуку, що є основою способу психотронної обробки; вплив на слуховий, зоровий та нюхальний нерви з метою виникнення галюцинацій; стимулювання різних бажань; впливу на резонансні частоти власних коливань внутрішніх органів. Існують психотронні генератори одночасного впливу магнітного і високочастотного магнітного поля для придушення волі людини. Розроблено НВЧ-генератори з дальністю ураження до 8 км, вибухомагнітні генератори та магнітогідродинамічні генератори з використанням плазми, що утворюється у результаті вибуху порохових зарядів.

Героїзм – особлива форма поведінки, яка у моральному відношенні являє собою подвиг.

Гідність – поняття моральної свідомості, в якому виражається уявлення про самоцінність будь-якої людини як моральної особистості, а також категорія етики.

Голографія – інтерференційна картина, що виникає в просторі, реєструється на чуткому матеріалі (фотошар, термопластик, світлочуткий кристал) і називається голограмою; кожний її елемент несе інформацію про весь об'єкт. За допомогою голографії отримують об'ємне зображення предмета. Для отримання і відновлення голограм використовуються лазери.

Громадська думка – найбільш типове судження більшості населення про людей та їхні дії, про особистість одного з членів групи, про його вчинки, характер тощо.

Група цілодобового перегляду і прослуховування телевізійних і радіопередач, сторінок Інтернету – позаштатна структура, що створює орган виховної роботи оперативної ланки для виявлення об'єктів інформаційно-психологічного впливу на особовий склад внутрішніх військ та організації цілеспрямованої контрпропагандистської діяльності; з питань організації відповідної групи організовується співпраця з місцевими державними адміністраціями щодо виділення відповідних фахівців та технічного обладнання місця роботи групи.

Дезінформація – засіб оперативного маскування, який виявляється у навмисному розповсюдженні фальшивих відомостей про свої війська, їх угруповання, склад, озброєння, боєздатності, планах бойових дій та іншому з метою ввести протидіючу сторону в оману. Для дезінформації використовуються різноманітні засоби зв'язку, друковану продукцію, радіомовлення, телебачення та інше. Дезінформація здійснюється у комплексі з демонстраційними діями, імітацією, приховуванням.

Демонстраційні дії – воєнні та інші дії військ, які мають за мету ввести протидіючу сторону в оману стосовно характеру наступних службово-бойових дій та відволікти його сили на несправжньому напрямку. Це один із способів стратегічного маскування. Здійснюється у комплексі із заходами з приховуванням, імітації і дезінформації.

Деморалізація – моральне розкладання, падіння моралі, дисципліни, духу. При деморалізації особовий склад військ втрачає необхідні бойові якості. Безпосередніми підставами деморалізації можуть бути несприятливий хід службово-бойових дій, велика втрата, надмірна втомленість військ, незадовільне матеріальне забезпечення, ідеологічний вплив протидіючої сторони.

Динаміка змін бойових можливостей особового складу в залежності від тривалості знаходження особового складу у безпосередньому зіткненні з протидіючою силою – 1) набуття досвіду – від 1 до 10 доби; 2) вища боєздатність – від 10 до 30 доби; 3) виснаження духовних і фізичних сил – від 30 до 60 доби; 4) повне виснаження сил – від 45 до 60 доби.

Дискомфорт – нестача комфорту, необхідного для життя та діяльності людини.

Дискредитація – приниження гідності особи, підриє довіри до неї.

Дисципліна – певний порядок поведінки людей, що відповідає встановленим у суспільстві нормам права або вимогам певної організації.

Дисципліна військова – це бездоганне і неухильне додержання всіма військовослужбовцями порядку і правил, встановлених військовими статутами та іншим законодавством України. Дисципліна військова ґрунтується на усвідомленні військовослужбовцями свого військового обов'язку, відповідальності за захист Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України, на їх вірності Військовій присязі.

Доблесть військова – самовіддане, мужнє виконання військовослужбовцями свого військового і службового обов'язку в мирний і воєнний час.

Довіра – морально-психологічна категорія, яка означає ставлення до особистості оточуючих її людей.

Дозвілля – частина позаслужбового часу, що залишається у військовослужбовця після виконання службових обов'язків.

Донесення про стан морально-психологічного забезпечення – звітно-інформаційний документ про хід виконання заходів морально-психологічного забезпечення під час проведення службово-бойової

діяльності (СБД). В донесенні про стан морально-психологічного забезпечення викладаються результати службово-бойових дій; стан сил і засобів морально-психологічного забезпечення, основні заходи морально-психологічного забезпечення на визначений час; склад, положення і дії протидіючої сторони; рішення на подальше застосування сил і засобів морально-психологічного забезпечення службово-бойової діяльності та при необхідності – прохання в сприянні у проведенні заходів морально-психологічного забезпечення.

Ейфорія – стан піднесеного настрою, безтурботності, радості, що не відповідає об'єктивним умовам.

Електромагнітна зброя – сукупність засобів, що використовують в якості чинника ураження енергію електромагнітних випромінювань різних довжин хвиль, модуляції та рівнів потужності, які генеруються радіочастотними, світловими когерентними (лазерними), світловими некогерентними засобами тощо.

Емоції – особлива форма психічного відбиття дійсності в людині, що проявляється у вигляді задоволення або незадоволення, радості, печалі тощо.

Емоція страху – особливість психіки людини щодо її попередження про попередню небезпеку. Дозволяє мобілізувати внутрішні резерви з метою уникнення можливої небезпеки або її подолати. За змістом переживання страх виявляється у вигляді страху смерті, болі, поранення, страху залишитися калікою, страху втрати боєздатності і поваги товаришів та інше.

Естетичне виховання військовослужбовців – виховання, що проводиться всім укладом військової служби, оточуючою діяльністю, заняттями з бойової і гуманітарної підготовки, але перш за все, активною цілеспрямованою виховною роботою з вдосконалення естетичних знань всіх категорій військовослужбовців; цілеспрямований процес формування сприйняття прекрасного в дійсності і мистецтві.

Етика військова – складова частина загальної етики, що досліджує і теоретично обґрунтовує норми і принципи військової моралі, її впливу на формування морально-психологічних і бойових якостей.

Ефективність організації морально-психологічного забезпечення службово-бойової діяльності – ступінь результативності, дієвості, повноти виконання запланованих морально-психологічних заходів, ступінь їх впливу на виконання мети діяльності, поставлених бойових завдань.

Жах – почуття сильного страху.

Жертвність – психофізіологічний стан готовності, здатності пожертвувати чимось на благо іншої людини.

Живучість військ – властивість військ, зброї, військової техніки, тилових об'єктів, систем управління зберігати або швидко поновлювати боєздатність (здатність виконувати бойові завдання у відповідності до призначення під час ведення воєнних дій); показниками живучості є: 1) міцність (конструктивна міцність зброї, воєнної та спеціальної техніки;

міцність об'єктів; фізична загартованість особового складу; індивідуальна захищеність особового складу); 2) стійкість (тривале, надійне функціонування зброї, воєнної та спеціальної техніки; працездатність об'єктів; психічна стійкість особового складу; морально-психологічний стан особового складу); 3) скритність (компактність зброї, воєнної та спеціальної техніки, об'єктів; розосередження, маскування); 4) відновлення (універсальність організаційно-штатної структури; уніфікованість зброї, воєнної та спеціальної техніки; посадова взаємозамінність особового складу, наявність резервів та запасів).

Забезпечення службово-бойових дій (всебічне забезпечення службово-бойових дій) – комплекс заходів, що спрямовані на підтримання військ у високій бойовій готовності, збереження їх боєздатності, створення сприятливих умов для організації і своєчасного виконання службово-бойової діяльності, успішне виконання покладених задач. За характером задач, що вирішуються, забезпечення службово-бойової діяльності поділяється на оперативне (бойове), технічне, тилове, морально-психологічне, медичне.

Загальнообов'язкове державне соціальне страхування – це система прав, обов'язків і гарантій, яка передбачає надання соціального захисту, що включає матеріальне забезпечення осіб у разі хвороби, повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом, за рахунок грошових фондів, що формуються шляхом сплати страхових внесків власником або уповноваженим ним органом, громадянами, а також бюджетних та інших джерел, передбачених законом.

Загартування організму – підвищення опірності організму людини до несприятливих теплових змін середовища.

Задум морально-психологічного забезпечення службово-бойового завдання – основа рішення з морально-психологічного забезпечення службово-бойового завдання.

Закони воєнного часу – правові акти і норми, дія яких обмежена воєнним часом. Можуть бути прийняті до і після вступу держави у війну. Регламентують цивільне, адміністративне, кримінальне та інші правовідносини. Допускають реквізиції, проведення трудової мобілізації населення, притягання громадян до різноманітних повинностей, більш жорстке, ніж у мирний час, покарання за військові правопорушення.

Засоби морально-психологічного забезпечення – це система матеріальних засобів та елементів суспільної діяльності, які використовуються з метою підтримання належного морально-психологічного стану особового складу, його мобілізації на виконання покладених службово-бойових завдань. До засобів морально-психологічного забезпечення належать: засоби масового інформування, технічні засоби виховання, література та інше.

Зміст морально-психологічного забезпечення (МПЗ) – сфера

діяльності одного з виду всебічного забезпечення – морально-психологічного. Змістом МПЗ є: мобілізація військовослужбовців на виконання конкретних службово-бойових завдань, формування свідомого ставлення до них, прогнозування динаміки морально-психологічного стану військ, збереження його стійкості та керованості; досягнення високої бойової активності особового складу військ, його спроможності витримувати нервово-психологічні навантаження і зберігати боєздатність в умовах дій психотравмуючих факторів сучасного бою; прогнозування та профілактика негативного інформаційно-психологічного впливу; організація комплексного захисту психологічних (психофізіологічних) властивостей військовослужбовців, реабілітації психотравмованих.

Ідеал – образ дійсності, що видається як деяка досконалість, взірць суспільних відносин, людського характеру, поведінки тощо, з якими людина співвідносить свою діяльність, дії та вчинки, прагнучи досягнути цієї досконалості і втілити її в життя.

Ідейність – прихильність до певної цілісної системи ідей і відповідного до неї соціального, естетичного, морального ідеалу, послідовна вірність їм у теорії і на практиці.

Ідеологія – система ідей і поглядів: політичних, правових, естетичних, філософських, релігійних.

Ідеологічна диверсія – підривні провокаційні акції протидіючої сили.

Інваліди війни – особи із числа військовослужбовців, які втратили працездатність внаслідок поранень, контузій або каліцтва, отримані в бойових діях або під час виконання інших обов'язків військової служби, а також внаслідок захворювання, яке пов'язане зі знаходженням в бойових умовах.

Індивідуальний підхід – принцип педагогіки, згідно з яким у навчально-виховній роботі з колективом досягається педагогічний вплив на кожного, заснований на знанні рис особистості останнього та умов його життя.

Ініціатива при виконанні службово-бойового завдання – прагнення знайти і здійснити найкращий спосіб виконання завдання згідно з обстановкою, що склалася, загальним задумом дій і нав'язати свою волю протидіючій стороні.

Інформація військова – відомості (знання) військового характеру, а також сам процес їх передавання і добування.

Інформаційна блокада – це узгоджене по задачах, місцю і часу застосування сил і засобів з метою найбільш повного зниження можливостей протидіючої сторони щодо отримання і використання інформації, необхідної для ефективного ведення службово-бойових дій.

Інформаційні дії (акції) – сукупність узгоджених за метою, задачам, місцем та часом заходів, що проводяться для ведення інформаційної протидії силами і засобами протягом певного часу в заданому районі (напрямі). У рамках інформаційних дій можуть проводитися інформаційні удари.

Інформаційний удар – це короткочасний могутній узгоджений інформаційний вплив сил і засобів на протидіючу силу для досягнення рішучих цілей щодо зниження інформаційної переваги протидіючої сили. Інформаційні удари можна класифікувати за масштабами (стратегічні, оперативно-стратегічні, оперативні, оперативно-тактичні, тактичні), типами (радіоелектронні, радіоелектронно-вогневі, комп'ютерні, спеціальні і комбіновані) і мірою масажування сил і засобів (збиральні, зосереджено-масовані і масовані).

Інформаційне забезпечення (ІЗ) – діяльність служб по зв'язках з громадськістю щодо висвітлення у засобах масової інформації (ЗМІ) результатів службово-бойової діяльності військ, кризових ситуацій і конфліктів на підставі відповідної законодавчої і правової бази. Робота служби по зв'язках з громадськістю уявляє собою систему спеціальних органів, підрозділів і посадових осіб, які вирішують завдання цілеспрямованого інформаційного впливу на національну цивільну і військову аудиторії в інтересах формування в них позитивного відношення до діяльності внутрішніх військ МВС України.

Інформаційно-пропагандистське забезпечення - це система цілеспрямованих заходів щодо формування стійкого і керованого морально-психологічного стану на підставі оперативного інформування особового складу про зміст воєнно-політичної та бойової обстановки, покладені на війська завдання та умови їх здійснення.

Інформаційно-психологічна зброя – це сукупність засобів подачі вербалізованої та символічної інформації, методів, форм та способів їх використання з метою здійснення негативного інформаційного впливу на психічні процеси, емоційно-вольову регуляцію поведінки людей шляхом зниження їх здатності до активного опору, послаблення волі, виникнення відчаю, страху, невпевненості тощо. Найбільш поширені вербальні засоби інформаційно-психологічного впливу ґрунтуються на розробці спеціальних тестів, що дозволяють частково або повністю змінити раніше засвоєні установки і формувати нові. Для цього використовуються: навіювання (неусвідомлене сприйняття інформації); переконання (критичне сприйняття інформації); емоційне придушення (створення у людини стану тривоги, депресії, апатії); дезінформація (введення в оману); маніпуляція свідомістю (нав'язування ідей, установок, вигідних суб'єкту впливу); психогенний вплив (дія кольору на емоційний стан); психоаналітичний вплив (вплив на свідомість); нейролінгвістичний вплив (введення в свідомість спеціальних вербальних лінгвістичних програм для зміни напрямку переконання); психотронний вплив з використанням психотронних генераторів, мерехтіння кольорів тощо. Крім цього, використовуються чутки, фальсифікація, погрози, залякування, підривні дії, пропаганда та багато інших форм та методів.

Інформаційно-психологічна протидія – це комплекс заходів стосовно прогнозування, профілактики та зриву інформаційно-психологічного впливу протидіючої сторони, нейтралізації її намагань

дезінформувати та деморалізувати особовий склад військ, дезорганізувати його службово-бойову діяльність.

Інфразвук – нечутні для людського вуха звукові хвилі низької частоти (менше 16 Гц). При великій амплітуді інфразвуку відчувається біль у вусі. Інфразвук слабо поглинається і може розповсюджуватися на великі відстані.

Інфразвукова зброя – один із нових видів засобів масового ураження, який оснований на використанні спрямованого випромінювання потужних інфразвукових коливань. Такі коливання можуть впливати на центральну нервову систему і травні органи, призводять до загального нездужання, а іноді і до сліпоти, викликає у людей панічні стани, втрату контролю над собою і неподоланне бажання сховатися від джерела ураження.

Істерія – захворювання, яке належить до групи неврозів і характеризується різноманітними розладами психіки, рухової сфери, чутливості.

Історія військової частини (з'єднання, військового навчального закладу) – опис життя і діяльності військового формування з дня його створення. Складається на підставі історичного формуляру (журналу бойових дій) та інших достовірних матеріалів. Історія військової частини висвітлює: бойовий шлях військової частини, заслуги, нагороди Батьківщини, майстерність, подвиги, мужність, відвагу особового складу. Історія військової частини використовується для виховання особового складу в дусі гордості за військову частину, мужності і стійкості, високої активності у виконанні військового обов'язку.

Клімат соціально-психологічний – переважання відносної усталеності психічного настрою колективу.

Клуб військової частини – культурно-просвітній заклад, який організовує дозвілля військовослужбовців і сприяє їх військовому, моральному і естетичному вихованню, розвитку творчих здібностей.

Кодекс честі офіцера внутрішніх військ МВС України – це сукупність морально-етичних норм, що визначають ціннісні орієнтири світогляду офіцера і принципово регламентують його стосунки з соціальним оточенням, службову та громадську діяльність.

Колективізм – поняття етики та соціальної психології, протилежне егоїзму, егоцентризму, індивідуалізму.

Колектив військовий – відносно компактна група людей, яка займається несенням військової служби, виконанням завдань, визначених функціями військових формувань держави.

Компрометація – розголос відомостей, що викликають недовіру до когось, підривають його авторитет в колективі (компрометувати - псувати репутацію).

Комунікабельність – здатність до спілкування з іншими людьми, товарицькість, сумісність (здатність до спільної праці).

Консолідація – зміцнення, об'єднання, згуртування окремих осіб,

груп, організацій для посилення боротьби за спільні цілі.

Контроль за діяльністю місцевих засобів масового інформування – цілеспрямовані заходи органів військового управління, підрозділів Служби безпеки України, органів державної влади та органів місцевого самоврядування згідно Конституції України та Законів України в умовах дії воєнного або надзвичайного стану з метою недопущення негативного інформаційно-психологічного впливу на особовий склад військ та несанкціонованого витоку таємної інформації через місцеві друковані та електронні засоби масової інформації.

Комфорт – сукупність сприятливих умов, зручностей, що забезпечують добре самопочуття та високу працездатність людини.

Культурно-виховна робота – це діяльність, яка спрямована на відновлення моральних, психічних та фізичних сил особового складу, його мобілізацію на виконання службово-бойових завдань, задоволення духовних (культурних) потреб військовослужбовців.

Лазерна зброя – сукупність засобів, в яких для впливу на людину використовується конкретне електромагнітне випромінювання для тимчасового осліплення.

Листівка – друкований або рукописний аркуш з текстом (зображенням) агітаційного або інформаційного змісту.

Листівка “блискавка” – рукописний аркуш, що випускається у підрозділі (під час навчань, стрільб, польових занять, несення вартової служби) з метою популяризації кращих воїнів, розповсюдження передового досвіду.

Лідер – член групи, який у складних ситуаціях здатний суттєво впливати на поведінку решти учасників.

Людський фактор – сукупність властивостей особистості чи групи людей, зумовлених сполученням потреб, мотивів, цінностей, що визначає розуміння світу та соціальної моральності.

Методи морально-психологічного забезпечення – методи виховання та навчання; адміністративно-розпорядницькі методи; методи безперервного психологічного супроводу; психодіагностичні методи; методи саморегуляції, психологічного тестування, адаптації, психопрофілактики, психологічної допомоги, психологічної реабілітації; організаційні методи та інші.

Методи виховання – сукупність засобів і прийомів педагогічного впливу на воїнів та військові підрозділи з метою формування в них високих ідейних, морально-психологічних і бойових якостей.

Методи навчання – способи спільної роботи викладача і тих, хто навчається, за допомогою яких досягається оволодіння знаннями, уміннями та навичками; прийоми і способи за допомогою яких досягається передача і засвоєння військових знань, формування вмінь і навиків, отримання високих морально-бойових якостей особового складу, забезпечується бойове злагодження підрозділів, військових частин, з'єднань, органів управління. Основними загальними методами навчання є:

усне викладення (доповідь, пояснення, лекція); обговорення матеріалу, що вивчається (бесіда, семінарське і групове заняття); показ (демонстрація); вправа (тренування); практичні (регламентаційні) роботи; самостійне вивчення навчального матеріалу. Застосування цих методів і складових елементів (прийомів навчання) здійснюється з урахуванням взаємозв'язків між ними, особливості конкретних умов і цілей.

Механічна зброя несмертельної дії – засоби механічного впливу на людину, що не приводять до летального кінця і не дозволяють вести активні бойові дії (засоби, що стріляють гумовими кулями, використовують потужні струмені води та повітря, сітки з клейовим вмістом та інше).

Мислення – процес відображення у свідомості людини складних зв'язків і стосунків між предметами та явищами об'єктивного світу (форми прояву: наочно-образне, оперативне, практичне, продуктивне, сенсомоторне, теоретичне).

Мікрогрупа – група військовослужбовців, між якими відбувається постійне міжособистісне спілкування, емоційний контакт.

Мораль – це принципи, правила, норми поведінки людей, їх звичаї, традиції, в яких проявляється їх відношення до інших людей, до Батьківщини, до обов'язку тощо. Мораль виробляється у кожному суспільстві віками, по-різному усвідомлюється і сприймається людьми, стаючи певною звичкою, стереотипом їх поведінки.

Моральне виховання військовослужбовців – цілеспрямоване формування у військовослужбовців моральних переконань, ідеалів, почуттів, високих моральних якостей та навичок моральної поведінки. В основі морального виховання військовослужбовців лежать ті ж норми моралі, якими керується українське суспільство. Разом з тим, воно має і свої специфічні особливості: так, виконання моральних норм військовослужбовцями пов'язане з виконанням ними задач по захисту Батьківщини, від того як ці норми дотримуються, залежить національна незалежність держави, свобода її народу. Моральна підготовка повинна забезпечити формування готовності особистості до специфічного виду діяльності – до ведення збройної боротьби в інтересах захисту незалежності України.

Моральний дух – це духовна готовність і здібність військовослужбовців переносити випробування війни (бойових дій), труднощі військової служби, досягати перемог над ворогом. Взаємопов'язаними сторонами морального духу військ є морально-психологічний потенціал і морально-психологічний стан особового складу.

Моральна готовність – є усвідомлення і глибоке особисте прийняття військовослужбовцями своєї Вітчизни і народу країни як основних непорушних цінностей, які необхідно захищати і оберігати, усвідомлення себе як захисників цих цінностей.

Морально-психологічна готовність – це показник спроможності наявного морально-психологічного стану особового складу забезпечити

вирішення покладених на війська службово-бойових завдань.

Морально-психологічне забезпечення застосування військ – це один із основних видів всебічного забезпечення військ, метою якого є: підготовка свідомості, моралі і психіки особового складу до стійкого, надійного і адекватного функціонування в тяжких умовах бойової обстановки та цілеспрямованого інформаційно-психологічного впливу протидіючих сил; досягнення та збереження у військовослужбовців і військових колективах необхідного морально-психологічного стану; формування та підтримання морально-психологічної переваги особового складу військ над протидіючими силами; створення позитивних соціально-психологічних умов бойового застосування військових частин, з'єднань. Воно здійснюється у тісній взаємодії з оперативним (бойовим), технічним, тилловим і медичним забезпеченням. Морально-психологічне забезпечення проводиться безперервно, цілеспрямовано і чим складніша та напруженіша обстановка, тим воно активніше.

Морально-психологічне забезпечення підготовки та ведення службово-бойових дій – це один із основних видів всебічного забезпечення військ, метою якого є формування та підтримка морально-психологічного стану особового складу, бойових та психологічних якостей, необхідних для успішного виконання службово-бойових завдань. Морально-психологічне забезпечення здійснюється у тісній взаємодії з оперативним (бойовим), технічним, тилловим і медичним забезпеченням.

Морально-психологічне забезпечення роботи органів управління – цілеспрямована діяльність щодо створення морально-психологічних умов, які сприяють реалізації професійного потенціалу генералів і офіцерів, розвитку у них ініціативи та відповідальності за глибоке знання обстановки, отриманих завдань, прийняття доцільних та обґрунтованих рішень, чітке планування, надійне керівництво військами, організаторська робота з особовим складом із забезпечення виконання вимог директив, бойових розпоряджень і наказів, правдиві доповіді про стан справ; надійної протидії силам і засобам інформаційно-психологічного впливу протидіючої сторони щодо недопущення деморалізації особового складу органів управління, придушення їх волі до опору, паралізації керівництва військами.

Морально-психологічна підготовка особового складу внутрішніх військ МВС України – система заходів, спрямованих на формування у військовослужбовців духовної здібності і готовності успішно вирішувати службово-бойові завдання. Морально-психологічна підготовка спрямована на виховання військовослужбовців у дусі впевненості у перемозі, високої активності, усвідомлення свого обов'язку та особистої відповідальності за захист Батьківщини. Морально-психологічна підготовка є запорукою успіху психологічної підготовки військовослужбовців, вона відіграє важливу роль у формуванні в них високих морально-психологічних, бойових якостей. Морально-психологічна підготовка здійснюється у процесі всієї військової служби – в ході бойової, гуманітарної, технічної,

спеціальної, фізичної, стрійової підготовки. Умовою її ефективності є свідомість, активність і творче використання принципів, методів і форм виховання і навчання.

Морально-психологічний фактор – це реалізований потенціал, ті духовні сили суспільства, що безпосередньо приводяться в дію для досягнення цілей виконання службово-бойових завдань. Саме в ньому проявляється на практиці відношення особового складу, які задіяні у виконанні службово-бойових завдань, до його мети, завданням, що визначає їх стійкість і рішучість добитися в ньому перемоги. В залежності від конкретної обстановки і визначеного часу ступень реалізації потенціалу фактора буває різною. Це залежить, по-перше, від факторів макросередовища (загальної політичної і економічної ситуації в країні, стану військово-патріотичної роботи у суспільстві, відношення військових формувань та іншого), по-друге – від факторів мікросередовища (якості бойової підготовки, укомплектованості бойовою та спеціальною технікою і особовим складом, рівня воєнного керівництва, умов виконання службово-бойових завдань та іншого), по-третє – від індивідуально-психологічних особливостей військовослужбовців і соціально-психологічних особливостей воїнського колективу. Сукупність таких факторів безпосередньо або опосередковано впливає на психіку військовослужбовця, психологію колективів і малих груп, визначає ступінь їх внутрішньої готовності до службово-бойових дій і виконанню службово-бойових завдань.

Морально-психологічний стан особового складу військ – це обумовлене впливом соціальних, матеріально-технічних, природних факторів і обставин відносно стійкий і обмежений часом стан змобілізованості і налагодженості психіки військовослужбовців і психології військових підрозділів, частин на вирішення покладених службово-бойових завдань, ступінь психологічної готовності і здатності особового складу виконати ці задачі. Базовими компонентами морально-психологічного стану виступають військово-професійний і морально-політичний стани. Морально-психологічний стан – це діюча частина морально-психологічного потенціалу.

Морально-психологічна перевага над протидіючими силами – це високий рівень морально-психологічного стану військ, який характеризується свідомим ставленням особового складу до причин, характеру, мети виконання службово-бойових завдань особовим складом військ; впевненістю в перемогу над протидіючими силами в будь-яких умовах обстановки; високим ступенем розуміння необхідності виконання отриманих службово-бойових завдань; вірою в свої сили, підготовленість, майстерність, бойовий досвід; повною довірою до своїх командирів; впевненістю у товаришах та колективі, готовністю до взаємовиручки; відсутністю сумніву в надійності та бойової ефективності штатної зброї і бойової та спеціальної техніки; добрим самопочуттям, подоланням страху та боязливості перед поставленим службово-бойовим завданням.

Морально-психологічна підготовка особового складу військ – це єдиний, безперервний, організований процес формування і розвитку у військовослужбовців взаємопов'язаних моральних та психологічних якостей, які необхідні для забезпечення життєдіяльності особового складу військ у мирний та воєнний час. Мета морально-психологічної підготовки – досягнення психологічної готовності та здібності військовослужбовців ефективно вирішувати покладені на них завдання в будь-яких екстремальних ситуаціях.

Морально-психологічний потенціал – це сукупність духовних можливостей особового складу, його свідомості, професійної підготовленості, які можуть стати фактором перемоги під час виконання службово-бойових завдань.

Морально-психологічний супровід виконання службово-бойових завдань – це використання доцільних організаційних форм, окремих заходів, методів, засобів морально-психологічного забезпечення, які призначені забезпечити виконання отриманих службово-бойових завдань.

Морально-психологічна обстановка – обстановка, що обумовлює морально-психологічний стан особового складу військ і складається з сукупності оперативної, інформаційної, соціально-політичної, психологічної, екологічної та природно-кліматичної обстановки в районах розташування та застосування з'єднань і військових частин.

Морально-бойові якості – комплекс рис особистості, які безпосередньо пов'язані між собою, доповнюють одна одну і які необхідні для успішного виконання військовослужбовцями своїх обов'язків у мирний і воєнний час.

Мотив – це те, що спонукає людину до діяльності, ради чого вона виконується. Мотиви виконують дві важливі функції: спонукання і спрямування. Формами прояву мотивів можуть виступати: потяги, психологічні установки, бажання, інтереси, світогляд, вищі почуття, переконання та інші.

Мотивація – сукупність потреб і мотивів, які спонукають людину до активних дій у певному напрямі.

Мужність – морально-бойова якість, риса характеру, яка проявляється у здатності зберігати самовладання у скрутних і небезпечних ситуаціях, показуючи при цьому хоробрість, відвагу, героїзм; морально-психологічна і бойова якість військовослужбовця, що характеризує його здатність стійко переносити тривале фізичне навантаження, психічні напруження і зберігати при цьому присутність духу, в небезпечних ситуаціях проявляти високу бойову активність. Внутрішню основу мужності військовослужбовців складають високі моральні принципи, військова майстерність, тренуваність, вміння володіти собою.

Музеї бойової слави – музеї, що створюються у військових частинах, навчальних закладах, в яких збирають та експонують реліквії, що показують ратні подвиги воїнів і партизан, героїзм земляків, відображається бойовий шлях окремих частин, з'єднань, партизанських

загонів. Музеї бойової слави відіграють важливу роль у військово-патріотичному вихованні населення, особливо, молоді.

Навіюваність – особлива піддатливість людини впливові оточуючих її людей без критичної оцінки такого впливу.

Навіювання (сугестія) – психологічний вплив однієї людини на іншу, що має на меті актуалізацію або зміну певних установок, ціннісних орієнтацій чи вчинків людини, яка виступає об'єктом навіювання. У вужчому розумінні при навіюванні певна дія викликається не в результаті логічних міркувань, а переважно шляхом зовнішнього провокування у свідомості уявлення про її настання.

Найбільш небезпечні об'єкти сил психологічних операцій – сили і засоби протидіючих сил, що здійснюють найбільш небезпечний інформаційно-психологічний вплив на конкретне з'єднання та військову частину у конкретному районі розташування або виконання службово-бойових завдань.

Напруженість психічна – психічний стан підвищеного збудження, неадаптованість, який викликаний екстремальними факторами.

Напруження вольове – сукупність вольових зусиль; здійснення прийнятих рішень, може викликати фізичне або розумове напруження.

Напруження емоційне – особливість почуттів; характеризується станом людини, готовністю її до дій і супроводжується увагою, особливим хвилюванням, припливом сил.

Настрій груповий – сумісне переживання тих або інших подій, фактів, а також схожі емоційні стани, які оволодівають на якийсь час певним підрозділом військовослужбовців (чи його частиною) і чинять вплив на їх діяльність та спілкування.

Наступальні інформаційні операції – комплекс заходів, що проводяться за єдиним задумом і планом щодо оперативного маскування, радіоелектронної боротьби, програмно-математичного впливу на інформаційно-управляючі системи, фізичному знищенню (виводу з ладу) об'єктів інформаційної інфраструктури, а також психологічних і спеціальних інформаційних операцій. Під час таких операцій приймаються заходи, що впливають на свідомість людей і спрямовані на зрив процесу прийняття рішення, а також дії з метою порушення роботи або знищення елементів інформаційної інфраструктури.

Ненависть – почуття, яке виявляється в різко негативному ставленні до когось, чогось.

Несмертельна (нелетальна) зброя – засоби впливу на живу сили та техніку, які створені на основі нетрадиційних хімічних, фізичних, біологічних та інших принципів, що позбавляють протидіючі сили на певний період часу можливості проводити активні дії при мінімальному відсотку смертельних випадків і масштабних руйнувань. Вона поділяється на біологічну, інформаційно-психологічну, фізичну (механічну, електромагніту, акустичну, лазерну, на нетрадиційних принципах), хімічну (психотропну, подразнюючу, удушаючу, галюциногенну) зброю. Під

впливом такої зброї особовий склад бойових підрозділів тимчасово становиться неспроможним виконувати свої функціональні обов'язки внаслідок порушення його фізичних та психічних функцій.

Об'єкти морально-психологічного забезпечення – те, на що спрямовуються зусилля цього виду забезпечення. Об'єкти можна умовно поділити на п'ять груп: перша група охоплює осіб призовного віку та допризовну молодь; друга група охоплює особовий склад військових формувань, службовців, сім'ї військовослужбовців; до третьої групи відносяться конкретні види повсякденної службової, навчальної та бойової діяльності військ, а також різноманітні завдання, які вони виконують; четверту групу складають військові колективи; до п'ятої групи відноситься населення та особовий склад військ противника.

Оборонні інформаційні операції – взаємопов'язані процеси щодо захисту інформаційних засобів, виявлення ознак нападу, поновлення боєздатності та організації відповідних дій на напад. Їх основними елементами є: забезпечення фізичної безпеки інформаційної структури, безпеки інформації і прихованості дій військ; відкриття заходів оперативного маскування протидіючих сил; інформаційно-психологічна протидія; контррозвідка; радіоелектронний захист і спеціальні інформаційні операції.

Оборонний потенціал – це сукупність матеріальних і духовних сил держави та суспільства, які необхідні для оборони держави, захисту її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканості.

Оглушення – вид первинного розладу свідомості, який виявляється у значному сповільненні темпу психічних реакцій.

Органи чуття – рецепторні утворення, що сприймають і передають до центральної нервової системи подразники, які надходять із навколишнього середовища або відбуваються в самому організмі.

Органи управління морально-психологічного забезпечення - у внутрішніх військах МВС України: управління виховної роботи Головного управління внутрішніх військ МВС України, відділення виховної роботи територіальних командувань, військових частин, відділи (відділення) виховної роботи військових навчальних закладів. Органи управління морально-психологічного забезпечення здійснюють планування, координацію та контроль за проведенням морально-психологічного забезпечення у військах.

Організаційні форми морально-психологічного забезпечення – інформаційно-пропагандистське забезпечення; психологічне забезпечення; воєнно-соціальна робота; культурно-виховна робота; інформаційно-психологічна протидія. Специфічними формами є: спеціальні соціологічні дослідження, організація забезпечення військ технічними засобами виховання та поліграфії, здійснення кадрового забезпечення органів виховної роботи.

Особистість – конкретна людина, представник певного суспільства, колективу, який відрізняється індивідуальними біологічними та

психологічними властивостями і займається якоюсь діяльністю.

Оцінка та прогнозування морально-психологічного стану особового складу військ – діяльність органів виховної роботи щодо вивчення і аналізу факторів та умов, що впливають на морально-психологічний стан особового складу військ. Структурними компонентами оцінки є: 1) політичний – відношення до військової служби; ступінь розуміння необхідності виконання завдань; відношення до виконання службово-бойових завдань; відношення до населення; відношення до військового керівництва; відношення до органів державної влади та їх політики. 2) військово-професійний – ступінь підготовленості до виконання службово-бойових завдань; наявність бойового досвіду, навичок дій в бойових умовах; впевненість в озброєнні, військовій та спеціальній техніці; впевненість у товаришах та колективі (взаємовиручка); ступінь довіри до своїх командирів; 3) психологічний – самопочуття, настрої, внутрішня готовність до виконання службово-бойового завдання, готовність до самопожертви, наявність страху та боязливості при виконанні службово-бойового завдання; стан здоров'я (фізичне самопочуття).

Паніка – панічний стан, відчуття страху, розгубленості, невпевненості індивіда або соціальної групи. Особливо небезпечною реакцією військовослужбовців на бойові стрес-фактори є групова паніка. Вона є станом страху, який захопив групу військовослужбовців, розповсюджується і зростає в процесі взаємного зараження.

Патріотизм – це вище почуття, яке відбиває органічний зв'язок людини зі своїм народом, його історією, традиціями та перспективами і характеризує ставлення людини до них. Почуття патріотизму історично і соціально детерміноване, зазнає певних змін зі зміною мети суспільства, його ідеалів, цінностей. Рівень розвитку в особистості почуття патріотизму визначається тим, як співвідносяться власні потреби, мотиви діяльності з мотивами і потребами суспільства. Патріотизм поряд з іншим характеризує рівень розвитку свідомості конкретної особистості, є найвищою духовною цінністю суспільства.

Пацифізм – антивоєнний рух, учасники якого виступають проти будь-яких війн; головним засобом попередження війни вважають їх засудження як аморального явища.

Педагогічна культура офіцера – високий ступінь досконалості в оволодінні педагогічною діяльністю, певний рівень розвитку особистості офіцера, синтез педагогічних переконань і майстерності, педагогічної етики і професійно-педагогічних якостей, стилю роботи і ставлення офіцера до навчання і виховання підлеглих.

Педагогічна майстерність офіцера – синтез психолого-педагогічного мислення, відповідних знань, навиків, умінь і емоційно-вольових засобів виразності, які разом з високорозвиненою якістю особистості офіцера дозволяють йому ефективно вирішувати навчально-виховні завдання.

Педагогічна спостережливість – вміння постійно і систематично спостерігати за поведінкою та діяльністю підлеглих; вміння бачити за зовнішніми ознаками особливості внутрішнього світу воїна, його переживання й настрої, а також зміни, що відбуваються в його особистості; вміння бачити і розгадувати причини й мотиви позитивного або негативного ставлення військовослужбовців до служби, своїх обов'язків, до командира, товаришів по службі.

Підготовка молоді до військової служби – комплекс заходів, що проводяться державними і громадськими організаціями з метою навчання молоді допризовного і призовного віку військовій справі.

Підтримка психологічна – певний вплив на військовослужбовця з метою полегшення умов несення служби, життєдіяльності, переведення суб'єктивних переживань, що супроводжують життєдіяльність, з негативного у позитивний аспект.

План морально-психологічного забезпечення службово-бойового завдання – графічний та текстовий документ, складова частина плану службово-бойового завдання, розробляється на карті відповідного масштабу з додатком пояснювальної записки від з'єднання і вище, в частинах – текстуально. При його розробці передбачаються можливий розвиток подій та варіанти дій за різних умов обстановки.

Побут військовий – уклад військового життя, повсякденний порядок у діяльності військовослужбовців, який регламентується військовими статутами і наказами.

Повага – почуття, пов'язане зі спрямованістю особистості, яка переживає й усвідомлює об'єкт шани як свій ідеал, зміст якого визначається соціальним рівнем особистості.

Поведінка – система взаємопов'язаних дій, які здійснюються людиною в процесі досягнення певної мети, реалізації певної функції при її взаємодії із середовищем.

Позитивні соціально-психологічні умови службово-бойового застосування військ – це сприятливе ставлення переважної більшості населення країни, окремого регіону (району, міста, селища) до застосування військ, яке проявляється через засоби масової інформації, допомогу та висловлення підтримки громадян діям особового складу.

Показники оцінки суспільно-психологічних та індивідуально-психологічних елементів у внутрішніх військах – 1) показники оцінки моральних елементів: ступінь усвідомлення загальнолюдських інтересів; глибина розуміння вимог Президента України з оборонних питань, вимог наказів (директив) командувача внутрішніх військ МВС України щодо підвищення бойової готовності; рівень гуманітарної підготовки; погляди та сутність, зміст, мета і характер виконання службово-бойових завдань; ступінь військової пильності; рівень згуртованості особового складу навколо командирів; ступінь політичного одностайності; ступінь відповідальності за долю Вітчизни; ціннісні орієнтації; ступінь любові до Батьківщини; ступінь протидії інформаційно-психологічного впливу;

знання прав, обов'язків, покладених завдань; 2) суспільно-психологічних – пануючій у військах настрій; ступінь розвитку патріотичних почуттів; наявність бойових традицій і рівень роботи щодо їх виховання; ступінь морально-психологічної стійкості; 3) індивідуально-психологічних – готовність діяти в екстремальних умовах; рівень розвитку волевих якостей; готовність до самопожертви; 4) показники військово-професійної підготовки – рівень оволодіння військовою спеціальністю; рівень бойової активності, ініціативи, вміння йти на розумний (виправданий) ризик; інтенсивність оволодіння бойовим досвідом; рівень фізичного загартування і витривалості особового складу; ступінь укомплектованості особовим складом, бойовою та спеціальною технікою, зброєю; характеристика особового складу за соціальним походженням, національною належністю, відношенню до релігії; кількість і якість поповнення та його розподіл по підрозділах; 5) дисциплінованості – рівень керованості; точність і якість виконання наказів та розпоряджень; ступінь статутної вимогливості командирів і начальників до підлеглих; наявність (відсутність) подій та правопорушень; наявність і характер дисциплінарних вчинків; наявність заохочень та стягнень; стан виховної роботи; 6) характер взаємовідношень з – товаришами, командирами, підлеглими; представниками різних партій; майбутніми членами об'єднань криміногенної спрямованості; віруючими; тими, хто допускав антиморальні вчинки; місцевим населенням.

Поняття - одна з основних форм абстрактного мислення; відбиття істотних властивостей досліджуваного об'єкта.

Потенціал бойовий – сукупність матеріальних і духовних факторів, що визначають стан внутрішніх військ та їх здібність виконувати покладені на них задачі; важливіша складова частина воєнного потенціалу держави. Головними структурними елементами потенціалу бойового є: оснащеність військ сучасною зброєю і воєнною технікою, рівень бойової майстерності військовослужбовців, стан їх морального духу.

Потенціал воєнний – можливості держави утримувати і удосконалювати військові формування, підвищувати їх боєздатність, поповнювати навченими кадрами, постачати сучасну зброю та воєнну техніку, всі види забезпечення. Потенціал воєнний не є величиною постійною, його стан характеризується наявністю різних показників, серед яких: чисельність особового складу, його професійна, морально-психологічна, загальноосвітня, військова і військово-технічна підготовка; кількість і якість озброєння і воєнної техніки, ступінь забезпеченості військ матеріально-технічними засобами; рівень розробки воєнної доктрини і воєнної теорії, їх відповідність вимогам воєнної практики; підготовленість командних кадрів; рівень бойової готовності особового складу, наявність мобілізаційних резервів і мобілізаційних можливостей держави.

Правове виховання військовослужбовців – це формування правильних уявлень про закони, їх роль в житті, про юридичні норми,

права, обов'язки особистості і її готовності їх дотримуватися, розвиток у військовослужбовців переконання в необхідності дотримання, встановлених в суспільстві правових норм, виховання у себе почуття нетерпимості до антигромадських проявів.

Принципи морально-психологічного забезпечення: відповідність змісту і організації морально-психологічного забезпечення особливостям обстановки; проведення морально-психологічного забезпечення у відповідності з планами виконання службово-бойових завдань і тем більш активне, оперативне, інтенсивне і наступальне, чим складніше обстановка; випереджувальна підготовка свідомості і психіки військовослужбовців до виконання службово-бойових завдань; узгоджене і ефективне використання всіх сил і засобів морально-психологічного забезпечення відповідно до обстановки, що склалася, та завдань, які вирішуються, в межах прийнятих моделей, алгоритмів і технологій; зосередження зусиль морально-психологічного забезпечення на всіх напрямках підготовки і виконання службово-бойових завдань.

Принципи виховання військовослужбовців – 1) гуманізм процесу виховання; 2) принцип національної спрямованості та врахування суспільно-історичного досвіду України в підготовці молоді до захисту держави; 3) розгляд виховного процесу як системної діяльності; 4) неперервність виховання особистості у військовому навчально-виховному процесі; 5) вдосконалення зовнішньої діяльності індивіда як основи формування необхідних якостей військовослужбовця; 6) максимальне узгодження форм і методів виховання особистості в умовах військової служби з її віковими та індивідуальними особливостями; 7) виховання в колективі і через колектив; 8) співвідношення вимогливості до військовослужбовців з повагою до їх особистої гідності; 9) опора на позитивне; 10) єдність, узгодженість, послідовність виховних впливів.

Прогноз морально-психологічного стану – це знання про можливий морально-психологічний стан на підставі тенденцій розвитку наявного морально-психологічного стану. У підґрунті прогнозування лежить імовірний підхід, тому розглядається декілька альтернатив розвитку наявного морально-психологічного стану. Методами прогнозування можуть бути логічні (спостереження та аналіз) та математичні методи, метод експертних оцінок, анкетний метод, опитування, екстраполяції та моделювання.

Психіка – здатність високоорганізованої матерії (мозку) відображати об'єктивну дійсність у формі відчуттів, уявлень, думок та інших суб'єктивних образів об'єктивного світу,

Психічна саморегуляція – система свідомо регульованих актів, дій військовослужбовців, спрямованих на підтримку, досягнення необхідного психічного стану, керування своєю психікою.

Психічний стан – певний, тимчасовий рівень цілісного функціонування психіки людини, що безпосередньо впливає на характер і ефективність діяльності особистості.

Психогенні психічні розлади різної глибини – наслідок дії стрес-факторів, сила яких перевищує захисні можливості організму людини; наслідок довготривалого знаходження людини в бойовій обстановці, що може призвести до неврозів (неврастенії, істерії, неврозу нав'язливих станів) або гострих реактивних психозів (ступору, сутінковому стану свідомості, реакції збігання). В цих станах військовослужбовець на визначений час повністю або частково втрачає здатність до контрольованих дій (рухомих порушень, втраті слуху, зору, ступору, втраті орієнтування у просторі, часі, бойовій ситуації тощо).

Психогігієна – галузь гігієни, яка розробляє заходи, спрямовані на збереження і зміцнення психічного здоров'я людини.

Психози – хворобливі стани, пов'язані з ураженням головного мозку, що призводять до порушення пізнання зовнішнього світу.

Психотравмовані – це ті військовослужбовці, що постраждали в наслідок дій психотравмуючих чинників мирного (воєнного) часу.

Психологічна атмосфера – масовидне явище, яке характеризується короткочасним проявом у груповому настрої та групових судженнях.

Психологічна війна – особлива форма агресії, що включає систему заходів, які проводяться з метою підризу морально-політичного й психологічного стану особового складу, розпалення недовіри та ворожнечі.

Психологічна готовність – цілісний стан психіки, зорієнтованість, настанова на певний вид діяльності.

Психологічна готовність до службово-бойових дій – це стан, який характеризується мобілізацією психіки військовослужбовців на бойові випробування, установкою на активне і рішуче виконання службово-бойових завдань, досягнення бойових цілей у конкретних обставинах. Розрізняють довгочасну і оперативну (ситуаційну) психологічну готовність до службово-бойових дій. Довгочасна психологічна готовність передбачає стійку мотивацію до підготовки і виконання службово-бойових завдань; необхідний рівень професійної майстерності та бойових якостей; установку на активну підготовку і ведення службово-бойових дій, психологічну підготовку. Ситуаційна психологічна готовність передбачає безпосередню мобілізацію психіки на входження в бойову обстановку; активізацію прояву високих, значимих мотивів і почуттів; стимулювання і підтримання стійкого настрою на активні дії.

Психологічне забезпечення – це комплекс заходів щодо формування, підтримання та відновлення у особового складу психологічних якостей, які забезпечують високу психологічну стійкість військовослужбовців, готовність виконувати службово-бойові завдання в будь-яких умовах обстановки. Складовими психологічного забезпечення є прогнозування морально-психологічного стану особового складу військ, здійснення психологічної підготовки, психологічного супроводження діяльності, психологічної реабілітації психотравмованих військовослужбовців.

Психологічна мобілізація – тимчасова активізація якостей людини

(насамперед інтелектуальних, вольових, моральних) і спрямування їх на ефективно виконання певного виду діяльності.

Психологічна підготовка особового складу військ – система заходів, спрямованих на формування у військовослужбовців і військових підрозділів психологічних якостей, необхідних для виконання службово-бойових завдань. Основними завданнями психологічної підготовки особового складу є: формування у військовослужбовців психологічної стійкості до екстремальних факторів, їх навчання методам попередження психотравмування, саморегуляції, виявленню ознак отримання психологічних травм, наданню психологічної підтримки; створення внутрішніх психологічних джерел високої бойової активності; підвищення професійної дієздатності усіх психологічних функцій військовослужбовців; створення передумов для ефективної реалізації особовим складом наявних знань і навичок. Поділяється на загальну, спеціальну та цільову. Загальна психологічна підготовка повинна формувати і удосконалювати єдині психологічні якості військовослужбовців, спеціальна психологічна підготовка організується з метою розвитку специфічних військово-професійних якостей, цільова психологічна підготовка проводиться з метою адаптації психіки військовослужбовця до умов виконання конкретного службово-бойового завдання.

Психологічна несумісність – нездатність у критичних ситуаціях узгоджувати свої дії, несинхронність розумових і рухових реакцій, значні розбіжності в увазі, мисленні та інших природжених і набутих властивостях особистості, які можуть заважати спільній діяльності.

Психологічна стійкість до перешкод – здатність до ефективної роботи за наявності побічних, відволікаючих подразників (перешкод), в тому числі близьких за своїм характером до подразників, безпосередньо пов'язаних з виконуваною роботою.

Психологічна сумісність – відповідність особистісних якостей, психологічних особливостей людей найефективнішому досягненню мети їхньої спільної діяльності, їхньої психологічної згуртованості.

Психологічна стійкість – цілісна інтегральна якість особистості та групи, що проявляється у спроможності оптимально відбивати дійсність у складних, в тому числі, стресових ситуаціях.

Психологічний клімат - масовидне явище як стан групової свідомості, що проявляється у груповому настрої, групових думках і судженнях.

Психологічний відбір військовослужбовців – система заходів щодо виявлення рівня розвитку професійно важливих психологічних якостей і покликання військовослужбовців до відповідної військової діяльності.

Психологічне гартування – вид виховання стійкості до перешкод особистості через створення усвідомленої опірності можливим негативним впливам зовнішніх умов.

Психологічна установка – це відносно стійка у часі система

поглядів, уявлень про об'єкт (у нашому випадку про людину), сукупність пов'язаних з ним емоційних станів, які завчасно орієнтують людину на певні дії, відношення.

Психологія військова – галузь психології, яка вивчає психологічні проблеми, що виникають у процесі життєдіяльності військовослужбовців і військових підрозділів.

Психологія групи – духовний світ, атмосфера, в якій живе група (думки, настрої, запити, взаємини, традиції, звички).

Психологічні операції – це одна із наступальних форм інформаційної боротьби в мирний і воєнний час; сплановане використання сучасних засобів, форм і методів розповсюдження інформації для здійснення визначеного впливу на установки, почуття і поведінку військ. Психологічні операції здійснюються на стратегічному (в інтересах держави), оперативному і тактичному (в інтересах з'єднань і частин) рівнях. На стратегічному рівні психологічні операції можуть проводитися у формі пропаганди визначених політичних або дипломатичних позицій, офіційних заяв або повідомлень керівників держави. На оперативному рівні такі операції можуть проводитися у вигляді розповсюдження листівок, за допомогою радіо- і телемовлення, віщування з використанням гучномовних засобів, а також інших засобів для передачі інформації, що містить призови, які понукають протидіючі сили до відмови від своєї мети. На тактичному рівні проведення психологічних операцій здійснюється із використанням гучномовних засобів, а також інших засобів для нагнітання страху, провокування розбіжностей і непокори.

Психохімічні речовини (хімічна зброя) – отруйні речовини, що тимчасово виводять із строю особовий склад через дію на нервову систему і викликають психічні розлади. При їх застосуванні у людини спостерігаються слабкість, пригнічення психіки, порушення контакту з оточуючими, втрата орієнтації у часі і просторі, зорові та слухові галюцинації. Тривалість дій таких отруйних речовин від декількох годин до декількох діб. До таких речовин відносяться галюциногени (BZ, LSD, псилоцибін, мескалін) і нейромедіатори.

Психологічне супроводження службово-бойової діяльності – цілеспрямоване використання психологічного фактору службово-бойової обстановки з метою психологічної допомоги військовослужбовцям; виявлення та вимірювання ступеня їх психотравмованості, вживання необхідних медико-психологічних і соціальних заходів; створення позитивних мотиваційних настроїв до виконання службово-бойових завдань. Воно включає прийняття відповідних рішень щодо застереження негативних індивідуальних і групових психічних явищ, в першу чергу паніки, поновлення психологічної стійкості деморалізованих та дезорганізованих військовослужбовців військових частин і з'єднань; поновлення в них бойової активності, мобілізація їх на виконання покладених завдань; налагодження побуту, турботу про задоволення потреб особового складу; всебічну оцінку динаміки психогенних втрат,

виявлення основних причин їх виникнення, контроль за ступенем моральної, фізичної і психологічної стомленості особового складу, організація його відпочинку (ротації); розгортання мережі пунктів психологічної допомоги в територіальних командуваннях, бригадах і полків; організація роботи щодо виявлення військовослужбовців, які отримали психологічні ураження, надання їм першої допомоги і, за необхідністю, організацію їх евакуації.

Психологічна реабілітація (психологічне забезпечення поновлювального періоду військової діяльності) – комплекс заходів з метою поновлення психічних і фізичних ресурсів особового складу. Вона включає чотири основних етапу: 1) діагностичний, 2) психотерапевтичний, 3) реадaptaційний, 4) супроводження.

Психологічна реабілітація психотравмованих військовослужбовців – поновлення психологічної стійкості та боєздатності особового складу частин і підрозділів, вона включає: розгортання центрів психологічної допомоги і реабілітації; організація роботи щодо психологічного зняття у особового складу військ станів депресивності і дезорганізованості, які можуть виникнути після перенесення фізичних і нервово-психічних перевантажень; поновлення у військовослужбовців бойової активності, мобілізація на виконання покладених завдань.

Радіогазета – одна з форм усної пропаганди; передача по місцевій радіомережі про хід бойової підготовки, досвід кращих військовослужбовців.

Радіоелектронна боротьба (РЕБ) – комплекс заходів, що проводяться з метою виявлення і наступного радіоелектронного подавлення радіоелектронних засобів і систем протидіючої сторони, а також з метою радіоелектронного захисту радіоелектронних засобів і систем своїх військ.

Радіочастотна зброя – сукупність засобів, використання яких призводить до ураження особового складу в результаті дій електромагнітної енергії в діапазоні від наднизьких до надвисоких частот. Радіочастотні хвилі, діючи на людину, порушують біологічні і фізіологічні процеси. Вони можуть руйнувати клітини організму, впливати на нервову систему, кору головного мозку і різні органи, викликати нагрів організму. При дії на нервову систему людини вони перешкоджають проходженню електричних імпульсів, чим впливають на поведінку людини через виклик почуття жаху, втрату просторової орієнтації, больові відчуття, галюцинації, депресії. Внаслідок дії радіочастотних хвиль порушуються функції головного мозку, репродуктивні функції людини.

Реабілітація – поновлення стану, що був, репутації (доброго імені), відновлення колишніх прав.

Райони зосередження основних зусиль морально-психологічного забезпечення – визначені у рішенні щодо МПЗ та нанесені на карту райони, де послідовно, у відповідності до плану виконання СБЗ необхідне

зосереджувати максимальну кількість сил і засобів МПЗ з метою досягнення мети СБЗ.

Реактивний стан (реактивні психогенні реакції) – тимчасовий розлад психічної діяльності, що виникає у відповідь на важку життєву ситуацію.

Ретрансляція – прийом сигналів на проміжному пункті (ретрансляторі), їх підсилення і передача на інші проміжні або кінцевий пункт, застосовується для збільшення дальності зв'язку.

Ризик – ситуативна характеристика діяльності, що уявляє собою невизначеність її результатів і можливих неблагополучних наслідків за умов неуспіху; ситуація вибору між двома допустимими варіантами дій: менш привабливою, але більш надійною і більш привабливою, але менш надійною. Поняття “ризик” розкривається в аспекті активного надання переваги суб'єктом, що схвалює рішення, небезпечного варіанта дій безпечному.

Рішення щодо морально-психологічного забезпечення СБЗ – визначені командувачем (командиром) порядок і способи виконання покладених завдань стосовно морально-психологічного забезпечення. Воно включає задум морально-психологічного забезпечення СБЗ, задачі органам військового управління щодо морально-психологічного забезпечення, основи взаємодії і організації управління морально-психологічним забезпеченням.

Розрахунки співвідношень морально-психологічних станів військ протидіючих сторін – перспективні математичні моделі визначення та порівняння морально-психологічних станів військ протидіючих сторін з метою більш якісного проведення оперативно-тактичних розрахунків.

Розрахунки бойових психогенних втрат – прогнозовані психогенні втрати, що рахуються у відсотковому відношенні від бойових санітарних втрат особового складу на добу ведення бойових дій. Під час розрахунків враховуються термін перебування особового складу військ у безпосередньому виконанні СБЗ, а також його належність до кадрових або сформованих частин.

Розум – добре організована система знань; найвища форма теоретичного осягання – дійсності, свідоме оперування поняттями, синтез знань на найвищому рівні теорій та ідей.

Самовладання – особливість вольової поведінки людини в усталених формах; вольова риса характеру, що полягає в здатності свідомо керувати власними почуттями, настроями і приводити їх у відповідність до конкретних життєвих ситуацій.

Сангвінік – тип темпераменту, який відрізняється рухливістю, врівноваженістю, силою нервових процесів.

Свідоме ставлення військовослужбовців до виконання СБЗ – виконання завдань на підставі високої ступені зрілості, військово-професійної, морально-політичної та психологічної готовності.

Світогляд – інтеграція досвіду, знань і самоусвідомлення у цілісну

картину світу, яка зумовлює життєву орієнтацію людини, її ставлення до дійсності та до самої себе; система поглядів, знань людини про навколишній світ. У залежності від змісту, стійкості, глибини цих знань та поглядів люди характеризуються різним світоглядом.

Сили психологічних операцій – спеціально підготовлені та озброєні спеціальною технікою і обладнанням підрозділи для проведення заходів інформаційно-психологічного впливу на війська та населення.

Система психологічної реабілітації – мережа позаштатних (у перспективі – штатних) Центрів психологічної допомоги і реабілітації та пунктів психологічної допомоги і реабілітації (з'єднань, полків) на базі управлінь ТрК. В центрах (пунктах) працюють офіцери органів виховної роботи, військові психологи, військові психіатри. Мета створення центрів (пунктів) – оперативне здійснення заходів психологічної допомоги, реабілітації та корекції функціонального стану організму військовослужбовців, що зазнали ураження психотравмуючих факторів екстремальних умов діяльності. Основні форми роботи поділяються на психологічну та медичну спрямованість.

Система морально-психологічного забезпечення – сукупність функціонально пов'язаних сил і засобів, технологій і методик впливу на свідомість і поведінку військовослужбовців, захисту їх психологічних (психофізіологічних) властивостей, реабілітації психотравмованих. Ця система забезпечує реалізацію морально-психологічного потенціалу військ під час виконання СБЗ.

Сміливість – позитивна риса характеру людини, що проявляється у готовності йти на ризик, коли це зумовлено необхідністю, здоровим глуздом.

Соціальна політика – це діяльність органів військового управління щодо розвитку та управління соціальною складовою з метою задоволення соціальних потреб та інтересів військовослужбовців, членів їхніх сімей, службовців, а також підтримка, захист та соціальна реабілітація військовослужбовців та осіб, які звільнені з військової служби. Соціальна політика є складовою частиною соціальної політики держави і будується відповідно до чинного законодавства України, визначених державою принципів, стандартів та нормативів.

Соціальний захист – це система гарантованих Конституцією України економічних, соціальних та правових заходів щодо забезпечення особами, які потрапили у складні життєві обставини, умов для подолання цих обставин та можливості рівної участі у житті суспільства; соціальний захист надається через системи обов'язкового соціального страхування та додаткової соціальної допомоги.

Соціальна допомога – сукупність заходів по забезпеченню соціального захисту громадян шляхом надання додаткових до соціального страхування послуг у вигляді матеріальної допомоги, соціального обслуговування та пільг громадянам, які знаходяться у складних життєвих обставинах.

Спеціальні соціологічні дослідження – військово-соціологічні дослідження, що проводяться з метою виявлення об'єктивно існуючих настроїв, думок, потреб і запитів особового складу, тенденції їх розвитку, а також факторів, які негативно впливають на морально-психологічний стан військ, знижують їх боєздатність та боєготовність.

Стійкість до дій психотравмуючих факторів виконання СБЗ – збереження активності військовослужбовцями у наслідок високого рівня спрямованості особистості, мотивів поведінки, готовності до активних і самовідданих дій, наявності бойового досвіду.

Стінний друк – засіб оперативного інформування у підрозділі: стінні газети, фотогазети, бюлетені, бойові аркуші. Відображає життя і діяльність військового колективу. Періодичність (випуск) визначається офіцерами виховної роботи. Редколегія (редактор) вибираються на загальних зборах або призначаються.

Стомленість – суб'єктивний прояв стомлення, яке за ступенем вираження не завжди з таким збігається.

Страх – емоційна реакція людини на справжню чи несправжню небезпеку. Страх служить попередженням людині про можливу небезпеку, дозволяє мобілізувати внутрішні сили і резерви для її уникнення або подолання. Розрізняють наступні форми страху: тривога, переляк, боязнь, афективний страх, індивідуальна і групова паніка. Встановлено, що безстрашних психічно нормальних людей не буває. Вони відрізняються потрібним на подолання розгубленості часом, терміном прийняття кожним з них раціонального рішення про необхідні дії. Реакція на страх залежить від особливостей нервової системи, психологічної підготовленості військовослужбовця до зустрічі з небезпекою, від характеристики їх мотиваційної сфери.

Стрес – стан підвищеного напруження людини; різні стани людини, що виникли у наслідок впливу різноманітних негативних стресорів (стрес-факторів); комплекс біохімічних, фізіологічних, психологічних реакцій людини на все те, що йому загрожує. Стрес супроводжується значними змінами у серцево-судинної, дихальної, м'язової, ендокринної функціях організму людини. Одночасно змінюється протікання психічних процесів. Помірний стрес сприяє мобілізації фізичних і психічних можливостей, захисних сил організму, активізує інтелектуальні процеси, створює оптимальне бойове збудження, сприяє доцільної діяльності військовослужбовців. Довготривалий і інтенсивний вплив негативних факторів породжує непродуктивні стресові стани – дістрес. Дістрес виникає при варіантах стресу, при яких мають місце безпомічність, безсилля, безнадійність, пригніченість. Він може супроводжуватися порушенням психічних процесів, виникненням негативних емоцій (страх, байдужість, агресивність тощо), порушенням координації рухів (суєтність, тремор, заціпеніння тощо), тимчасовим або тривалим особистим розладам (пасивність, втрата волі до життя, впевненості у перемозі, довіри до співслужбовців і командирів; схильність до шаблонних дій; надмірний

прояв інстинкту самозбереження та інше). Дістрес може викликати різноманітні психогенні реакції і психологічні розлади. Однією з причин виникнення дістреса є втома, яка сигналізує про ступень витрати енергетичних запасів організму і необхідності їх поповнення.

Темперамент – це індивідуально своєрідна, природно обумовлена сукупність динамічних проявів психіки. В психології виділяють чотири основних типи темпераменту: холеричний, сангвінічний, флегматичний, меланхолічний. В житті холеричний тип темпераменту проявляється: з одного боку, така людина може пристрасно віддаватися якій-небудь справі, з іншого – під впливом яких-небудь справ, інколи малозначимих причин у нього раптово може появитися поганий настрій, в'ялість. Дії холерика поривчасті, коли діяльність його захоплює, він може сконцентрувати свою увагу. Почуття холерика відрізняються підвищеною збудливістю, високою емоційністю. Сангвінік – рухливий, урівноважений тип, він швидко пристосовується до нових умов, добре сходиться з іншими людьми, має високу комунікабельність. Почуття у сангвініка легко виникають і змінюються, міміка багата, рухлива, виразна, він життєрадісний, хоч інколи у нього можуть бути наступити хвилини суму, печалі. Флегматичний тип темпераменту – спокійний, завжди рівний, настирний, почуття виникають досить помалу, але бувають стійкими і тривалими. Звичайно флегматик рівний і спокійний, він рідко виходить з себе, несхильний до афектів. У меланхолічного типу темпераменту реакція не відповідає силі подразника, особливо сильно у нього зовнішнє гальмування. Тому увага меланхоліка легко відволікається, він не завжди може довго зосередитися на якомусь об'єкті. Сильний зовнішній вплив часто викликає у меланхоліка тривалу гальмівну реакцію. Почуття та емоції у меланхоліка виникають помалу.

Технологія управління морально-психологічним забезпеченням – діяльність органів управління морально-психологічного забезпечення, що складається з таких послідовних операцій, як визначення мети, завдань і змісту морально-психологічного забезпечення; прогнозування його наслідків; планування, підбір, розстановка виконавців і доведення до них завдань; організація взаємодії в інтересах морально-психологічного забезпечення; організація отримання та доведення інформації; здійснення контролю і перевірка виконання; підведення підсумків.

Типи нервової системи – комплекс індивідуальних особливостей пам'яті, що показують як відбувається запам'ятовування і відтворення, тобто яку роль в цих процесах відіграють різні аналізатори.

Товариськість – вид моральних почуттів; стосунки, що ґрунтуються на загальних інтересах, спільній роботі тощо.

Травма психічна – тимчасове або стійке порушення психіки внаслідок надмірного психічного діяння, синонім (побутовий) – нервово потрясіння.

Традиції бойові – історично сформовані під час військової служби правила, звичаї та норми поведінки військовослужбовців, що пов'язані з

виконанням СБЗ і несенням військової служби, які передаються від покоління до покоління.

Тренованість психіки військовослужбовця – стан психіки, який забезпечить психологічну стабільність поведінки у бойовій (критичній) обстановці. Висока ступінь тренованості психіки є результатом систематичних психологічних вправ, тренінгів як індивідуальних, так і групових, які ведуть до набуття і удосконалення навиків психологічно-стабільної поведінки, психологічної стійкості військовослужбовців у бойових (екстремальних) умовах виконання завдань за призначенням. Тренованість психіки – комплексний параметр, який включає в себе систему базових характеристик тренованості психологічних властивостей військовослужбовця, які визначають його психологічне здоров'я, нервово-психологічну стійкість, психологічну готовність до впевнених професійних дій у бойових (екстремальних) умовах. До основних критеріїв тренованості психіки військовослужбовця слід віднести: емоційно-вольовий, професійно-пізнавальний, діяльний потенціал, який застосовується в ході бойової (екстремальної) обстановки; адекватність сприйняття управлінських рішень, команд, розпоряджень під час бойової (екстремальної) обстановки; адаптованість у мікросоціальних відносинах бойової діяльності; вміння орієнтуватися у гостро-конфліктних ситуаціях; вміння критично оцінювати і вчасно коректувати бойові управлінські рішення та інші.

Тривога – емоційний стан, який виникає в ситуації невизначеної небезпеки і виявляється в очікуванні негативного розвитку подій. Вона не тільки сигналізує про можливу небезпеку, але і підштовхує військовослужбовців до розшуку і конкретизації її джерел, до активної оцінки обстановки виконання СБЗ.

Управління морально-психологічним забезпеченням – система узгоджених управлінських та організаційних дій, що поєднані єдиним задумом, здійснюються органами військового управління всіх рівнів на підставі відповідних принципів і спрямовані на оптимізацію структури, змісту і технологій морально-психологічного впливу на військовослужбовців.

Установка – це психологічне утворення, яке має у своїй структурі три компоненти: когнітивний, емоційний і поведінковий. Когнітивний компонент складає знання про об'єкт (людину), оціночні судження і переконання про неї. Емоційний компонент включає систему почуттів, пов'язаних у цієї і іншої людини. Поведінковий компонент установки – це зорієнтованість до реальних, позитивних чи негативних дій по відношенню до іншої людини.

Уява (фантазія) – складний психічний процес, що полягає у створенні людиною нових уявлень, образів, думок, які ніколи в цілому не сприймалися людиною, а лише виникли на базі її попереднього досвіду.

Уявлення – чуттєво-наочний образ предметів чи явищ дійсності, який зберігається і відтворюється у свідомості за відсутності безпосереднього

впливу самих предметів на органи чуття.

Фактори службово-бойової діяльності військ – групи факторів, що безпосередньо впливають на СБД особового складу військ. Виділяють дві групи факторів: зовнішні (соціальні і службово-бойові) і внутрішні (психофізіологічні і психологічні). Соціальні фактори виступають основою для формування широких соціальних мотивів поведінки військовослужбовців під час СБЗ (відношення до СБЗ, згуртованість військових підрозділів, рівень керівництва). Службово-бойові фактори – широко коло динамічних складових, що визначають ті чи інші реакції, стани, поведінку військовослужбовців під час СБД. Найбільш значимими службово-бойовими факторами є: вид, умови і інтенсивність службово-бойових дій; особливості зброї, що використовується; надійність засобів захисту; часові, природні, погодні, кліматичні умови тощо. Характер поведінки під час СБД визначають тип нервової системи, темпераменту, психофізіологічні фактори, а також спрямованість особистості, особливість характеру, інтелекту, волі, емоцій, здібностей тощо.

Фактори та їх елементи, що впливають на поведінку військовослужбовців під час СБД – групова інтеграція (згуртованість, товариство, дотримання моральних норм у взаємовідносинах в середині групи; гордість за належність до групи; родинні та інші зв'язки; відношення до нації, до військової служби); надія і віра (релігійність; патріотизм; фанатизм; надія на скоріший вихід з СБД); керівництво (врахування інтересів групи; врахування індивідуальних інтересів членів групи; рівень потрібності у керівництві; необхідність примушення); навченість (знання; міцність навичок; досвід; володіння зброєю; технікою; знання практики застосування підрозділів); якості особистості (почуття своєї цінності у суспільстві; здатність до інтеграції в групі; лояльність до товаришів; самостійність; надійність і стійкість; готовність до самопожертви; сміливість; рівень інтелектуального розвитку; почуття гумору); фізична придатність (вік; тренуваність; відношення до їжі і води, залежність від них; особливості реагування на зовнішні перешкоди (шум, вібрації та інш.); рухомість).

Фактори, що впливають на якість виконання СБЗ військовослужбовцями – 1) стан військовослужбовця (ступінь втомленості, рівень фізичної підготовки, стан здоров'я, вміння, знання, навички; морально-психологічний стан); 2) стан засобів виконання завдань (стан видів зброї і воєнної техніки, стан видів матеріальних засобів).

Фактори, що впливають (позитивно або негативно) на рівень мотивації військовослужбовців – 1) позитивно (активність, вміння, ідеалізм, розуміння завдання, сила, турбота начальників, дисципліна, згуртованість, терпіння, правда, рішучість, справедливість, впевненість, бойовий дух, успіх, усвідомлення обов'язку, віра в бога, товариство, вірність, хоробрість); 2) негативно (бездіяльність, невпевненість, турботи, стрес, егоїзм, злигодні, нестійкість, страх, наклеп, брехня, голод, хвороба, чутки, спраги, сумніви, самотність, нерозсудливий, хаос, паніка).

Флегматик – тип темпераменту, що характеризується врівноваженістю, рухомістю, але відносно високою силою нервових процесів, що в психологічному плані проявляється в уповільнених темпах психічних процесів, спокої, стійкості інтересів і прагнень людей з даним типом темпераменту.

Фобія – нав'язливий стан страху, що розвивається при деяких психозах.

Форми роботи щодо психологічної спрямованості центрів (пунктів) психологічної допомоги і реабілітації – 1) діагностичні: вивчення супроводжувальної характеризуючої документації; вивчення думок експертів; соціометричні обстеження; індивідуальні бесіди; психологічні дослідження; 2) корекційні та реабілітаційні: психологічна корекція; психологічний тренінг; соціально-психологічна адаптація; соціально-психологічна реабілітація; ізолювання від психотравмуючої ситуації.

Характер – це сукупність стійких індивідуальних особливостей особистості, які утворюються і проявляються в діяльності та спілкуванні і обумовлюють типові для індивіда способи поведінки.

Холерик – тип темпераменту, що характеризується швидкістю дій, сильними, швидко виникаючими почуттями, які яскраво виражаються в мові, жестах, міміці.

Холоднокровність – риса характеру, що проявляється у стриманості, спокої, стані врівноваженості.

Хоробрість – морально-бойова якість військовослужбовця, що характеризує його здатність відважно, рішуче, холоднокровне боротися за досягнення поставленої мети у скрутній, передусім в службово-бойовій, обстановці при наявності небезпеки для життя, зберігаючи при цьому витримку і самовладання, не піддаючись розгубленості і страху.

Центральна нервова система – провідна частина нервової системи тварин і людей, що утворюється з сукупності нервових клітин та їх відростків.

Центр культури – культурно-просвітній заклад для військовослужбовців, службовців внутрішніх військ МВС України та членів їх сімей.

Честь військова – внутрішні моральні якості військовослужбовця (військового підрозділу), що характеризують його поведінку, ставлення до товаришів по службі, до виконання військового обов'язку.

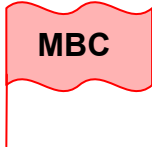
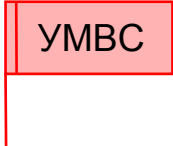

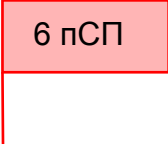
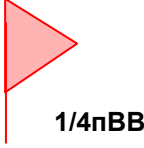

Чутки – масовидне явище міжособистісного обміну викривленою, емоційно забарвленою інформацією.

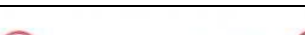

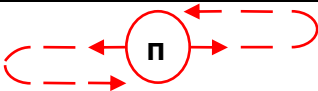

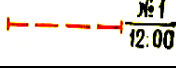

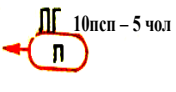
Чуттєвість – психофізіологічна функція аналізатора, яка відбиває його стан у вигляді суб'єктивних сигналів і переживань.

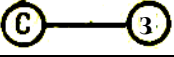
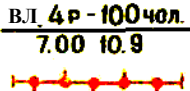
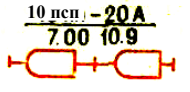

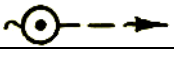
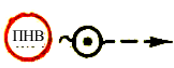

Основні умовні знаки

Додаток Б 1.

Умовні знаки, що застосовуються у внутрішніх військах МВС України

Пункти управління	
	Міністерство внутрішніх справ України. Служба безпеки України
	Головне управління внутрішніх військ
	Управління МВС України з відповідним написом у середині знака
	Управління територіального командування внутрішніх військ (Північне – Пв, Західне – Зх, Центральне – Цт, Східне – Сх, Південне – Пд, Кримське - Кр)
	Бригада ВВ
	Полк ВВ
	Батальйон ВВ
	Відділення міліції, селищне (СВМ), лінійне (ЛВМ)
	Лінійний пункт міліції
	Пункт дільничного інспектора міліції
	Міський (районний – РШ) штаб добровільної народної дружини

Розмежувальні лінії, райони розташування та службово-бойові дії військ	
	оперативними угрупованнями військ
	армійськими корпусами
	бригадами, полками
	батальйонами
	операційної зони*
	операційного району*
	району (районів) введення правового режиму воєнного стану
	району (районів) введення правового режиму надзвичайного стану
Розташування і дії частин (підрозділів)	
	Патруль (А – автопатруль, П – піший)
	Стик між нарядами (постами)
	Стик між вартами (гарнізонами, заставами)
	Полк патрульно-постової служби міліції
	Батальйон патрульно-постової служби міліції, (відповідно літерами показується у середині знака)
	Судова установа
	Добровільна народна дружина (цифрою в позначці показується її чисельність)
	Напрямок дій підрозділів (військового наряду)
	Вихідний рубіж, зрівняльний рубіж, рубіж регулювання, кінцевий рубіж
	Рубіж зустрічі своїх підрозділів (військових нарядів)
	Рубіж зустрічі з протидіючими силами, злочинцями
	Рубіж, при досягненні якого забороняється ведення вогню
Варти, військові й інші наряди	
	Розшуковий пост (П – постійний, Т – тимчасовий) і час виставлення. Пошукова група (з літерами ПГ – пошукова група, ГП – група переслідування, РЗГ – резервна група, ГЗ – група захоплення, ГВ – група вилучення, ГО – група охорони, ОГ – оперативна група, ГЕ – група евакуації, ГК – група конвоювання, ТГ – тривожна група. ГПос – група посилення). Літери у середині знака позначають: П – піша, А – на автомобілях, Б – на бронетранспортерах, В – вертольотах

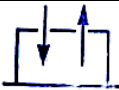

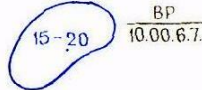
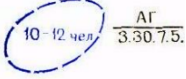

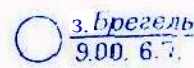

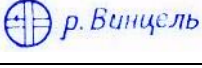
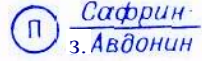

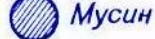
	Дозор (П – патруль, М – міліцейський, НД – народної дружини), його склад і від кого призначений. Літери у середині знака позначають: П – піший, А – на автомобілі, М – на мотоциклі, Б – на бронетранспортері, В – на вертольоті
	Начальник варті, черговий по військових нарядах з літерами (ЧВН), начальник патруля (НП)
	Помічник начальника варті, військового наряду, начальник патрульної групи з літерами НПГ
	Вартовий постійного добового поста (з літерами у середині знака: ПО – пост охорони порядку, С – снайпер, В – водій транспортних засобів, ВО – чатовий відомчої охорони, Р - розвідний, П – береговий пост протидиверсійного спостереження, ВВС – вожатий вартових собак, М – механік зв'язку і сигналізації)
	Вартовий тимчасового поста, півдобового
	Пост регулювання руху (регулювальник), з літерою К – комендантський пост
	Наряд по застосуванню спеціальних засобів
	Військовий ланцюжок – ВЛ, міліцейський ланцюжок – МЛ (риска показує сторону, в яку наряди звернені обличчям)
	Загородження з автомобілів
	Фільтраційний пункт
	Службовий собака і напрямок його руху
	Помічник начальника варті (з літерами у середині знака: СПС – інструктор, ДрПС – дресирувальник) зі службовою собакою і напрямком їхнього руху
	Службовий собака на посту (глуха прив'язь)
	Службовий собака на посту (вільне вартування)
	Службовий собака на посту (блокпост)
	Приміщення з вигулом для службового собаки
	Спеціальний автомобіль для перевозки засуджених
	Пожежний автомобіль
	Блокування вертольотами рубежів перебування порушників
	Викид повітряного десанту з вертольота по канату

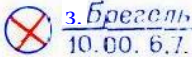

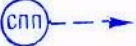

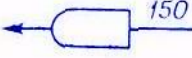

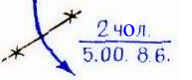
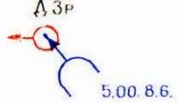

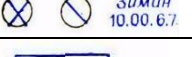
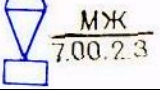
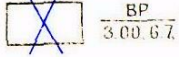
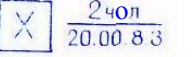
	Район, у якому намічено викид (висадження) повітряного десанту
	Місце викиду вантажів на парашутах
	Трактор з бульдозерним устаткуванням
Носії ПДСС	
	Катер
	Човен (шлюпка, гумовий човен)
	Надмалий підводний човен (ПЧНМ)
	Носій-транспортувальник
	Бойовий плавець (підводний диверсант) на індивідуальному підводному засобі руху (буксирувальнику) – БП (ПД) на ПЗР
	Бойовий плавець (підводний диверсант) у ластах
	Диверсійна міна
	Район профілактичного бомбометання (гранатометання)
	Маршрут профілактичного бомбометання (гранатометання)
	Район водолазного обстеження № 1
	Рубіж постановки нерухокої вогневої завіси
	Рубежі постановки рухливої вогневої завіси
	Пост протидиверсійного спостереження плавучий
	Береговий патруль (з вказівкою напрямку маршруту руху)
	Спеціальний вагон для перевезення засуджених (ув'язнених)
	Вантажний вагон без гальмівної площадки
	Вантажний вагон з гальмовою площадкою для розміщення засуджених (ув'язнених). З літерами: З – загального режиму, П – посиленого режиму, З – суворого режиму, ОС – особливого режиму, Ж – для перевезення жінок. Цифрою показується кількість засуджених

	Вантажний вагон з гальмовою площадкою. У чисельнику цифрою зазначений номер вагона. У знаменнику з літерами: З – загального режиму. П – посиленого режиму, С – суворого режиму, ОС – особливого режиму, Ж – для перевезення жінок. Цифрою показується кількість засуджених
	Штабний вагон
	Вартове приміщення у вагоні
	Вагон-електростанція
	Кухня у вагоні
	Вагон-ізолятор (медпункт)
	Вагон для команди обслуговування
	Парк відстою спеціальних вагонів
	Загородження з бон
	Загородження із сіток
Інженерно-технічне устаткування	
 	Контрольно-пропускний пункт (КПП), комендантсько-диспетчерський пункт (КДП) а) загальне позначення б) КПП зі шлюзом
	Пульт управління
	Казарма
	Вартове приміщення
	Гараж, склад (СКЛ), розплідник службового собаківництва (РСС) і інші приміщення з відповідним написом
	Огородження суцільного заповнення зі світильниками охоронного освітлення (дерев'яне – Дер., залізобетонне – ЗБ, цегельне – Цег., тичкове – Тич.)
 	Паркан: а) з гладкого, б) колючого дроту (цифрою вказується кількість ниток)
	Розмежувальний знак ділянок виявлення
	Підземні комунікації, що перетинають заборонні зони: у чисельнику 2 – кількість комунікацій, 300 – діаметр у мм; у знаменнику 2,0 – глибина прокладки, тип датчика виявлення (ДБР, ЭмД). Знак показується в зовнішній заборонній зоні

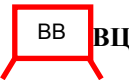

	Датчик – прилад виявлення з відповідним написом у середині знака
	Прилад виявлення переносний
	Дільничний знак розміщення елементів ІТЗО на периметрі, на КПП, у коридорі, що перебуває під наглядом: а) у внутрішній заборонній зоні; б) по лінії охорони; в) у зовнішній заборонній зоні 1/180 – чисельник – номер ділянки, знаменник – довжина ділянки
	Вишка для спостереження
	Постовий гриб
	Постова будка
	Площадка для спостереження з одnobічними сходами
	Площадка для спостереження з двосторонніми сходами
	Оглядова яма
	Перекидний місток (естакада) для огляду залізничного транспорту
	Контрольно-слідова смуга (КСС) із проходом для військових нарядів
	Тропа наряду з перехідним містком
	Тропа інструктора служби собак
	Вишка для спостереження з прожектором
	Шлагбаум: з літерами: Ж – жорсткий, Г – гнучкий
	Протитаранне загородження на залізничній колії
	Гучномовець
	Гніздо (розетка) для підключення телефонного апарата, мікротелефонної трубки
	Прожектор, 45 – кут нахилу до обр'ю
	Екран відбиваючий для радіопроміневих датчиків
	Трансформаторна підстанція
	Електростанція з дизельним двигуном (резервна)
Об'єкти, що підлягають охороні	
	Промислові підприємства (виробничі об'єднання, концерни, науково-виробничі об'єднання, заводи, комбінати тощо)
	Інститути (НДІ – науково-дослідницькі, ДПЦ – дослідницько-промислові центри, КБ – конструкторські бюро, НЦ – наукові центри)

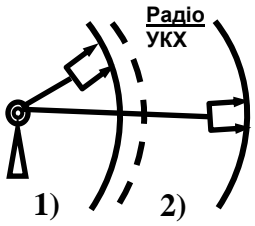

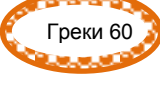
	Диспетчерські центри Міненерго
	Атомні електростанції (АЕС)
	Гідроелектростанції (ГЕС)
	Теплові електростанції (ТЕС, ТЕЦ, електропідстанції)
	Вузли зв'язку (ЦТ – центральний телеграф, МТС – міжміська телефонна станція, ТТС – телефонно-телеграфна станція, Д – дирекція, ЦЕ – центр експлуатації, ВЗ – вузол зв'язку)
	Радіоцентри (радіостанції, радіопередавальні центри, радіорелейні станції)
	Телевежа
	Об'єкти добування, транспортування, переробки, розподілу, зберігання та забезпечення нафтопродуктами
	Об'єкти добування, транспортування, переробки, розподілу, зберігання та забезпечення природним газом
	Залізничні мости
	Тунелі
	Віадуки
	Шляхопроводи
	Пункти (споруди) водопостачання
	Радіоцентри „Укрзалізниці” (↙ – приймальні, ↗ – передавальні)
	Опорні тягові підстанції
	Шосейні (автомобільні) мости
	Об'єкти (комбінати, хлібні бази) Держкомрезерву України
	Банки
	Музеї
	Архіви
	Адміністративні споруди міністерства, відомства (МЕ – Мінекономіки, НБУ – національного банку, НКЦУ – національного космічного агентства, НТК – телекомпанії, НРК - радіокомпанії)
Місця утримання засуджених (ув'язнених)	
	В'язниця, слідчий ізолятор (СІЗО)
	Виправно-трудова колонія, жіноча виправно-трудова колонія (ЖВТК), виховально-трудова колонія (ВТК). З літерами З - загального режиму, П - посиленого режиму, особливого режиму. У знаменнику вказується ліміт і дійсне наповнення

	Обмінний пункт на маршруті конвоювання
 ЛТП № 200/150	Лікувально-трудоий профілакторій. ВТП – виховально-трудоий профілакторій
 ВТКП № 2000/1500	Виправно-трудова колонія-поселення
 ИУ	Ізолятор тимчасового утримання (ИУ), транзитно-пересильне відділення (ИПВ), транзитно-пересильний пункт (ИПП)
 ШЗО	Штрафний ізолятор, приміщення камерного типу (ИКТ), дисциплінарний ізолятор (ДИЗО)
 200	Приміщення для розміщення засуджених (число показує кількість засуджених), їдальня (їд.), клуб (кл.), виробниче приміщення (вироб.) і інші приміщення з відповідним написом
 ИЗЗ	Пункт зосередження засуджених, кімната побачень (ИП), тривалих (ИТП), короточасних (ИКП)
 ЛЗ	Лікарня для засуджених (ув'язнених) (ЛЗ)
	Ділянка від виправно-трудої колонії
 ИЗ	Житлова або виробнича зона (ИЗ), постійний виробничий об'єкт (ИВО), тимчасовий виробничий об'єкт (ИВО), короточасний виробничий об'єкт (ИВО)
Положення і дії протидіючих сил, порушників, злочинців	
 15-20 ВР 10.00.6.7.	Район перебування особового складу протидіючих сил (порушників, злочинців)
 10-12 чел. АГ 3.30.7.5.	Передбачуваний район перебування противника (порушників, злочинців)
 6 чел. 12.00.7.5.	Ліквідована група противника
 АГ 9.00.6.7.	Район викиду (висадження) повітряного десанту противника
 3. Брегель 9.00.6.7.	Засуджений, шпигун (Ш), диверсант (Д) з вказівкою прізвища
	Розконвойований засуджений
	Засуджений поселенець
 р. Винцель	Резидент, ватажок банди (Ват.), командир диверсійно-розвідувальної групи (к-р ДРГ)
 П Сафрин з. Авдонин	Посібник, родинні зв'язки (РЗ) засудженого, порушника з указівкою злочинця та родича
 М	Майстер (з літерою Б – бригадир) з числа засуджених
 Мусин	Людина, що веде підозрілий спосіб життя

	Убитий злочинець
	Захоплений злочинець (при пораненні вказати літерами (ПР))
	Колона засуджених (ув'язнених) під час руху пішим порядком (цифрою зазначена кількість засуджених)
	Маршрут несення служби наряду СПП
	Днювальний
	Старший днявальний (завгосп загону)
	Бригада засуджених
	Колона засуджених на автотранспорті (цифрою зазначена кількість засуджених)
	Напрямок руху протидіючих сил (порушника, злочинця)
	Прорив протидіючих сил (злочинця) через заслін
	Прорив злочинців (порушників) через зону
	Місце нападу протидіючих сил на військовий наряд
	Військовослужбовець убитий (поранений) злочинцем
	Громадянин убитий (поранений) злочинцем
	Підземний притулок протидіючих сил (схрон)
	Місце викиду протидіючими силами вантажів на парашутах
	Підірвана, спалена, погромлена будівля
	Місце хуліганства, розбою (Р) та інші злочинні дії з відповідним написом

Умовні знаки морально-психологічного забезпечення, які застосовуються у внутрішніх військах МВС України

	Центр культури, просвіти і дозвілля – цивільні
	Центр культури, просвіти і дозвілля, клуби – військові (із зазначенням належності)
	Ансамблі пісні і танцю – цивільні
	Ансамблі пісні і танцю – військові (із зазначенням належності)
	Концертні бригади (із зазначенням належності)
	Польовий автоклуб (із зазначенням належності)
	Агітаційно-пропагандистська група (із зазначенням належності)
	Інформаційно-пропагандистський пункт (із зазначенням належності)
гр ЮПЗ 	Група юридично-психологічного забезпечення
	Редакції газет, видавництв і типографій – цивільні: Ц – центральна, О – обласна, Р – районна; МЦ – Медіа-центр, ПЦ – Прес-центр (із зазначенням назви)
	Редакції газет, видавництв і типографій – військові (із зазначенням належності) ВВ – внутрішні війська, ЗСУ – Збройні сили України
	Кіно пункт – цивільний
	Кіно пункт – військовий
	База технічних засобів виховання і пропаганди
	Склад технічних засобів виховання і пропаганди
	Кіно -, відеопрокатна база
 Ц	Телерадіоцентр Ц – центральний, О – обласний, Р – районний (цивільний – чорним кольором, військовий – червоним, противника – синім)

 <p>Радіо УКХ</p> <p>1) 2)</p>	<p>Прогнозовані зони стійкого прийому телерадіозасобів (у масштабі карти, із зазначенням діапазону та частоти хвиль): 1) – телебачення; 2) – радіо (цивільні – чорним кольором, військові – червоним, противника – синім)</p>
	<p>Центр медико-психологічної реабілітації</p>
	<p>Пункт психологічної допомоги частини (з'єднання)</p>
 <p>АЕС</p>	<p>Об'єкти з використанням атомної енергії</p>
 <p>Хлор 100 т</p>	<p>Сховище високотоксичних речовин</p>
	<p>Електростанції Г – гідроелектростанція, Т – теплоелектростанція</p>
	<p>Установи виконання покарань</p>
	<p>Об'єкти та споруди, які знаходяться під захистом міжнародного права</p>
	<p>Найбільш впливові політичні партії, громадські організації із зазначенням % від кількості населення</p>
Релігійні конфесії:	
	<p>православні</p>
	<p>католицькі</p>
	<p>іудейські</p>
	<p>мусульманські</p>
	<p>Район відселення населення</p>
	<p>Район підвищеної криміногенної обстановки</p>
	<p>Район нестабільної суспільно-політичної обстановки</p>
	<p>Район компактного мешкання національних меншин</p>

	Район залистування із зазначенням способу, часу та дати Арт – артилерією, Ав – авіацією (червоним - свій, чорним – протидіючих)
	Район зосередження основних зусиль морально-психологічного забезпечення
	Табір біженців в чисельнику – номер табору; в знаменнику – кількість біженців.
	Артилерійський склад з агітаційними снарядами
	Гучномовна станція із зонами досягнення (у масштабі карти) (свої війська – червоним кольором, противник – синім)
Пункти управління частин і підрозділів інформаційно-психологічних операцій протидіючих сил:	
	Група інформаційно-психологічних операцій
	Батальйон інформаційно-психологічних операцій
	Рота інформаційно-психологічних операцій
	Група психологічних операцій
	Район інформаційно-психологічного впливу
	Похідні редакційно-видавничі комплекси із зазначенням належності

Список використаних джерел

1. Алещенко В.І. Морально-психологічне забезпечення застосування військ (сил) у сучасних умовах / В.І. Алещенко // Зб. наук. праць КВГІ. – 1999. – №2(9). – С. 3-12.
2. Бабенко М.С. Морально-психологічне забезпечення діяльності військ (сил): навч.-метод. посіб. Ч. 1. Альбом схем / М.С. Бабенко, В.Г. Безбах, Є.Ю. Литвиновський, О.А. Мацагор, О.О. Носов. – К.: НАОУ, 2004. – 74 с.
3. Біла книга 2008: Внутрішні війська. – К.: ГУВВ, 2009. – 112 с.
4. Блінов О.А. Методика прогнозування психогенних втрат: метод. посіб. / О.А. Блінов. – К.: ВГІ НАОУ, 2003. – 36 с.
5. Директива Командувача внутрішніх військ МВС України від 01.09.2008 р. № 14 „Про виховну роботу у внутрішніх військах МВС України”.
6. Дьяконов А.Г. Об опыте морально-психологического обеспечения контртеррористической операции / А.Г. Дьяконов // Военная мысль. – 2001. – № 3. – С.41- 48.
7. Зельницький В.А. Прогнозування морально-психологічного стану особового складу частин і підрозділів / В.А. Зельницький // Зб. наук. праць КВГІ. – 1998. – Вип. 3 (9). – С. 34-38.
8. Зельницький В.А. Структура морально-психологічного стану військового підрозділу / В.А. Зельницький // Зб. наук. праць КВГІ. – 1997. – Вип. 1(6). – С. 27-32.
9. Інструкція щодо розробки та оформлення оперативних (бойових) документів / О.Т. Кіхтенко, С.М. Свистович, В.М. Равлюк, О.В. Піскун, В.А. Пономаренко, І.М. Цимбалюк, О.О. Скорина / За заг. ред. генерал-лейтенанта Кіхтенка О.Т. – К.: ГУВВ, 2002. – 112 с.
10. Криворучко П.П. Морально-психологічний стан військового підрозділу: оцінка та прогнозування: навч. посіб. / П.П. Криворучко, О.Ф. Хміляр, Р.А. Шпак, С.В. Василенко. – К.: „Молода нація”, 2005. – 52 с.
11. Ліпатов І.І. Основи військового виховання: навч. посіб. / І.І. Ліпатов. - Х.: ХУПС, 2006. - 218 с.
12. Литвиновський Є.Ю. Морально-психологічне забезпечення підготовки та ведення бойових дій: навч.-метод. посіб., II вид., доп. / Є.Ю. Литвиновський, О.І. Попович, В.І. Савінцев, В.В. Стасюк. – К.: ВГІ НАОУ, 2002. – 109 с.
13. Методика організації та проведення морально-психологічного забезпечення службових та бойових завдань: навч. посіб. – Хмельницький: Вид-во НАПВУ, 1999. – 94 с.
14. Методичні рекомендації ГУВВ щодо розроблення і оформлення службово-бойових документів. – К.: ГУВВ, 2005. – 28 с.
15. Молдавчук В.С. Морально-психологічне забезпечення дій військових оперативних резервів при виконанні службово-бойових завдань з охорони громадського порядку: метод. порадник / В.С. Молдавчук. – К.: ГУВВ, 2002. – 22 с.
16. Московчук Ю.А. Методика оцінки морально-психологічного стану частин і підрозділів Збройних сил України / Ю.А. Московчук. – Вінниця: ВПСУ, 1997. – 23 с. „
17. Наказ Міністра внутрішніх справ України від 20.01.2004 р. № 55 „Про затвердження Інструкції з оформлення документів у системі МВС України”.
18. Наказ Командувача внутрішніх військ МВС України від 28.01.2006 р. № 39 „Про подальший розвиток служби психологічного забезпечення діяльності внутрішніх військ МВС України”.
19. Правила розробки та оформлення оперативних (бойових) документів. – К.: Нац. акад. ЗС України, 1998. – 144 с.
20. Ягупов В.В. Морально-психологічне забезпечення: курс лекцій / В.В. Ягупов. – К.: Вид-во „Київський ун-т”, 2002. – 447 с.

Навчальне видання

Бойові документи
морально-психологічного забезпечення
виконання службово-бойових завдань

Навчальний посібник

Відповідальний за випуск *Драган Ю. А.*

Підписано до друку 14.10.2010 р. Формат паперу 60x84/16. Ризограф.
Папір офсет. Ум. друк. арк. 13,07. Облік.-вид. арк. 10,59. Тираж 100 прим. Зам. №

Редакційно-видавничий відділ Академії внутрішніх військ МВС України
Свідоцтво про Державну реєстрацію ДК № 2799 від 22.03.07 р.
Друкарня Академії внутрішніх військ МВС України
61001, м. Харків, пл. Повстання, 3